Tasavvufun Sırları

MUHAMMED NURULLAH SEYDA ELCEZERÎ

Tercüme
İbrahim ÖZTÜRK

İçindekiler

TASAVVUF NEDİR? 3
İLİMLER NE ZAMAN TEDVİN EDİLDİ 9
TASAVVUFUN HAKİKATI 10
BEY'ATIN ZARURETİ VE FAYDASI 12
UYULMAYA LAYIK MÜRŞİD-İ KAMİLİN ALAMETLERİ 15
KAMİL MÜRŞİDİNE KARŞI, SADIK MÜSTERŞİDİN ALAMETLERİ 21
SADIK MÜSTERŞİDİN, MÜSTERŞİD KARDEŞLERİ VE DİĞER MÜSLÜMANLARA KARŞI MUAMELESİNDEKİ ŞARTLAR 22
MÜSTERŞİDİN NEFSİNE MAHSUS GÖREVLERİ 25
KENDİ RUH HASTANESİNDE AKIL VE KALB ELEM VE ISTIRABLERİYLE BAŞBAŞA 32
DOĞRU YOLU BULMAK İSTEYENLERİN HAYATINDA TEVBENİN LÜZUMU VE HAKİKATI 34
ZÜHDÜN HAKİKATI 36
TAKVANIN HAKİKATİ 37
ZİKRİN HAKİKATI 38
ZİKİR NASIL ELDE EDİLİR 39
ALLAH (C.C.)'I ZİKRETMENİN İNSAN NEFSİNDEKİ TESİRLERİ 40
ALLAH'A (Sübhanehu ve Teala) VASIL OLMAK AMELSİZ OLAMAZ 43
KULLUĞUN HAKİKATI VE MAKSADI 44
KEMAL DERECESİ İÇİN LÜZUMLU OLAN ÜÇ HUSUS 47
RUHİ HASTALIĞIN SİRAYETİ 49
NEFSi TEZKİYE VE TASFiYE ETMENİN EHEMMİYETİ HER ŞEYDEN ÖNCE GELİR 50
ŞERİAT-TARİKAT-HAKİKAT-MA'RİFET 52
ŞERİATIN ÜÇ BÖLÜMÜ 54
İSTİKAMET NE GÜZEL KERAMETTİR 55
DOKUZ NÜKTE RİSALESİ 60

TASAVVUF NEDİR?

Ni'metlerine uygun, lütuflarına yaraşır hamd, alemlerin Rabb'ı olan Allah (c.c)'a mahsustur. Salat ve selam, efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'e ve O'nun tüm al ve ashabına olsun.

Ey irşad talebinde bulunup, hakikati ve mutluluğu arayan aziz kardeşim, Cenab-ı Hakk seni de, bizleri de sevip razı olduğu şeyleri yapmaya muvaffak eylesin. Amin! Ben tasavvufu insanın manevi yönünü ıslahta, bozulan kalpleri tedavide, iksir gibi insanı hakikatleri toplayan çok faydalı ve başlı başına müstakil bir ilim olarak görüyorum.

Temeli Hadis-i Şerifler üzerine bina edilmiş bulunan tasavvufu, alimler Kur'an'ın esrarından istinbat etmiş; arifleri, peygamberimiz (s.a.v.)'in nurlu yolundan almışlardır.

Tasavvuf, insandan ve insanlıktan bahseder. İslam'ın özünü ve esasını açıklar. Kişinin kendi nefsiyle olan ilişkisinde lazım olan bilgiyi, diğer insanlarla münasebetlerindeki vazgeçilmez sosyal adabı, kul ile Rabb'ı arasındaki yakınlıkta ona fayda ve zarar veren şeyleri öğretmek suretiyle İslam'ın özünü anlatır. (Bu meziyetleriyle) Bir yönden fıkıh ilmine benzerken, diğer yönden Tıp ilmine benzemektedir. Zira İlahi hükümleri kalbe beyan ederken Fıkıh ilmine benzemekte; kalp hastalıklarını, ruh bozukluklarını beyan edip lazım olan ilaçları ve vazgeçilmez en mühim tedbirleri tavsiye etmekte böylece masiyet perdeleriyle örtülmüş hasta nefisleri tedavi etmesi bakımından da kalbi veya nefsani tıp diye isimlendirilmeye hak kazanmaktadır. Bu ilim, işte bunun için TASAVVUF diye isimlendirilmiştir. Zira bu kelime tezkiye ve tasfiye anlamındadır. İşte bu gerçek hakikat sebebiyledir ki, beşeriyet fertlerinden her birinin tasavvufi hayattan bol miktarda nasib alması gerektiğini söylüyorum.

Evet, yakın ifade eden delilleri, kesinlik kazanan tecrübeleriyle; tasavvufi hayatın, hissen ve manen kamil bir hayat olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Zira kötü olan ahlakı ve adi olan huyları, İslam'ın ışığı altında iyi ahlaka ve beşeri faziletlere dönüştürmede TASAVVUF, en iyi vesile ve en kesin tedbirdir. Fakat, ne yazık ki, bu gerçeğin icaplarını yerine getirmedikleri ve tecrübelerinden istifade etmedikleri için işin iç yüzüne vakıf olamayanlar anlamazlar. Her sufi kelimesini duyduklarında, bir şey tahayyül ederek, dervişlik taslayan herkese "sufi" deneceğini zannederler. Araştırma yapmadıklarından, tasavvuf lisanında sufi kelimesinin insani faziletlerle donanmış kamil insanlar hakkında kullanıldığını bilmezler. İnsanların ekserisi de, bir tek sünneti yerine getirene "sufi" demek suretiyle yanılagelmişlerdir. Halbuki seleflerimizde sufi kelimesi, imamların en büyüklerine, insanların en kamil olanlarına verilen bir isimdi. Böylelikle buradaki bir cahili, oradaki ulu kişilerle bir tutuyor,[1] cehaletlerini ortaya döküp, haddi tecavüz ediyorlar. Sübhanallah, bu ne büyük bir iftiradır!

Evet, ıstılahların ve meşhur isimlerin hakikatlere karşı cinayetleri mevcuttur. Bu cinayetlerin her sanat dalında uzun efsaneleri vardır. Öyle ki, şüpheler ondan doğmuştur, husumetler onun etrafında

---

[1] Şeyh Ceyli (k.s.) İmam-ı Gazali (k.s.), Cüneyd-i Bağdadi (k.s.), İmam Suyuti (k.s.), Şeyh Muhammed Said Seyda (k.s.) Allame Bedi'uz-Zaman (k.s.) gibi... İşte gerçek sufiler bunlardır. Allah (c.c.)'ın rahmeti üzerlerine olsun.

kızışmıştır, mezhepler onun içinde vücut bulmuştur. Eğer sonradan meydana gelen bu ıstılahları bir yana bırakıp, eskilerin kolay ve basit ifadelerle anlattıkları hakikate dönersek düğümler çözülür.

İşte bu yayılan ve meşhurlaşan ıstılahlardan birisi de TASAVVUF kelimesidir. Bu kelimenin kaynağının ne olduğu, zaman zaman araştırılmıştır. Yün anlamına gelen "suf"'tan mı, berraklık manasına gelen "safa"dan mı, yoksa hikmet manasına gelen "sofiya"dan mı gelmektedir? Ne zaman ortaya çıkmıştır? Bununla ilgili kitaptan ve sünnetten bir şey bilmiyoruz. Ama bu yaygın ıstılahı bir tarafa bırakıp, kitap ve sünnete döndüğümüzde görüyoruz ki Kur'an, dinin ve nübüvvetin esaslarından birini yüceltiyor ve ondan "tezkiye" lafzı ile bahsediyor. Aynı zamanda onun Resul-i Azam (s.a.v.)'ın gerçekleştirip tamamlayacağı dört esas arasında zikrediyor. Bununla ilgili olarak Kur'an'ı Kerim'de şöyle buyruluyor: *"O, ümmiler içinde kendilerinden (kendilerine) bir peygamber gönderendir ki (Bu) onlara ayetlerini okur, onları temizler, onlara kitabı, hikmeti öğretir. Halbuki onlar daha evvel hakikaten apaçık bir sapıklık içindeydiler."*[2]

İşte o rükn, nefisleri tezkiye etmek, onu faziletlerle donatıp rezalet ve aşağılıktan kurtarmaktır.

Peygamberlik lisanının, İslam ve iman üzerindeki bir dereceden sitayişle bahsettiğini ve ona İHSAN adını verdiğini görüyoruz. Bu kesin bir iman ve huzur şeklidir ki, ona ulaşmak için çalışmak ve bu hususta adeta yarışa girmek gerekir. İhsan'ın ne olduğu Resulullah (s.a.v.)'a sorulunca şöyle buyurdular: *"İhsan, sanki Allah'ı görüyormuş gibi ibadet etmendir. Her ne kadar sen Allah'ı görmüyorsan da şüphesiz O, seni görür."*[3]

Sufiler Allah Resulünün (s.a.v.) söylediğinden başka ne söylemişlerdir? Onlar ancak ıstılahları değiştirmişlerdir. Bu değiştirme ve özel ıstılahları kullanma işi de sırlarını avam-ı nastan muhafaza etme hikmetine mebnidir. Halbuki, tasavvuftan uzak ve sufilerin deyimlerini anlamayan alimler, onları tenkid ediyorlar. Bu tenkid tasavvufun ince ilimlerini idrak edemeyen kısır akıllarından başka yere yönelmez. Dolayısıyla yalnız Allah (c.c.) rızası için hakikatlerin üzerinden perdeyi kaldırmak, örtülerin altındaki cevahiri açığa çıkarmak istedim. Ricam odur ki, sufi kardeşlerim ile diğerleri hakikat üzerinde birleşsin, inadı bıraksın, hakikate sarılsın; ta ki, *"İnsan bildiğinin dostudur"* sözüne dönüşsün. Bunu yaparken de *"Sizden ne bir karşılık isteriz ne de bir şükür"*[4]

Allah'ım, hak nereye yönelirse bizide o tarada yönelt ve ona uymayı nasib eyle. Biz artık açıklamaya giriyoruz ve Allah (c.c.)'a dayanıp ondan yardım istiyoruz.

Ey irşad talebinde bulunan kardeş ve ey mes'ud talebe, Allah (c.c.) seni de bizi de irşad eylesin. Hakka ve hakikate kavuştursun. Amin! Nasıl ki kamil insanın zahir ve batın, kalp ve kalıp olmak üzere iki yüzü varsa; kamil dinin de şeriat ve tarikat olmak üzere iki yüzü vardır.

Nasıl ki fakihler şeriatte zahiri hükümler istinbat edip çıkarıyorsa, mutasavvıflar da kalbin amellerinden hüküm çıkarıyorlar. Dolayısıyla tasavvuf, fıkhın zahirdeki görevini, kalplerde ifa etmektedir.

---

[2] El-Cum'a: 2.
[3] Sahih-i Buhari Muh., Tecrid-i Sarih Terc., c.1, s. 58
[4] El-İhsan: 9.

Nasıl ki namazın, orucun ve benzeri ibadetlerin fıkıhta dış görünüşü ve dış görünüşle ilgili hükümleri varsa; tasavvufta da Allah (c.c.)'ın korkusu, tevazu, ihlas, samimiyet, ve kalple Allah (c.c.)'ı anma vardır ki, namazın gayesi de budur. Nitekim Cenab-ı Hakk Kur'an'ı Kerim'inde: *"Beni anmak için namaz kıl"*[5]

Buyurmuştur. Bunun da batıni hüküm ve tafsilatı, "batıni fıkıh" diyebileceğimiz bu ilimde mevcuttur.

Nasıl ki zahiri amellerde belirli bir zaman için yemekten kesilmeye "oruç" deniliyorsa, insanı melekiyet sıfatına eriştirmesi için yasaklardan kaçındırmak, şehvetleri kırmak, yırtıcı ve behimi tabiatları insan ruhundan söküp atmaya da "batıni oruç" denir.

Şeriatın vazgeçilmez bir kalıbı ve ölçüsü vardır. Bu ölçüler olmadıkça şeriat gerçekleşmez. Yine aynı şekilde şer'i amellerde tam bir ihlas ve iyi niyet olmadıkça Allah (c.c.) nezdinde sahih ve makbul olma derecesine erişemez. Nitekim Hadis-i Şeriflerinde Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: *"Amellerin mükafat ve mucazatı niyetlere göredir."*[6]

Öyle ki; insanın zahiri amellerinin içine dürüldüğü ve ahirette kurtuluşa ermesinin mesnedi olan iman ve itikadının makbuliyeti, batıni ve kalbi bir amel olan niyetten başkasına bağlı değildir. Dolayısıyla kalbe taalluk eden bu amel, onsuz hiçbir amelin kabul edilmediği ve bütün amellerin etrafında dönüp dolaştığı tek bir mihver gibidir. Bunlarla batıni fıkıh olan tasavvufun ehemmiyetini ve İslam şeriatindeki yüce mevkiini anlamış olursun. Kalp ve batının ıslahı için gerekli olan batıni fıkıh ilmi (tasavvuf) beden ve azaların amelleri için gerekli olanı bildiren zahiri fıkıh ilmi hükümleri gibidir.

Tasavvufi hükümlerin ehemmiyeti ve üstünlüğü ise kendisine açıkça veya dolaylı olarak işaret eden Kur'an ve Hadis nasslarıyla anlaşılır. Nitekim Kur'an'ı Kerimde: *"O gündeki, ne mal fayda eder ne oğullar… meğer ki Allah'a (küfr ü nifaktan) tamamen salim bir kalp ile gelenler ola…"*[7] buyurur. Cenab-ı Hakk'ın bu ayetinin şerhi ve izahı şu Hadis-i Şerif ile yapılmıştır. Resulullah (s.a.v.) buyuruyorlar ki:

"Dikkat ediniz, vücutta öyle bir et parçası vardır ki, o iyi olursa bütün vücut iyi olur, bozuk olursa bütün vücut bozuk olur. İşte o et parçası kalptir." (8) Demek oluyor ki zahiri cesedin amel ve fiillerinin düzelmesi ve bozulması, içerdeki kalbin düzelmesine ve bozulmasına bağlıdır. Batıni fıkıh veya tasavvufun gayesi de bu kalbi düzelmekten, onu (Zikrullah ile) süsleyip korumaktan ve hastalığında tedavi etmekten başka bir şey değildir. Tasavvuf, kalbi hastalıklara ve ruhi bozukluklara karşı tıpkı bir doktor gibidir.

Tasavvufun bu hakikatini öğrendikten sonra anladık ki; tasavvufun, dine ve şeriate ters düşmesi tezat teşkil etmesi şöyle dursun, bir müslümanın hayatına bir program edinmedikçe gerçek mü'minlik

---

[5] Tâhâ: 14.
[6] Nevevi'nin Hadis-i Erbain'inde I nolu Hadis.
[7] Eş-Şuara: 88-89

vasfına erişmesi mümkün olmaz. Ama kişi tasavvufun isminden veya ıstılahından tiksinip çekiniyor yahutta tasavvufu başlı başına bir fen ve ilim dalı kabul etmek istemiyorsa, niye tefsir, hadis, fıkıh ve kelam gibi İslam'ın diğer ıstılahlarından uzak durmuyor?

Şüphesiz ki İslam'ın emir ve yasakları iki türde toplanır. Bunlardan biri, namaz, oruç, hacc, zekat, ana babaya hizmet gibi bedenin zahirine ve umumi hakikatlere taalluk eder. Bunlara "me'murat" denir. Şirk, zina, hırsızlık, faiz yemek, içki içmek, yalancı şahitlik yapmak gibilerine de "menhiyyat" denir. Diğeri de batıni amellere taalluk eder. Bunlar da iman, sabır, şükür, tevekkül, kadere rıza, teslimiyet, ihlas, kanaat, yumuşaklık ve hepsinin başı olan Allah (c.c.) ve Resul'ünün (s.a.v.) muhabbetidir ki, bunlara da aynı şekilde "Me'murat" denir. Bunların dışında kalan ve kalple ilgili diğer salih amellere de "faziletler" denir. Ama evham, hurafe ve namaz kılmama gibi batıl inançlar, sabırsızlık, nankörlük, riya, kibir, kendini beğenme, kin, haset gibi kalbe doğan kirli düşüncelerle ruhun aşağılığı da İslam'ın yasakladığı "rezaletler"dir.

Mesela Kur'an'ı Kerim'de: *"Namazı dosdoğru kılın, zekat verin."*[8] *"Ey iman edenler, sizden evvelki ümmetlere yazıldığı gibi sizin üzerinize de oruç yazıldı. (Farz kılındı)"*[9] *"O'na bir yol bulabilenlerin (gücü yetenlerin) Beyt'i (Kabe) hacc ve ziyaret etmesi Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır."*[10] buyurulmuştur. Bu ve benzeri ayetler netice itibariyle bedeni organlar ve mal ile yapılan zahiri amelerden bahseder.

Aynı şekilde Kur'an ayetlerinin ve islam hakikatlerinin kalp ve ruh derinliklerine yönelen ibadetlerden de bahsettikleri görülür. Nitekim Allah-u Teala; *"Ey iman edenler! Sabr (u sebat) edin."*[11] *"Eğer (hakikaten) Allah'a kulluk ediyorsanız O'na şükredin."*[12] *"İman edenlerin Allah'a sevgisi (her şeyden) sağlamdır."*[13] buyurur.

Kur'an-ı Kerim'in kalbe taalluk eden yasaklarından bazıları da şöyledir: *"Kiminiz de kiminizi arkasından çekiştirmesin."*[14] *"Yoksa onlar Allah'ın fazl (ü kerem) ından insanlara verdiği şeylere karşı hased mi ediyorlar"*[15] *"İnsanlara gösteriş yaparlar."*[16]

Nasıl ki Kur'an-ı Kerim'de namaz kılmayan ve zekât vermeyenleri yeren ve şiddetle tehdit eden ayetler bulunuyorsa, aynı şekilde kibirli, kendini beğenen, hased eden ve kin besleyenleri kınayan ayetler de bulursun. Bütün bunlar Hadis-i Şeriflerde de mevcuttur.

Ayet ve hadislerde namaz, oruç, alış-veriş, evlenme ve boşanma ile ilgili başlıklar ve hükümler gördüğün gibi riyanın, kibrin, hasedin, kinin ve benzerlerinin de hükümlerini görürsün.

---

[8] El-Bakara: 43.
[9] El-Bakara: 183
[10] Âl-i İmran: 97
[11] El-Bakara: 43.
[12] El-Bakara: 183
[13] Âl-i İmran: 97
[14] El-Hucurat: 12.
[15] En-Nisa: 54.
[16] En-Nisa: 142.

Eğer yukarıda geçen ayetleri ince bir tedkikten geçirirken, ilahi hükümler olmaları cihetiyle Batıni amellerin, zahiri amellere eşit olduğunu hiçbir müslümanın inkar etmemesi gerektiğini apaçık anlarsın. Hatta bu konuda düşünüp tahkikat yapmış olsaydık, zahiri amellerin de insanın batınını temizlemede yardımcı olmaktan başka bir gayesi olmadığını görürdük. Aynı zamanda, batını temizlemenin yegane gaye olduğunu da öğrenmiş olurduk. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de: *"Nefsini tertemiz yapan kişi muhakkak umduğuna ermiş, onu alabildiğine örten kişi ise elbette ziyana uğramıştır."*[17] buyrulmuştur.

Evet, amellerin kabul edilip edilmemesinde mihenk taşı vazifesini gören iman ve itikat bir kalp işidir. Şüphesiz ki bütün insani faziletler (Kalbin kötülüklerinden temizlenmesi için) birer vasıtadır. Her ne kadar yapılması gereken şeyler ise de dinin kemal derecesi değildir.

Böylece öğrenmiş olduk ki insanın tek ve yegane gayesi kalbini temizlemek ve ruhunu berraklaştırmaktır. Yine anladık ki kalp; askerleri ve halkı arasındaki bir kral gibidir. Diğer organlarda (bu kraldan emir alan) askerler ve köleler durumundadır. Kral düzelirse onun maiyetindekiler de ona uyarak, itaat ederek düzelirler.

"Dikkat ediniz! Vücudun içinde öyle bir et parçası vardır ki, o iyi olursa bütün vücut iyi olur. Bozuk olursa bütün vücut bozuk olur. İşte o et parçası kalptir."[18] buyurarak Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu gerçeği en güzel şekilde ifade etmiştir. Bu temizlenme ve düzelme, en küçük dini ve dünyevi işlerde bile olsa ancak, İslam'ın hükümlerine ve Resulullah (s.a.v.)'ın sünnetine tam anlamıyla uymakla mümkündür.

Bu esas üzerinden hareket ederek tezkiyeyi ikiye ayırabiliriz.
1- Beğenilen tezkiye
2- Reddedilen tezkiye

Mesela; herhangi bir necasetle kirlenmiş olan aynayı temiz ve saf suyla yıkarsak, ayna temizlenip görüntüsü berraklaşmış olur, görenin de hoşuna gider. Ama sidik ile yıkanırsa, gene pislik ve necasetin eseri gider, berraklaşır da… Lakin temiz olamaz, görenin de hoşuna gitmez, hatta nefret eder. Aynı şekilde yaşayışı İslam prensipleriyle tezat teşkil eden herhangi bir insanın, Allah (c.c.) 'ın rahmetine kavuşması ve hayatında kurtuluş ve saadete kavuşması mümkün olmaz.

Özet olarak deriz ki, İslam'ın emirlerine ve Resulullah (s.a.v.)'ın sünnetine uymak, vecibelerin en kuvvetlisi ve görevlerin en önemlisidir. Zira esas odur. Dönüş O'nadır. Makbul olan da ancak odur. Bunun dışında kalan İslam'a aykırıdır. Batıl ve atıldır.

İslam'a boyun eğmeyen, ona teslim olmayan ve onun tekamülüne yardımcı olmayan şeyi Allah (c.c.)'a ulaşması ve sevaba nail olması mümkün olmaz. Şüphe yok ki Allah (c.c.)'ın rızası, istenilmesi her Müslüman tarafından gaye edinilip aranması gereken bir hedeftir.

---

[17] Eş-Şems: 9-10.
[18] Sahih-i Buhari Muh., Tecrid-i Sarih, Terc, c.1, s. 60, Hadis No. 48.

Böylece sabit oldu ki; Tasavvuf, insan batınını düşük ahlaktan ve kötü tabiatlardan kurtararak İslam prensiplerine ve Resulullah (s.a.v.)'ın sünnetine büsbütün teslim olup, boyun eğmek suretiyle kişiyi faziletlerle donatmaktır.

İLİMLER NE ZAMAN TEDVİN EDİLDİ

Resulullah (s.a.v.)'ın devrinde ilimlerin hepsi şekil itibariyle hududları çizilmemiş, prensip itibariyle de belirgin hale gelmemişti. Ancak O'ndan sonra gelen İslam alimleri, İslam şeraitini çeşitli yönleriyle okuyup, derinliklerine daldıkları zaman İslam'ı tüm yönleriyle ihata etmek ve eğitimini kolaylaştırmak için bazı bölümleri ayırıp, taksimatını yapmak ihtiyacı duydular. Bu ihtiyaç sebebiyle ilimlerin sınırlarını çizmiş, belirgin hale getirip isimlerini koymuşlardır. İşte bu esastan hareket edilerek, ilimlerin hududu çizildi, bilinen kısımları ayrıldı. Her birine hususi bir isim kondu.

Tasavvuf da böyle idi. İlk zamanlar prensipleri belirlenmemiş ve özel bir isim konmamıştı. Ancak çeşitli ilimler arasında dağınık halde bulunuyordu. Fakat, ona işaret eden Kur'an ayetleri, Peygamber (s.a.v.)'in Hadisleri mevcuttu.

Nasıl ki, İslam alimleri, hususiyetleri dolayısıyla, çeşitli ilmi cemaatlere ayrıldılar. Her biri, sahasındaki ilimleri öğretmeye başladı. Bunlardan bir kısmı kendi dallarında büyük bir ilerleme kaydederek imamlık seviyesine ulaştılar. Aynı şekilde tasavvuf dalında da büyük önderler yetişti. İnsanın içini temizlemeye, nefsini terbiye etmeye çalıştılar. Ruhi hastalıklara karşı çetin mücadeleler vererek tasavvufta imam ve önderler oldular. Bize düşen, bu konuda onlara uymak, amel ve nasihatlarıyla aydınlanmak, kalbi ve ruhu temizleme hususunda onları önder ve rehber kabul etmektir.

TASAVVUFUN HAKİKATI

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim! Cenab-ı Hakk seni de bizleri de hakka ve doğruya kavuştursun. Amin! Bil ki; bu bölümden gayemiz, deyim halindeki tasavvufu açıklığa kavuşturmaktır.

Tasavvufun insan hayatıyla ilgili konusu, içini rezaletlerden temizleyip, fazilet ve iyi huylarla süslemektir.

Gayesi ise, insan kalbinin ve ruhunun derinliklerinde Allah (c.c.)'a yönelme duygusunu yerleştirmekten ibarettir.

Bundan elde edilecek netice şudur: Dinin gayesi, insanı uhrevi saadete ve ALLAH (c.c.)'ın rızasına kavuşturmaktan ibarettir.

Allah (c.c.)'ın en güzel şekilde yarattığı kainatın her zerresi, O'nu gizli ve açık yönleriyle tanımaya yardımcı olunca, zahiri dini ilimler de zahiri amel ve hükümlerin ıslahına, güzel ahlak ve faziletlerle donatılmasına yöneldi.

Kemal ve vuslatın, dış görünüşten çok, hakiki keyfiyet ve maneviyatla ilgili olduğunu görünce, İslam'ı olgunluğa ve insani hakikatlere tasavvuf yolunda bir sufi hayatı yaşamadıkça erişilemeyeceğini açık seçik öğrendik. İnsanlar tasavvuf kitaplarını dini ve hayati birer vecibe olarak okuyup öğrenmelidirler. Çünkü bütün ilimleri okumak, insanın dinde ve hayatta mes'ud olmasına yetmez. Zira insan güzel ahlak ile bezenip, kötü huylardan arınmadıkça gerçek manada insan olamaz. Bilakis, insan şekline bürünmüş bir hayvan veya canavar olabilir. Tıpkı insan içine gizlenmiş bir akrep veya insan postuna bürünmüş bir kurt yahutta insan elbisesine sarılmış bir hayvan gibi… Eğer, iffet sahibi olmaz da; ister kendinin olsun, ister başkalarının olsun, helal haram ayırmadan her gördüğüne iştahı kabarırsa veya mütevazi olmaz, başkasını kendisine tercih etmez de her gördüğünü kendinden aşağı, küçük ve daha zayıf kabul ederse; bu hal onu zulme, haddi tecavüze, ilahi hükümleri ve insani kaideleri kabul etmemeye götürür. Böyle olunca da; vakarı, doğruluğu, cömertliği, hayası kalmaz. Çünkü bunların hepsine muhalefet, insan hayatında büyük bir ihtilale sebep olur. Tek bir vücut hükmünde olan insanlığın bedeninde bu müzmin hastalıklar bulundukça, uyuşması mümkün olmaz. Zira insan; hilkati ve ahlakıyla diğer hayvan ve canavarlardan ayrılmadıkça, gerçek manada insan olmaz. Çünkü insan; bazı hayvanların karakterlerinde olduğu gibi, iffetli ve şahsiyet sahibi olmaz da, tamahkar ve obur olursa; hayvanlarda olduğu gibi düşünmeksizin, utanmaksızın isterse veya yırtıcı canavarların tabiatında olduğu gibi, öfkeli, kinli, hasetçi ve zalim olursa kamil manada insan olamaz. Aksine, yaratılış itibariyle hayvanlara benzemediğinden ancak insanlık değeri çok düşük bir insan olur (Yoksa ahlak yönüyle kamil bir hayvandır) *"Yoksa onların çoğunu, hakkı işitiyorlar veya hakkı anlıyorlar mı zannediyorsun? Onlar ancak hayvanlar gibidir. Doğrusu gidişçe daha sapıktırlar."*[19]

Kendi dış görünüşünü düzenlemek için yıllarını verdiği halde, içini düzeltme yolunda birkaç ayını vermeme en büyük cehalettir.

---

[19] Sahih-i Buhari Muh., Tecrid-i Sarih, Terc, c.1, s. 60, Hadis No. 48.

Ey irşad talebinde bulunan kardeş, kısa bir zamanda olsa içini ıslah etme veya ıslah etme yolunu öğrenmen için bir mutasavvıf araman mutlaka gereklidir. Bu mutasavvıf da faziletli, alim, beşeri kirlerden uzak Resulullah (s.a.v.)'ın sünnetine ve edeplerine sıkı sıkıya bağlı olmalıdır. Böylece onun sohbetinde bulunur, ibadetinde, dini ve dünyevi hertürlü münasebetlerinde haliyle hallenir, tüm ahlakını hayaline nakşedersin. Ta ki, münasebet düşerde emsaliyle karşılaşır, onları hatırlayıp örnek edinirsin.

Eğer, ilim yalnız başına, insanın derecesinin yükselmesine, Allah (c.c.)'ın rızasına yaklaşmasına, özünün düzelmesine ve kemalin zirvesine erişmesine yeterli olsaydı. Sahabe-i Kiram'ın (Allah (c.c.) onlardan ve onların hürmetine bizlerden razı olsun) Müslümanlar arasında, hatta tüm insanlıkta bu derece üstün mevki olmalarına imkan olmazdı. Sahabe-i Kiram'ın, kendilerinden sonra gelen alimlere nisbetle fazilet ve üstünlükleri şüphe götürmez bir gerçek, münakaşa kabul etmez bir vakıadır. Hernekadar sonradan gelenler ilimde ve fazilette ileri seviyelere ulaşmış olsalar bile… Çünkü o sahabeler nefislerini; kainatın en büyük varlığı ve en mükemmel insanı olan birinin sohbetinde tükettiler. Bu üstünlük onların Resulullah (s.a.v.) ile olan sohbetlerinden kaynaklanmakta ve onlara "Sahabe" denmektedir. İşte onların yüceliklerindeki büyük sır ve eşsizliklerindeki tılsımı budur.

Resulullah (s.a.v.)'ın bu sünnetine ittibadandır ki, NAKŞİBENDİ'ler mürşidle sohbeti prensip edindiler ve onu riyaziyat ve mücahedat gibi diğer ıslah yollarından daha yararlı ve daha üstün gördüler.

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, Cenab-ı Hakk seni de bizleri de hakka ve doğruya kavuştursun. Amin! Bil ve duy ki; insan, nefsinin eksikliklerini ve içinin hastalıklarını çoğu zaman bilmez, tedavi yollarını ve ıslah çarelerini de bilemez. Resulullah (s.a.v.)'ın ahlakı ile ahlaklanmış kamil bir hekimin eğitiminden geçmedikçe nefsiyle mücadelede başarıya ulaşamaz. Durum böyle olunca insanın kamil bir eğiticiye, mahir bir murakıba, hakim ve dahi bir üstada muhtaç bulunduğu anlaşılıyor. Zira bu işleri bilen, hastalığı bilip tanıdıktan sonra ilacını ortaya koyan ve tedavi yollarını gösteren, ancak odur. Ayrıca irşad talebinde bulunan kimsenin nefsini ıslaha ve takvaya hazırlamayı, muhtaç bulunduğu tedavi şekline kolaylıkla kabule hazır hale getirmeyi, bazı hedefleri, zikirleri, virdleri ve benzeri ameller öğretir.tıpkı hastasının bedenine uygun ilaçları, hastalığın şiddeti ile mütenasib bir şekilde ayarlayarak hastasını sıhhate kavuşturan ve hayatı ile ilgili işleri noksansız yürütmeye hazır hale getiren "*hazık*" bir doktor gibi…

BEY'ATIN ZARURETİ VE FAYDASI

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, Cenab-ı Hak seni de bizleri de hakka ve doğruya kavuştursun. Amin! Bil ki; bey'at etmenin gerekliliği, kamil bir şeyhin, faziletli bir mürşidin ve mahir bir üstadın sohbetine girmek, ona bağlılığı takviye etmek içindir. Böylece irşad talebinde bulunan kimse, yolun tehlikelerinden ve tökezlemelerinden emin olabilsin. Bu ise delile ihtiyaç göstermeyen apaçık bir şeydir. Çünkü insanoğlu bu dünyanın en basit bir işinde bile, o sahada maharetli birinin rehberliğinden kendini alıkoyamıyor. Mesela; yalnız kitap mütalaa etmekle kemal seviyesine ulaşılacağı düşünebilir misin? Bir insan hattatın yanında oturmadıkça kalemi nasıl tuttuğunu, kağıdın üzerinde ne şekilde hareket ettirdiğini görmedikçe, hatt sanatını öğrenemez. Ama bu günlerde insanların arasında dini meselelerde önceliklere uymak şöyle dursun, dinde reform fikriyatı sari bir hastalık haline gelmiştir. Dayanakları da, sırf okumak ve mütalaa etmekten ibarettir. Bunların hali, İslam'a yeni giren ve İslam'la ilgili namaz, oruç, zekat ve hacc gibi ibadetlerini yalnız kitap mütalaa etmekle elde eden kimsenin haline benzer. Sen de bilirsin ki; bu adam ibadetlerini İslami bir muhitte yetişen, namaz kılan, oruç tutan ve bütün ibadelerini ana-babasından gördüğü gibi eda eden bir kimse gibi yerine getiremez. Çünkü, bu gördü, o ise okudu. Bunlar eşit olabilirler mi? Aynı şekilde hiçbir sanat veya hayatla ilgili hiçbir ilim dalı göremezsin ki, onda yükselmek için o sahada mahir olan birinin rehberliğine mutlak ihtiyaç duyulmasın. En basit hayat tecrübesi olanlar dahi bilirler ki, bir günlük sohbetle elde edilen semere, yıllarca kitap okumakla elde edilemez. Bunda mübalağa da yoktur.

Tasavvuf ilminin rehberi (k.s.) buyururlar ki: İrşad talebinde bulunan kimsenin bey'atten sonra vakit bulduğu takdirde, kamil bir mürşidin veya müttakî bir alimin sohbetinde bulunması gereklidir. Bu sohbet bir müddet devam ederse, kalp gözü aydınlanır ve öyle bir hal alır ki, geçmiş ömrünü sefahatle geçirdiğini inancına erişir.

Kamil insanlarla sohbetin faydası, yalnız dine ve dinin inceliklerine vasıl olmaktan ibaret değildir. Aynı zamanda mürşiddeki diğer özelliklerin irşad talebimde bulunan kimseye peyderpey geçmesine vesile olur. Bu tesirle kişi kendisine takva zor gelse dahi yavaş yavaş ibadetlerinden zevk almaya başlar. Dinin sohbetsiz kalbe sirayeti ve orada karar kılması çok enderdir. Bu patronuyla gönülden bağlantı kurmayan bir işçinin durumu gibidir. Amel ayrı bir şeydir. Lakin dinin aslı, kalbe giren ve onun merkezinden yer eden şeylerdir. Bu ise kamil zatların sohbetinde bulunur. Aynen Mevlana Abdürrahman El-Cami'nin Farsça bir şiirinde Nakşibendileri överken dediği gibi *"Onların sohbetinin cazibesi salikin gönlünden Halvet fikrinin vesvese ve gamını siler kökünden."*

Bey'atin hakikati: Gayeye erişmek, aynı zamanda uçsuz bucaksız çöllerde kaybolmaması ve yolların tehlikelerinden korunması, böylece yolları kolaylıkla ve rahatlıkla kat etmesi için yolu bilen bir arkadaş veya ulaştırıcı bir rehber seçmekten başka bir şey değildir.

BEY'AT: Nefsini kendinden daha bilgili, terbiye ve irşadda daha mahir birine ısmarlamaktır. Tıpkı satıcının sattığı malı, müşterisine teslimi veya kendini doktora teslim edip, doktorun tavsiyelerinden başka bir şey yapmayan hasta gibi…

Tasavvuf ıstılahında bey'at: Mahir, eğitici, arif, Resulullah (s.a.v.)'ın sünnetine bağlı, hakim bir üstadın sohbetinde bulunmak, tavsiyelerini kabul etmek nasihatlarını fiili olarak hayata tatbik etmekten ibarettir. Yoksa, bazılarının yaptığı gibi hakikatinden uzak olduğu halde, mürşidlik kıyafetine bürünen herkesin elini, ayağını öpüp, amelden yüz çevirmek değildir. Bu bey'at fayda vermez. Tıpkı sık sık doktora gittiği halde, ameli tavsiyelerinden hiçbirine uymayan ve lafları dinlemekle kalan hasta gibi… Malumdur ki, tavsiyelere uymayan bir hasta, doktora her ne kadar çok gitse ve doktorda her ne kadar mahir olsa bile, fayda göremez (netice değişmez). Ariflerin ve muhakkik mürşidlerin bey'atten gayesi budur.

Ey irşad talebinde bulunan reşit kardeşim, eğer onların sohbetinde bulunmaya güç yettiremezsen, ozaman peşpeşe ve devamlı olmak üzere sözlerini okumalı ve tasavvuf kitaplarını mütalaa etmelisin. Özellikle Hüccetü-l İslam Ebu Hamid El-Gazali'nin (k.s.), İmam-ı Müceddid Ahmed El-Faruki'nin (k.s.) ve Üstad Allame Bediuzzaman'ın (k.s.) eserlerini okumalısın. Allah (c.c.) hepsinden razı olsun ve İslama hizmetleri sebebiyle mükafatlandırsın. Bu eserleri mütalaa ve istifade etmek zaruridir. Ancak bu şekilde onların bereketleri okuyucunun içine, hatta ruh, kalp ve kalıbına sirayet eder. Onda sarsılmaz bir iman meydana getirir. Lakin ilk bakışta görünen bazı kişiler, bu apaçık hakikate aldırış etmezler. Çünkü onlar, ilimdeki seviyelerini ve geniş malumatlarını, nefislerini ıslaha yeterli görüyorlar. Hatta ilimlerine güvenerek, müstakil ıslahat hareketlerine girişir ve bu hareketin liderliğini yaparlar. Neticede aşırı zekalarına ve ilmi seviyelerine rağmen; bir doktordan ders almadan, sırf zekasına ve kitap bilgisine dayanarak nefsini ve başkalarını tedaviye kalkışan kimsenin durumuna düşerler. Bütün bunlardan sonra, başkalarını taklit etmek veya nefislerinden başkasına uymak akıllarına gelmez. Halbuki kalp var oldukça, susuzlukta kendini hissettirdikçe; yol kapalı değil su da bulunmaz değildir. Su bulmak için kendini fazla yorma, susuzluğun meydana gelmesine çalış. Eğer sende gerçek bir susuzluk meydana gelirse, her taraf kaynak olup su fışkırır.

Bil ki; insanların çoğu kuru müridlik, şeyhlik ve bey'ati yeterli zannederler. Bu ise halis bir cehalettir. Şeyhlikten ve bey'atten asıl gaye; dahili ve harici amelleri ıslah etmek, özellikle nefis hastalıklarını tedavi etmektir. Eğer, şeyh ve mürid, amelleri ıslahta ve nefis hastalıklarını tedavide, tam bir itina göstermiş olsalardı; sırf taklitten ibaret olan bey'ate gerek kalmazdı. Ancak insanlar nasıl ki; bedeni hastalıklarına bulunması mümkün olan en bilgin ve üstad doktorları arıyor ve sağlıkla ilgili şikayetlerini ona yapıyorlarsa, aynı titizliği nefis ve ruh hastalıklarını tedavi eden tabiblere de göstermek lazımdır. Bu yüzden mürşidin alametlerini bilmek ve onu tanımada büyük ihtimam göstermek gereklidir. Yoksa insan bu işin ehli olmayanların eline düşerse helak olur.

Sakın irşad ve şeyhliğin dış görünüşüne bürünüpte, sadece şekilden ibaret kalanların ağına düşme. Bunlar sırf veraset yoluyla veya bir şecere kanalıyla yahut da bir cübbe vasıtasıyla milletin malını yemek isteyenlerdir. Sakın bunlara teslim olma!

Aksi takdirde rüsvay olursun. Allah (c.c.) onlara hidayet versin, seni de onların tuzaklarından saklasın. Amin!

Hekim olan, Resulullah (s.a.v.)'ın sünnetine sımsıkı bağlı ve O'nun güzel ahlakıyla ahlaklanan bir mürşid aramada becerikli ol. Elma yemeyi tavsiye eden bir doktoru duyup da, cismin benzerliğinden

hareket ederek Ebu Cehil karpuzunu yiyen adama benzeme. Cahillerden de olma. Aksi takdirde sapıtan ve helak olanlardan olursun. Asıl büyük zarar da budur.

UYULMAYA LAYIK MÜRŞİD-İ KAMİLİN ALAMETLERİ

1. Dini açıdan bilinmesi zaruri olan ilimlere vakıf olacak.

2. İtikatta, amelde ve ahlakta İslam prensiplerine sadık olacak.

3. Resulullah (s.a.v.)'ın sünnetine sımsıkı bağlı olacak.

4. Dünyaya ve dünya malına kalbini kaptırmayacak.

5. Nefsinin kemal seviyesine ulaştığı inancına varmayacak. Çünkü oda dünya sevgisinden bir parça sayılır.

6. Kamil bir mürşidin sohbetinde belli bir müddet geçirmiş ve bir arifin terbiyesi altında eğitilmiş olacak ki, maddi ve manevi sahada doymuş olsun.

7. Kendisiyle muasır olan insaflı şeyh ve alimler hakkında hüsnü zann edecek.

8. Avamdan çok, akıllı ve dindar, tahsilli kimseler ona rağbet edecek.

9. İrşad talebinde bulunanları eğitir ve öğretir iken, şefkatli olacak. Onlarda gördüğü eksikliği kendi haline bırakmayacak.

10. Müridlerinin halini anlamak için uyanık ve güçlü bir feraset sahibi olacak.

11. Meclisinde oturanlar kalplerinde dünya sevgisinin azaldığını ve Allah (c.c.) sevgisinin çoğaldığını hissedecek.

12. Müridlere kendi nefsinde tatbik etmediği emir, sünnet ve mekruhları emretmeyecek. Aksi takdirde sözü tesir etmez.

13. Sözleri heva ve hevesten, şaka ve malayaniden uzak olacak.

14. Kendisini ilgilendiren meselelerden müsamahakar olacak, aşırı derece ta'zim edilmesini beklemeyecek, kendisini ilgilendiren meselelerde güç yetiremeyecekleri teklifler yapmayacak.

15. Bıkkınlık verecek derecede amel yüklemeyecek.

16. Müridle fazla yüz göz olmadığı gibi, uzak ve donukta olmayacak.

17. Müridlerle beraber oturduğu zaman sükunet ve vakarla oturacak, onlara aşırı iltifat göstermeyecek.

18. Müridleri birisi davet eder de, davetine icabet ederse, izzet ve iffeti elden bırakmayacak.

19. Müridlerden birisi uzun müddet görünmezse, sormak suretiyle görünmemesinin sebebini ve halini öğrenmeli hasta ise yardım eli uzatmalı, ziyaretine gitmeli, ihtiyacını gidermeye çalışmalı veya cemaatle beraber ona dua etmelidir.

Tek kelimeyle MÜRŞİD, Resulullah (s.a.v.)'ın ashabına karşı tavrı ne idiyse, onunda müridlerine karşı böyle olması gereklidir.

Tasavvufun imamı, Cüneyd El-Bağdadi (k.s.) efendimiz buyururlar ki: *"Şer'i ilimlerin hepsinden nasibini almayan, haramların hepsinden sakınmayan, dünyadan yüz çevirmeyen kimse, şeyh ve mürid olmaya hak kazanamaz. Aynı zamanda kendi nefsinin tedavisini bitirmedikçe, başkalarını tedaviye kalkışmamalıdır."* Ondan sonra şöyle devam etti: *"Bu vasıfları taşımayan kimseye uymaktan sakın. Çünkü o, şeytanın askerlerindendir. Mürşid diye bilinen kimsenin sözlerini ve amellerini şeriate göre kıyas et ve onun terazisi ile tart. Eğer hallerini genellikle ona muhalif görürsen, onu reddet ve mürşid edinme".*

Hakimu's Sırr Ebu Yezid El-Bistami (k.s.) der ki: *"Bir adamın havada uçacak derecede keramet ızhar ettiğini görseniz bile Allah (c.c.)'ın şeriatini edada, hududu muhafazada, emir ve nehiylerine uymada durumunu tespit edinceye kadar ona aldanmayın."*

İmam Rabbani, Müceddid-i Elf-i Sani, Hakim-ül İslam, Şeyh Ahmedi Faruki (k.s.) buyurur ki: *"Mürşidin kim olduğunu bilir misin? Mürşid Cenab-ı Hakk'a ulaştıracak yolu kendisinden öğrenebileceğin ve bu yolda yardımını ve himmetini göreceğin kimsedir. Sırf külah ve hırka giyinmek, şecere edinmek vb. gibi halk arasında bazı hareketler, mürşidlik hakikatinin dışında olup, örf ve adettendir. Ancak, bu hırka, kamil ve mükemmil bir zattan elde edilmiş, ihlas ve inançla amel edilmiş ise; netice ve meyvelerin elde edilmesi büyük bir ihtimaldir."*

Müslümanların üstadı Hüccetü'l İslam İmam-ı Gazali (k.s.) der ki: *"Bil ki; zamanın mutasavvıfları, hitabete, semaya, raksa, seccadeler üzerinde oturup düşünürcesine başını önüne eğmeye, uzun nefesler çekmeye, konuşmalarda sesini alçaltma gibi, şekil ve suretlere aldandılar. Böyle yapmakla kendilerini onlardan sandılar. Nefislerini; riyazetle, mücahede ile, kalp murakabesi ile, içini ve dışını gizli veya açık günah kirlerinden temizlemekle yormadılar. Halbuki bunların hepsi mutasavvıfların geçtikleri ilk merhalelerdir. Bu merhalelerin hepsini geçseler bile kendilerini sufi saymaları caiz olmaz. Peki, bunların civarına hiç yaklaşmaz, hatta ve şüpheli şeyler için itişip kakışır, ekmek ve para için yarışır, hurma çekirdeğini doldurmayan basit şeyler için hased eder, birbirinin şeref ve haysiyetlerini çiğner, hak ehli olmayıp bilakis bilgi ve kültürde en aciz olacak? Eğer toplum huzurunda üzerlerinden perde kaldırılırsa, eyvah ne rezaletler, ne yüz kızartıcı şeyler ortaya çıkacak.*
Allah (c.c.) cümlemizi sonsuz olan kuvveti ile muhafaza eylesin. Zayıflığımıza acısın. Sapıklıklarımızı affeylesin. Mürşidlerin esrarı ile bizleri temizlesin. Yüksek hizmetlerinden bizleri mahrum eylemesin. Bizleri yollarına tabi olan, izlerini takip edenlerden eylesin. Amin!"

Yukarıda saydığımız mutasavvıf tiplerinden ve onların benzerlerine yaklaşmaktan sakın! Yüksek meziyet sahiplerinin eteğine yapış, ta ki rüsvay olmayasın.

Yine Hakim İmam Ebu Hamid El-Gazali (k.s.) şöyle der: *"Bil ki; hak ola süluk etmek isteyenler için irşad edici ve eğitici bir şeyhe ihtiyaç vardır. Ta ki, eğiterek ondan kötü ahlakı çıkarıp yerine güzelini yerleştirsin. Eğitim ve terbiye; mana yönüyle, ekininin güzel, mahsulünün bol olması için tarlasından dikenleri ve yabancı otları ayıklayan çiftçiye benzer. Aynı şekilde hak yola girmek isteyen herkese de kendisine bu yolun adabını öğretecek ve Allah (c.c.) yolunu gösterecek bir mürşide mutlaka ihtiyaç vardır. Çünkü Allah (c.c.) doğru yolu göstersin diye insanlara peygamber göndermiştir. Peygamber (s.a.v.) Efendimiz vefat etmek suretiyle dar-ı bekaya irtihal ettiyse de, Allah (c.c.)'a giden yolu gösterecek halifeler bırakmıştır.*
Resulullah (s.a.v.)'a halife olacak şeyhin şartı, alim olmasıdır. Ama her alim halife olamaz. Bu sebeple sana şeyhin bazı alametlerini özetleyeceğim. Ta ki herkes mürşid olduğu iddiasında bulunmasın. Deriz ki; mürşid odur ki, dünya ve makam sevgisinden yüz çevirsin. Silsilesi Resulullah (s.a.v.)'a kadar ulaşan basiretli bir mürşide tabi olsun. Az yemek, az konuşmak, az uyumak, çok namaz kılmak, çok sadaka vermek ve çok oruç tutmak suretiyle nefsini eğitmede maharetli olsun. Basiretli bir şeyhe ittiba etmek suretiyle, güzel ahlakı kendisine huy edinmiş olmak, sabır, namaz, şükür, tevekkül, yakın, kanaat, kalp huzuru, tevazu, hilm, ilim, doğruluk, haya, vefakarlık, vakar, itinalı ve tedbirli davranış gibi hasletlere de sahip olması şarttır. İşte o zaman o mürşid uyulmaya layık. Peygamber (s.a.v.)'in nurlarından bir nurdur. Her kim yukarıda bahsettiğimiz evsafta bir şeyh bulma saadetine erer ve şeyh de onu kabul ederse, gizli ve açık her halü karda ona hürmet etmesi gereklidir."

Ey irşad talebinde bulunan akıllı kardeşim. Allah (c.c.) senide bizleri de mes'ud eylesin. Bilesin ki, mühlikat, münciyat, süluk ve muamelatın edeplerini öğrenmek farz-ı ayındır. Ancak ilahi cezbe, ilm-i ledun fıtrattan mukaddes ve temiz nefis vasıtasıyla kalb-i selim sahip olanlar müstesnadır.

Yine bilesin ki, zahiri ilim insanı tasavvuftan müstağni kılamaz. Nitekim bu durum mütekaddimin alimleri ile müteahhirin alimleri tarafından da kabul edilmiştir. Hanefilerden; İbnü'l Hümam, İbnü'ş Şibli, ŞurunBilali, Hayreddin El-Remli, Hamevi ve benzerleri, Şafilerden; Sultanü'l Ulema İzz-b. Abdüsselam, Ebu Hamid El-Gazali, Tacü'd-din Es- Subki, Allame İbn-i Hacer El-Mekki, Malikilerden; Ebu Hasan Eş-Şazeli, Ebu'l Abbas İbn-i Ataillah, İbni Ebi Hamza, Nasiruddin, Allame Ahmed Zeruk ve diğerleri, Hambelilerden; Şeyh Abdülkadir Geylani, Şeyhül İslam Abdullah El-Ensari, İbn Neccar ve eski asırlardan zamanımıza gelen, sayıları binleri aşan büyük alimler ve şerefli insanlar ki, isimlerini sayacak olursak, birkaç cilt kitap yazmaya ihtiyacımız olacaktır. Malumdur ki, bazı kitaplar onları anlatmaya tahsis edilmiş ve birçok büyük kitaplar da onların tabakalarını beyan etmek için tasnif edilmiştir. Bu durum araştırma yapanlara kapalı değildir. İşte bu büyük zatlar zahiri ilme kandıktan sonra, Batıni ilim tahsil etmeye hizmetle, süluk ile güzel inançla, tam ihlasla, aşağılık hallerden arınma, faziletlerle donanma ile batın ehlinden istifadeye koyuldular.

Bütün tahkikatları, hakiki keşifleri, kat'ı ve sadık tecrübeleriyle tasavvufi hayatın lüzumuna kalben hasta, ruhen zayıf, mizacen bozuk olanlarca tasavvufun bilinmesine ihtiyaç duyulduğunu söylemişlerdir. Tasavvufi hayatın lüzumuna bu yüksek ruhlu, keskin zekalı, parlak görüşlü, bilgin ve düşünür evliyaların ittifakından daha doğru kim olabilir?

Şeyhu'l İslam El-Ensari der ki: *"Kalp ilmine gelince, o, zevke ve vicdana dayanan bir ilimdir. Kalemlerin ağzına sakız olmaz, kitaplar ve evhamlar onu ihata edemez. O, zahiri ilmin karşısında ağaca nispetle meyve hükmündedir. Şeref ağacıdır, lakin istifade ancak meyvesi olabilir."* [20]

Tarikat-ı Muhammediye müellifi Allame Muhammed Birgivi Efendi der ki: *"Tevekkül, tevbe, Allah (c.c.) korkusu ve rıza gibi kalp halleriyle ilgili ilimleri elde etmek her müslümana farzdır. Çünkü bunlar her hal ü karda vuku bulan şeylerdir. Aynı şekilde cömertlik, cimrilik, korkaklık, yiğitlik, tekebbür, tevazu, iffet ve israf gibi diğer ahlaki konularda da konu böyledir. Bunların haramlarından sakınmak, ancak onları ve onlara zıt olan şeyleri bilmekle mümkündür. Kendisini beğenmişliğin en çirkini, yanlış olan fikrini beğenmektir. Ona sevinir ve onda ısrar eder, nasihat verenin nasihatını dinlemediği gibi, başkalarına cahil gözüyle bakar."* Cenab-ı Hakk buyurur ki: *"Hiç kötü ameli kendisine güzel görünen kimse, hakkı hakk ve batılı batıl gören kimse gibi olur mu?"*[21] *"(Dünya hayatındaki çalışmaları boşa giden kimseler) iyi ve sağlam iş yaptıklarını sanıyorlardı."*[22]

Kendini beğenmiş kibir ve dalalet ehlinin hepsi, beğendikleri için fikirlerinde ısrar etmişlerdir. Bu kendini beğenmişlik, sahibi tarafından cehalet değil ilim, hikmet değil ni'met, hastalık değil sıhhat biliniyorsa tedavisi çok daha zordur. Ne ilaç sorar ne de doktorlara kulak verir. O doktolar da maddeten ve manen ilim ve ilahi ma'rifetle, rabbani hakikatlere doymuş, eh-li sünnet vel'l cemaat alimleridir.

Büyük alim Hasan Eş-Şürunbilali der ki: *"İnsanın Allah (c.c.)'a kulluk yapabilmesi ve ilahi hizmetlerde bulunabilmesi için şer'i temizlik şart kılındı. Ama kalbi ihlası ve manevi kirlerden temizlenmesi tamamlanmadıkça o dış temizlik gerçek manada temin etmez. Çünkü içteki pislik dıştaki pislikten çok daha zararlıdır. Çekememezlik, aldatma, kin, nefret ve haset gibi... dolayısıyla önce kalbin ıslah eder ki; diğer azalar da ıslah edilmiş olsun. Kalpten nefsin meyledebileceği, dünya ve ahreti ilgilendiren her türlü muhabbeti kaldırıp Allah (c.c.)'a tahsis edecek Allah (c.c.)'tan başka gayesi olmayacak. Zat-ı Bari'si ibadete müstahak olduğu için ona ibadet edecek, ibadet ederken de azametini göz önüne bulunduracak, başkasına olan arzusu veya başkasından olan korkusu sebebiyle değil."*

Manevi necasetlerden temizlenmeye, ibadetleri Allah (c.c.)'ın huzurunda imiş gibi yapmaya Hadis-i Şerifte geçtiği üzere ihsan demek adet olmuştur. İhsan makamına da mürşid-i kamil olmadıkça, erişilmesi genellikle kolay olmaz. Öyle mürşid ki; manevi hastalıkları bilir, tedavi yollarını da ilim, zevk ve tecrübesiyle kavrar olmalıdır. Hatta bu hastalıklara müptela olan kimse, onlarla ilgili ciltlerle kitap ezberlese de nefs-i emmaresinin ahmaklıklarından ve gizli hilelerinden kurtula bilmek için böyle bir mürşidin terbiyesinden müstağni kalamaz. Nitekim bu hastalığa müptela olanların çoğunda bu durum müşahede edilmektedir. Tecrübe müşahedeler ise kesin delil ve bilgiler olarak kabul edilir. Cenab-ı Hakk da Kur'an Kerim'inde: *"Doğrusu insan nefsine karşı murakabeci bir şahittir. Bütün mazeretlerini ortaya dökse de..."*[23] buyurmaktadır.

---

[20] Şeyhu'l İslam El-Ensari, Cevahiru'l Fıkh kitabından
[21] El-Fatır: 8.
[22] El-Kehf: 104.
[23] El-Kıyame: 14.

Arif-i Rabbani Abdulvahhab Eş-Şa'rani (Allah (c.c.)'ın rahmeti üzerine olsun) der ki; *"İnsanın kendisine bir şeyh edinmesinin gerekli olduğunda bütün tarikat ehli ittifak etmiştir. Ta ki o şeyh, kendisini kalbiyle Allah (c.c.)'ın huzuruna girmeyi engelleyen sıfatları yok etmesini öğretsin ve namazı sahih olabilsin. Zira, onsuz tamam olmadığı şeyde vaciptir. Hiç süphe yok ki; dünya sevgisi, kibir, kendini beğenme, riya, kin, hased, nifak gibi batıni hastalıkların tedavisi de vaciptir. Nitekim varid olan Hadis-i Şerifler, yukarıda saydığımız şeylerin haram olduğunu ve yapanların cezaya müstehak olacakları açıkça belirtmektedir. Öyleyse herkim kendisini bu vasıflardan kurtarabilecek bir mürşid edinmemiş ise, Allah (c.c.)'a Resulüne (s.a.v.) isyan etmiş olur. Çünkü bin kitap da ezberlese, mürşidsiz hastalığı tedavi etme yolunu bilemez. Tıpkı tıpta, bir kitap ezberleyip de, ilacı hasta uzva tatbik etmesini bilmeyen kimse gibi. Onun tıp kitabı okuduğunu görenler "Bu büyük bir doktordur derler". Ancak hastalığın ilmini ve nasıl izale edileceğini sorduklarında "Bu tamamen cahildir" derler.*

Sultanü'l-Ulema diye lakaplandırılan büyük Fakih Abdüsselam'ın (k.s.) samimi itirafına bak. Şazeli şeyhi ile görüşmeden önce (Allah (c.c.) onlardan razı olsun) *"Elimizde bulunan fıkıh kitaplarından başka Allah (c.c.)'a yaklaştıran bir yol var mı ki?"* diyordu. Şazeli şeyhi (k.s.) ile bir araya geldikten sonra sufilerin tuttuğu yolu kabul etti ve şöyle dedi: *"Sufilerin tuttuğu yolun; (ki onlar, esasa önem verdiler, diğerleri ise şekle önem verdiler.) doğruluğuna en büyük delil, kendilerinden sadır olan kerametler ve harikulade hallerdir. Halbuki fıkıhla iştigal eden kimseden, ilimde ne kadar yükselirse yükselsin keramet zahir olmaz. Ancak onların yolunu takip ettiği takdir olur."*

İmam Ahmet b. Hanbel (r.a) oğlu Abdullah'a derdi ki: *"Ey oğlum, hadis elde etmeye bak ve şu kendilerini sufi diye adlandıran kimselerle oturmaktan sakın zira onların arasında dininin hükümlerini bilmeyen niceleri var."* Ahmet bin Hanbel, Ebu Hamza El-Bağdadi (k.s.) ile buluşup, onunla arkadaşlık ettikten ve mutasavvıfların hallerine muttali olduktan sonra oğluna şöyle demeye başladı: *"Oğlum, şu mutasavvıflarla oturmaya gayret et. Onlar, ilim çokluğu ile, murakabe ile, Allah (c.c.) korkusu ile, dünyadan yüz çevirmek ile ve himmetlerinin yüksekliği ile bizi geçtiler."*

İmam-ı Şafi (r.a.) mutasavvıflarla oturur ve şöyle derdi: *"Fakih olan kimse için kendisinde bulunmayan ilmi elde etmeye fayda verecek sufilerin kurallarını tanımaya ihtiyaç vardır."*

İmam-ı Şafi (r.a.) ile Ahmed İbni Hanbel (r.a.) sıksık sufilerin sohbetine gider, zikir meclislerine katılırlardı. Onlara *"Niçin bu cahillerin sohbetine böyle sıksık gider gelirsiniz?"* denildiğinde: *"Bunlar bütün işin başını ellerinde bulundurmuşlardır. O da Allah (c.c.)'ın takvası ve ma'rifetidir."*

İmamü'l Hakim Muhammed Gazali (Allah (c.c.)'ın rahmeti üzerine olsun) şöyle der:[24] *"Kesinlikle öğrendim ki; Allah (c.c.)'ın yolunu süluk edenler ancak sufilerdir. Yaşayış tarzları en doğru yaşayıştır. Yolları en doğru yoldur. Ahlakları en güzel ahlaktır. Öyle ki; alimlerden bütün akıllıların aklı, hükemanın hikmeti, şeriatın sırlarını bilenlerin ilmi bir araya getirilse ve sufilerin üzerinde*

---

[24] Hint'teki Nedvetü'l Ulema Reisi, Şam'daki Mecmau'l İlmi'l Arabi azası Ebu'l Hasan Ali El-Haseni En-Nedvi'nin "Ricalu lid'da'veti ve'l Fikri Fi'l İslam" isimli eserinden nakledilmiştir. Cenab-ı Hakk O'na uzun ömür vermek suretiyle müslümanları istifade ettirsin.

bulunduğu siret ve ahlaktan daha güzelini bulup değiştirmeye koyulsalar, buna yol ve imkan bulamazlar.
Şüphesiz bütün hareketleri, durmaları içleri ve dışları, peygamberlik kandilinin nurundan iktibas edilmiştir. Yer yüzünde ise peygamberlik nurundan daha üstün aydınlatıcı nur yoktur. Sözün kısası; bir insan, başlangıcı kalbi Allah (c.c.)'tan başka herşeyden temizlemek isteyen ve namazda ki iftitah tekbiri mesabesinde olan Allah (c.c.)'ın zikrine kalbi gark edip, Allah (c.c.)'tan başka herşeyi yok etmek isteyen tarikat hakkında ne diyebilir?"[25]

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim! Kendisini kibir, kendini beğenme, riya, kin, hased veya nifak gibi, gizli ve ruhi hastalıklardan birisi galip gelen kimsenin arif bir üstad, hakim bir mürşid araması üzerine vacib olur. Böylece o, tehlikeli aldanıştan kurtulabilir. Eğer böyle bir mürşidi memleketinde veya bölgesinde bulamazsa bulunan yere sefer tertip edip gitmesi vacip olur.

Bu manevi hastalıkların ilk zuhur ettiği zaman Resulullah (s.a.v.)'ın hicretinin üçüncü yüzyılının sonlarıdır. Çünkü Peygamber Efendimiz (s.a.v.): *"Çağların hayırlısı benim çağımdır. Sonra onun arkasından gelen çağ, sonra da onu takip eden çağdır."*[26] buyurmuştur.

Şeyhü'l İslam Zekeriya El-Ensari (Allah (c.c.)'ın rahmeti üzerine olsun) *"Mutasavvıflarla düşüp kalkmayan fakih, kuru ve katıksız bir ekmeğe benzer."* Buyurmuştur.

Dikkat edilmesi gereken çok mühim bir not: müslümanların üstadı Şeyh Muhyiddin-i Arabi (r.a.) der ki: *"Bir şeyh, eğer kendisinden üstün bir şeyh görürse, nefsine nasihat etmek suretiyle o şeyhe talebeleriyle birlikte intisab etmesi ve hizmetinde bulunması vaciptir. Bu hareket kendisi ve arkadaşları için bir hayır ve salah alametidir. Bunu yapamazsa insaflı hareket etmiş olmayacağı gibi nefsine nasihat edici de olamaz. Himmet sahibi de addedilemez. Bilakis himmeti düşük ve zayıf sayılır. Belki de riyaseti ve önderliği seviyordur. Bu ise büyük bir noksanlıktır."* Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in ne dediğini görüp düşünmez misin?

"Eğer Musa (a.s.) hayatta olmuş olsaydı bana uymaktan başka yol bulamayacaktı."[27] işte tarikatın şeyhleri böyle olmalıdır.

Cenab-ı Hakk'tan niyazımız odur ki bizi dünya ve ahirette muhafaza eylesin, bizi yolun doğru ve en düzgün olanına hidayet buyursun. Sapmaktan ve saptırmaktan da O'na sığınırız. O kerim ve yücedir, dileyip istediğini yapandır. Amin!

---

[25] Büyük İmam'ın itirafı kuru bir itiraf değildir. Belki halvetleri,riyazetleri ve itikafları onbir sene tahlil etmesinin bir neticesidir. İşte o sohbet, böylesine büyük bir amele ulaştırmıştır.
[26] Sahih-i Buhari Muh., Tecrid-i Sarih Terc., c. 8, s. 66
[27] Bk. Tefsirü İbni Kesir c. 1, s. 377.

KAMİL MÜRŞİDİNE KARŞI, SADIK MÜSTERŞİDİN ALAMETLERİ

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim! Bil ki; vasıflarını az önce saydığım basiretli, mahir, terbiye metotlarını bilen hakim bir üstad bulursan, adabına sımsıkı sarılman lazım ki; O'nun bezendiği güzel ahlaka ve üstün adaba sen de bezenesin. Tabi ki Resulullah (s.a.v.)'ın ahlakına uygun olmak şartıyla. Zira duymak hiçbir zaman görmeye benzemez. Harp sahnesini defaatla bizzat gören veya doktorun hastalıkları tedavisinde maharetini müşahede eden kimse, onların haberlerini duyan gibi değildir. Evet, duymak dahi heyecanlandırır teşvik eder; fakat faaliyete geçirmez.

Zaman müsaade verir, Allah (c.c.) da sana rahmetiyle yönelerek irşad ve ıslah olmanı dilerse, kamil mürşidini ağırlaman kaçınılmazdır. İçin ve dışınla O'na hürmet eden, tasarruflarına razı olarak teslim olman, ruhunla O'na hizmet etmen gereklidir. Zira iradenin özü bu yoldan başkasıyla açığa çıkmaz. Sadakat ve ihlasın miktarı bu ölçüden başkasıyla bilinmez. Mürşidinle bir araya gelmekten maksadın, Allah (c.c.)'tan başkası olmasın. Mal ve benzeri şeyler istemen gibi…

Müsterşid iyi bilmeli ki; irşad talebinde bulunan kimsenin mürşidini fazilette ve kemalde üstün bilmesi, muhabbetin meyvesi, fayda ve istifadenin sebebi olan münasebetin neticesidir.

Şu kadar var ki; müsterşid mürşidini, şeriatta herkesten faziletli oldukları kesinleşen kimselerden üstün tutmamalıdır. Zira bu durum sevgide ifrattır ve zammedilmiştir. Nitekim Şiilerin bozulmaları ve sapıtmaları, Ehl-i Beyt'e olan aşırı sevgilerinden doğmuştur. Hristiyanlar da Hz.İsa'yı (Efendimize, O'na salat ve selam olsun) aşırı muhabbetlerinden dolayı ilah kabul etmiş ve ebedi hüsrana düşmüşlerdir. Bu ve benzeri hallerden Allah (c.c.)'a sığınırız.

Müsterşid, hakim üstadının hallerini kat'iyetle araştırmamalı ve sırlarını ifşa etmemelidir. Kendinde nifak alametlerinden bir şey gördüğün zaman, çekinmeden ve ihmal de etmeden eğiticisine açmalıdır. Tıpkı sahabelerin Resulullah (s.a.v.) ile olan durumları gibi. Hâkim bir mürşid aramada doğruluk ve ihlası sermaye edinmelidir. Mürebbisinin huzurunda fazla konuşmamalı, sesini alçaltmalı ve dizleri üstünde oturmalıdır. Emrettiği şeyleri yerine getirmede gecikmemeli, ihmal de etmeme lidir. Mürşidin sevmediği kimselerle oturmaktan sakınmalı gerek dini, gerekse dünyevi hiçbir işi mürşidine danışmadan yapmamalıdır. Allah (c.c.) seni ve bizleri sevip razı olduğu şeylere muvaffak eylesin. Amin!

SADIK MÜSTERŞİDİN, MÜSTERŞİD KARDEŞLERİ VE DİĞER MÜSLÜMANLARA KARŞI MUAMELESİNDEKİ ŞARTLAR

Ey irşad talebinde bulunan akıllı ve mes'ud kardeşim Allah (c.c.) seni de bizleri de sevip razı olduğu şeyleri yapmaya muvaffak eylesin. Amin! Bil ki; İslam kardeşlik bağı, iki şahıs arasında kuvvetli bir bağdır. Manevi bağlar da hissi bağlara nisbetle çok daha kuvvetlidir. Nitekim en yüksek ve sağlam binayı, bir alet vasıtasıyla en kısa zamanda yıkmanın mümkün olduğu denenmiştir. Fakat iki kişi arasındaki hissi olmayan manevi bağları yıkmak çok zor olduğu gibi, çoğu zaman da mümkün olmaz. Bu muhabbetin doğru olması, halis bir kalpten ve inanmış bir ruhtan fışkırması kuvvetliliği ve sağlamlığı için yeterlidir. Evet, bir çelimsiz elifi (1 rakamını) üç küçük nokta ile (üç sıfır ile) yan yana getirirseniz, o elif (bir) bin olur. Ona bir sıfır daha eklerseniz, önceki bin onbine yükselir. Dayanışma sırrı ile böylece devam eder. Nitekim Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurur: *"Mü'min mü'mine karşı birbirini kenetleyen yapı taşları gibidir."*[28]

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, seninle Müslüman kardeşlerinin arasındaki gerçek sevginin şartlarından biri de kendin için sevdiğini Müslüman kardeşin içinde sevmendir. Çünkü Peygamber Efendimiz (s.a.v.) *"Hiçbiriniz kendisi için sevdiğini Müslüman kardeşi içinde sevmedikçe imanın kemaline ulaşmış olamaz."*[29] buyurur. Kur'an-ı Kerim'in: *"Birbirinizle çekişmeyin sonra içinize korku düşer ve kuvvetiniz elden gider."*[30] *"Mü'minler ancak kardeştirler, onun için iki kardeşinizin aralarını düzeltin."*[31] ayetlerinin şöydüsturu ile tüm duygularını unutup Müslüman kardeşinin duygularından mücessem olmuş bir varlık olmalısın.

Onsuz nefsine bir şey tahsis etme. Bu ise dini irşadlarımızda ve karşılıklı mukaddes sevgimizde istediğimiz en önemli şarttır. Zira her şeyin başı budur.

Günde yüz defa dahi olsa, her karşılaşmada, tatlı bir dille selam ve müsafahaya sen başlamalısın çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz: *"İki Müslüman müsafaha ettiğinde elleri birbirinden ayrılmadan günahları bağışlanır."*[32] (yani bu müsafaha samimi olursa)

Onlara şefkatle, muhabbetle, güzel ahlakla ve kendine karşı arzuladığı muamele tarzıyla muamele et. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyururlar ki: *"Mü'minlerin imanca en mükemmeli, ahlakça en güzel olanlarıdır."*[33] Yine buyurdular ki: *"Tedbir gibi akıl olmaz, günahlardan sakınmak gibi takva olmaz, güzel ahlak gibi soy sop olmaz."*[34] Resulullah (s.a.v.)'in Hadis-i Şeriflerinden güzel ahlakın namaz ve oruca tekabül ettiği ve kıyamet günü adalet terazisinde, kişinin amelinin en ağır olanını teşkil ettiği anlaşılıyor.

---

[28] Sahih-i Buhari Muh., Tecrid-i Sarih Terc., c.2, s. 425.
[29] Sahih-i Buhari Muh., Tecrid-i Sarih Terc., c.1, s. 30.
[30] El-Enfal: 46.
[31] El-Hucurat: 10.
[32] Camius-Sagir c. 1, s. 29.
[33] Keşfü'l Hafa, c. 1, s. 175, Seçme Hadisler s. 24 (Diyanet Baskısı)
[34] İbni Mace Zühd 24., Camus-Sagir c. 2, s. 203.

Tasavvufun imamı, Hakim Üstad Cüneyt El- Bağdadi'nin (Allah (c.c.) ona rahmet etsin) ferasetle söylediği şu sözü iyi dinle: *"dört şey vardır ki; onlar ilmi ve ameli az da olsa kulu en yüksek makama ulaştırır.*
1- Ağır başlılık
2- Tevazu
3- Cömertlik
4- Güzel ahlak"

Din kardeşlerine karşı mütevazi olmalısın çünkü Cenab-ı Hakk, Resulullah (s.a.v.)'a emrederek şöyle buyurur: *"Mü'minlere kanadını indir (onlara tevazu göster)."*[35] (Çünkü Müslümanların bir organdan şikayet edildiği zaman tamamen sıtmaya yakalanan bir tek vücud gibi olması gerekir)

Onların rızalarını istemelisin ve hepsini kendinden iyi görmelisin. Müslüman kardeşinden İslam'a muhalif bir şey görürsen tatlı bir lisanla nasihat etmelisin. Onlarla hayır ve takvada yardımlaşmalısın. Allah (c.c.)'ın razı olacağı şeylere teşvik etmelisin. Büyüksen öğretmelisin, küçüksen onlardan öğrenmelisin. Nitekim Cenab-ı Hakk Kur'an-ı Kerim'de: *"İyilik etmek ve fenalıktan sakınmak hususunda birbirinizle yardımlaşın, günah işlemek ve haddi aşmak üzerinde yardımlaşmayın."*[36]

Hz. Ali (r.a.) der ki; "Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: *"Müslümanın Müslüman kardeşinin üzerinde otuz hakkı vardır ki; onları ödemeden veya bağışlanmasını istemeden mesuliyetten kurtulamaz. O haklar şunlardır:*
1- Yanılmasını affedecek,
2- Gözyaşlarına merhamet edecek,
3- Açılmasını istemediği sırrını gizleyecek,
4- Mazeretini kabul edecek,
5- Yanında gıybeti yapılırsa reddedecek,
6- Gerektiğinde nasihat etmeye devam edecek,
7- Dostluğunu muhafaza edecek,
8- Zimmetinde olan şeyleri gözetecek,
9- Hastalığında ziyaret edecek,
10- Cenazesinde hazır bulunacak,
11- Davetine icabet edecek,
12- Hediyesini kabul edecek,
13- İyiliğine karşılık verecek,
14- İyiliklerine teşekkür edecek,
15- Yardımını güzel yapacak,
16- Namusunu koruyacak,
17- İhtiyacını giderecek,
18- İsteklerinin tahakkukunda yardımcı olacak,
19- Recasını kabul edecek,
20- İsteklerini boşa çıkarmayacak,

[35] El-Hicri 88.
[36] El-Maide 2.

21- Aksırdığında (yerhamukellah) diyecek,
22- Kayıp eşyasını arayacak,
23- Selamını alacak,
24- Konuşmasını hoş görecek,
25- İyiliğini arttıracak,
26- Yeminlerini tasdik edecek,
27- Zalim olsun, mazlum olsun yardımına koşacak. Zalimken yardımı, onu zulümden alıkoymak iledir. Mazlumken yardımı ise hakkını almada yardımcı olması iledir,
28- Dost olacak, düşman olmayacak,
29- Onu koruyacak yardımsız bırakmayacak,
30- Ona kendisi için dilediği hayrı dileyecek, kendisi için dilemediği şerri dilemeyecektir. Sonra Resulullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu duydum: "Şüphe yok ki bazılarınız, Müslüman kardeşinin bazı haklarını ihmal etmektedir. Onlar kıyamet günü bu haklarını isteyeceklerdir."

Daha sonra Hz. Ali (r.a.) şöyle buyurdu: *"Sizden herhangi biri, Müslüman kardeşinin aksırmasına karşı (yerhamukellah) demeyi ihmal ederse kıyamet günü davacı olacak ve hakkı kendisine verilecektir."*

MÜSTERŞİDİN NEFSİNE MAHSUS GÖREVLERİ

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim! Cenab-ı Hakk seni de bizleri de gözetip korusun. Amin! Nasıl ki; her şey için bir perhiz lazımdır, aynı şekilde insan nefsinin de özel sınırları dahilinde hareket etmek üzere perhize ihtiyacı vardır. Nasıl ki, bir doktor, hastaya özellikle kendisi için tehlikeli olan şeylerden korunmasını emrederse, diğer taraftan da düşmanı olan hastalığa karşı özel kaideler uygulamasını tavsiye eder. Ta ki bir taraftan kuvvetlensin, diğer taraftan da hastalığına hücum etsin. Zira düşman yalnız kuvvetlenmenle kaçmaz. Kuvvetle beraber hareket ve hücuma da ihtiyaç vardır. İnsan da aynen böyledir. Bir taraftan günah zehirlerinden sakınacak, diğer taraftan da ibadet ve zikir ilaçlarını kullanacaktır. Yalnız günahlardan sakınmak, hastalık ve kötülük kirlerinin atılması için yeterli değildir. Sakınmakla beraber zikirler, ibadetler ve bu yolda kararlaştırılmış usuller tatbik edilmelidir. Aynı şekilde perhiz yapmadan yalnız ilaç kullanman da yeterli değildir. Uzun emellere güvenerek dini ve dünyevi hayatında başıboşluğa meydan vermen caiz değildir. Tam aksine amellerini inceden inceye teftiş ve tetkik etmelisin. Ta ki yüce İslam prensiplerinin dışına sapmayasın.

İnasanoğlu, ruhu ve tabiatı icabı, biri yüce meleklik diğeri adi hayvanlık olmak üzere iki unsurdan meydana gelmiştir. Meleklik tabiatının gereklerine önemle eğilmelidir. O da Allah (c.c.)'ın insanlardan yapılmasını istediği, mali ve bedeni ibadetlerdir. Ta ki o yön gelişsin, olgunlaşsın. Aynı zamanda sendeki duyguların zayıflayıp yok olması için onu besleyecek isteklerinden şiddetle kaçınmalısın ki Allah (c.c.)'ın izniyle kurtuluşu kazanmış kamil insanlardan olasın.

Adabın en üstünü her yerde ve her zaman Allah (c.c.) la beraber olman, her işlediğin kötülüğün arkasından hemen bir iyilik yapmandır. Zira insan, nefsinin etkisi altındadır. Eğer daima bir şeyi tahayyül ederse, insan yaratılış itibariyle hayalindeki şeyleri gerçekleştirme temayülünde olduğundan o düşünce gerçekleşir ve arzuladığı gözleri önünde görür gibi olur. O zaman uyanık olur. Büyük amirinin ve hikmetli terbiyecisinin azametini müşahede etmiş olduğu için ona karşı hiçbir isyanda bulunamaz.

Allah (c.c.)'la beraber olmanın en kuvvetli vasıtası, Allah (c.c.) lafzını kalbinde cereyan ettirmendir. Bunun için de:

1- Kötü insanları terk edip onlardan uzaklaşman gerekir. Ta ki hastalıkları sana sirayet etmesin. Zira ruh rüzgar gibidir. Eğer kokuları güzel olan şeylerin üzerinden geçmişse, kokusu güzel olur. Cifelerin, laşelerin üzerinden geçmişse, kokusu çirkin olur. Kalbin iksiri temiz ruhlu ve yapıcı insanların sohbetinde bulunmaktır. tıpkı Resulullah (s.a.v.)'ın buyurduğu gibi: *"İyi arkadaş ile kötü arkadaşın benzeri, misk sahibi ile ateş üfleyip saçan demirci körüğü gibidir. Misk sahibi ya bu (güzel) kokudan bir miktar sana (hediye) verir, ya satın alırsın yahutta ondan güzel koku koklar istifade edersin. Fakat demirci körüğünün nefesi ya senin elbiseni yakar, yahut ondan kötü bir koku koklamak zorunda kalırsın."*[37]

2- Cünüp olduğun halde yatıp uyumamalısın.

---

[37] Sahih-i Buhari Muh., Tecrid-i Sarih Terc., c. 12, s. 28.

3- Daima abdestli bulunmalısın. Zira taharetli bulunmak, İslami hayat için temizliğin gerekliliğini hafızaya nakşeden sebeplerdendir. Öyle ki Resulullah (s.a.v.) *"Her yedi günde bir gusledip, başını ve bütün cesedini yıkamak her müslümanın üzerine gerekli bir şeydir."*[38] buyurur. Evet, parlak ruh ve melekiyet nurlarının kendisinde zuhur ettiği mukaddes nefis, Hades diye adlandırılan abdestsizlik ve cünüplük halinden nefret ettiği gibi, Taharet diye isimlendirilen abdestli ve temiz olma halinden de mesrur ve hoşnut olur.

4- Nefsini hesaba çekmelisin[39] onu Allah (c.c.) ve Resulunun (s.a.v.) ulvi boyasıyla boyamak için o yolda çalışıp savaşmayı arttırmaya teşvik etmeli, beşeri kirlerden, hayvani rezaletlerden uzaklaştırmaya çalışmalısın.

5- Her gün amelini kontrol etmelisin. Acaba hayırlı ve meleki amelin, şerli ve hayvani amellerinden fazla mı eksik mi?

6- İnsanların sana yönelmelerine ve senden yüz çevirmelerine aldırış etmemelisin. Çünkü bu hal seni kula kul olmaya sevk eder. Buda son derece alçak bir şeydir.

7- Kahkaha ile gülmeyi terk etmelisin. Zira o, meleklik unsurunu öldürür. Onun içindir ki; Peygamber (s.a.v.) Efendimiz gülmezdi. Ancak tebessüm ederdi. Nitekim vakur kişinin şanı da bunu gerektirir. Asık suratlı olmayı değil. Çünkü kahkaha ifrat, asık suratlı olma ise tefrittir.

8- Kendini yirmidört saatte ancak sekiz saat uyumaya alıştırmalısın. Çünkü çok uyumak, insan ruhundaki meleki unsuru öldürür hayvani unsuru kuvvetlendirir.

9- Kendini az konuşmaya alıştırmalısın. Resulullah (s.a.v.) Efendimizin: *"Kendisini ilgilendirmeyen şeyi terk etmek kişinin Müslümanlığının güzelliğindendir."*[40] Hadis-i Şerif'i düsturunca malayani ile uğraşmada ileri gitmemelisin. Zira bu aklın hafifliğine delalet eden şeylerden olup işlerin neticelerini düşünmeyi engeller. Nitekim dil alabildiğine açıldığı zaman insan ruhuna sür'ati ve aceleciliği getirir. Sür'at ve acelecilik ise kötü bir şeydir.

10- Yemekle mutlaka iktisat yapmalısın. Sabah ve akşam olmak üzere iki defa yemek gibi… Çünkü Peygamber (s.a.v.) Efendimiz: *"Günde iki defa yemek israftır."*[41] buyurmuşlardır. Çok yemek, insan kalbini karartır. Ruhun aydınlığını körletir, hakikati anlamada geri bırakır. Hatta bedende bazı illet ve

---

[38] Sahih-i Buhari Muh., Tecrid-i Sarih Terc., c. 3, s. 49.

[39] Şeyh İbnü'l Arabi der ki; Şeyhlerimiz yaptıklarından ve konuştuklarından nefisleri hesaba çeker ve defterlerine kaydederlerdi. Yatsıdan sonra nefislerini hesaba çeker, defterlerini hazırlayıp kendilerinden meydana gelen söz ve amele bakarlar ve her birine gereği ile mukabele ederlerdi. Eğer yaptıkları, istiğfarı gerektiriyorsa istiğfar eder, tevbeyi gerektiriyorsa tevbe eder, şükrü gerektiriyorsa şükreder, sonra yatarlardı. Bu konuda onların yaptıklarına, hatırdan geçenleri de ilave ettik. Böylece biz nefsimizin hatırımızdan geçirdiklerini de kaydeder, muhasebesini yapardık. Zira Peygamber Efendimiz (s.a.v.) "Kişi ortağını hesaba çeker gibi nefsini hesaba çekerek, yiyecek ve içeceğinin nereden geldiğini sormadıkça müttaki olamaz" buyurmuştur.

[40] Sahih-i Buhari Muh., Tecrid-i Sarih Terc., c. 6, s. 474.

[41] Bk. Keşfü'l Hafa, c. 1, s. 474

hastalıkların zuhuruna vesile olur. Cenab-ı Hakk'ın: *"Yeyiniz, içiniz fakat israf etmeyiniz."*[42] ayeti bunu tasdik eder.

11- Acıkmadıkça yememelisin. Yediğin zaman da doymadan elini yemekten çekmelisin.

12- Yemeğe besmele ile başlayıp *"Elhamdulillah"* ile bitirmelisin.

13- Yemeğe otururken sağ bacağını (Dizin karna gelecek şekilde) dik tutmalı, sol bacağını da üzerine (oturacak şekilde) yatırmalı ve sağ elinle yemelisin.

14- Kadınlara bakmak, sakalsız güzel gençlere bakmak, güzel fotoğraflara bakmak gibi haram manzaralardan gözünü sakınmalısın. Bütün bunlar, insandaki şehvet unsurunu galeyana getirir. Karanlıklarıyla akıl ve tedbir alemini örter. İçinde bulunduğu insanı hicab perdesini yırtar. Dolayısıyla hüsrana uğrayanlardan olursun.

15- Arzu edilmeyen şaka ve münazaradan uzaklaşmalısın. Çünkü bunlar insan ruhuna basitliği ve alay etme duygusunu yerleştirir. En lüzumlu olan vakar ve şahsiyete halel getirirler.

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim. Bu saydıklarımın hepsi de yasaklardandır. Onlardan uzaklaşman gerekir. Zira onlar insan ruhundaki hayvani unsurun kuvvetlenmesine, meleklik unsurlarının zayıflamasına sebep olan şeylerdendir. Bu ise insan şahsiyetini yok eder, onu ızdıraba ve sorumsuzluğa sürükler.

Yasaklanan şeylerin karşına bazı emirler de koymak senin için kaçınılmazdır. Zira korunmak bazı ilaçları kullanmakla beraber olmadıkça fayda vermez. Ta ki bir taraftan sıhhat kuvvetlenirken öbür taraftan da hastalık zayıflayıp yok olsun.

1- İşte iken, çarşıda iken ve yürür iken yaptığın günlük zikirlerden ayrı olarak, mahir terbiyecin olan şeyhinin sana ayırdığı zikirlere özel bir zaman ayırman zaruridir.

2- İlaç makamında emredilen zikirlerde[43] noksanlık yapmamalısın.

3- Cemaatle namazı terk etmemelisin. Velevki çocuğun ve eşinle olsun. Malumdur ki, cemaatın fertleri ne kadar çoğalırsa, sevabı da o derece çoğalır. Zira cum'a'nın ve cemaatın ve hacc'ın hikmetlerinden bir tanesi de Müslümanların bir araya gelmesidir. Ta ki görüşsünler, sevişsinler, yenilensinler, aralarındaki İslami kardeşlik bağlarını kuvvetlendirsinler.

4- Revatib sünnetler ile Duha (kuşluk), evvabin ve Vitir namazlarını en az şekliyle de olsa, yerine getirmede ihmalkarlık göstermemelisin. Revatib sünnetlerin en azı ve en kuvvetlisi şunlardır:
a) Sabah namazının ilk iki rekatlık sünneti

---

[42] El-Araf: 31.
[43] Bilinmeli ki; zikrin fayda ve netice vermesi, İslam'ın tüm emir ve yasaklarına uymaya bağlıdır. Dolayısıyla farz ve sünnetleri yerine getirmede, haram ve şüpheli şeylerden kaçınmada, büyük küçük her islami meselede alimlere müracaatta ve fetvalarına uygun amel etmede çok ihtiyatlı ve titiz davranılmalıdır. (Müellif)

b) Öğle namazının ilk iki[44] ile son iki rekatlık sünneti.
c) Akşam namazından sonraki iki rekatlık sünnet.
d) Yatsı namazından sonraki iki rekatlık sünnet.

Yatsıdan sonraki vitir namazında ise muhayyersin. Dilersen bir, dilersen üç, dilersen onbir rekat kılarsın.[45] Akşam namazından sonraki evvabin ise, iki rekattan yirmi rekata kadardır. Fakat sen onlardan dört veya altı rekatını devamlı kılmaya çalış. Geceleyin bir müddet uykudan sonra kılınan teheccüd namazına kendini alıştırsan, meleklik unsurun daha temiz ve kuvvetli olur. Çünkü gecenin rühaniyetinde nefisler daha parlak Allah (c.c.)'a münacaatta daha latif olur. O sırada onları hiçbir şey bulandıramaz. Duha namazı, güneşin doğuda takriben üç metre kadar yükselmesinden, zeval öncesine kadar kılınan namazdır. İki rekattan sekiz rekata kadar kılınabilir. Sen de dilediğin kadarını kılarsın.

Her haftanın pazartesi-Perşembe günlerini, her ayın 13., 14., 15. Günlerini, muharrem ayının 9., 10. Ve 11. Günlerini, arefe gününü, şevval ayının altı gününü oruçlu geçirirsen Hz. Muhammed (s.a.v.)'in sünnetine uymuş ve temizlenmek isteyenlerden olursun. İnşallah.

Evet, hayvani unsur kuvvetli olup, meleklik unsurunun tezahürüne mani olunca, hayvani unsuru yenmeye gayret sarfetmek lazımdır. Hayvani unsurun şiddetlenmesi, katmerleşmesi ve perçinleşmesi de; yemek, içmek, şehvet ve lezzetlere aşırı derecede önem vermekle oluyor. Öyleyse, hayvani unsuru yenmemin yolu, bu sebepleri azaltmakla olur.

Evet, Orucun kemali; şehvete dayalı söz, fiilden ve şeytani yırtıcılıktan kurtulmaktır. Zira bunlar; nefse adi huyları hatırlatır, insan şahsiyetini bozan hallere teşvik eder.

Bilinmeli ki nefsin istekleri iki çeşittir. Birincisi haklar ikincisi hazlardır.
HAKLAR: İnsan vücudunun onsuz yaşamayacağı ve güç kazanamayacağı şeylerdir.
HAZLAR: Hakların dışında kalan fazla olan şeylerdir. Mücahedenin gayesi ise, hakları yerli yerinde bırakıp, fazlalıkları atmaktan ibarettir.

Namazdan önce ve sonra sünnet olan zikirlere devam etmeye çalış. Her namazdan önce ve sonra "Ayet-el Kürsi" okumak, her namazdan sonra otuzüçer defa "Sübhanellah", "El-hamdülillah", "Allahuekber" deyip bir tekbir ilavesiyle bitirmek ve ezkar kitaplarında belirtilen diğer zikirler gibi…

Vücudunu ve elbiseni temiz tutmaya çalış. Renklerinin beyaz ve yeşil olmasına ihtimam göster. Özellikle cum'a günlerinde bu renkli olanlarını tercih etmeli. Ayakkabıda sarı rengi seç. Güzel koku ve esans kullan. Abdestin sünnetlerine ve misvak kullanmaya dikkat et. Çünkü bunlar Resulullah (s.a.v.)'ın sünnetlerinden ve güzel ahlakındandır.

---

[44] Bu namazlardaki rekatların sayıları Şafii Mezhebine göredir. Hanefilere göre ise öğle namazından önceki sünnet dört rekat, yatsı namazından sonraki Vitir ise üç rekat olarak kılınır. (Mütercim)
[45] Bakınız dipnot 46

Sana farz olan şeyleri tam olarak yerine getirmede a'zami ihtimam göster. Namazını, içindeki rukuları, secdeleri, tadil-i erkanı, kıyamı, oturuşları, Fatihayı, teşehhüdü tertibine riayet ederek ve sünnetleri de gücün yettiği kadar yerine getirerek kılmaya çalış. Yem toplamaya çalışan horozun, hızlı hızlı başını kaldırıp indirmesi gibi rükünlere riayet etmeyen kişiler gibi namaz kılma.

Her camiye, girişinde itikafa niyet etmeyi ve oturmadan evvel tahiyyat-ül mescid namazı kılmayı ihmal etme. İmkan buldukça abdestten sonra iki rekat sünnet kıl. (abdest sünneti) Abdestin sünnet olan zikir ve dualarını öğren. Başlamadan önce besmele çekmeyi ve misvak kullanmayı unutma. Eve girerken, elbise giyerken sağdan; evden çıkarken ve elbise çıkarırken de soldan başlamak sünnettir. Ancak helaya giriş müstesnadır. Oraya girerken sol ayakla girmek, çıkarken de sağ ayakla çıkmak gerekir. Eğer her gün sabah namazından sonra bir miktar Kur'an okursan, inşallah kurtuluşa erenlerden olursun. Eğer imkan olur da her Ramazan ayının son on gününü itikafla geçirirsen, melekiyyet yönü envar-ı Muhammediye ile nurlananlardan olursun inşallah.

Resulullah (s.a.v.)'a salat ve selam getirmeyi ve istiğfar etmeyi unutma. Özellikle cum'a günü ve gecelerinde…

Fakir ve miskinlere, özellikle yetimlere bir şeyler yedirmeyi ve gönüllerini hoş etmeyi unutma. Çünkü Peygamber Efendimiz (s.a.v.) *"Kalbinin yumuşamasını ve muradına ermeyi istiyor musun? Bir yetimin başını okşa ve yediğinden yedir. O zaman kalbin yumuşar muradına erersin."*[46] buyurmuştur. Bu miskin gönlü daraldığında, maişet zorladığında bu sünnete yapışmış ve neticede kalbi yumuşamış, gönlü ferahlamış ve muradına ermiştir.

İrşad talebinde bulunan kimsenin NEFSİNE MAHSUS ADABLARDAN BAZI ÖRNEKLERİN kısaca açıklamasını yaptık. Kardeşim, sakın hayvani nefis bunları gözünde büyütmesin. Aslında ruha çok kolay gelir, ama hayvani nefis onları çok ve zor gösterir. Eğer kendini bunlara bir müddet alıştırırsan, lezzetini duyarsın ve nefsin de alışır. Ancak bunların hepsini topluca yapman gerekmez. Kendini zorlamana da ihtiyaç yoktur. Melekiyyet yönün kuvvet buluncaya kadar azar azar yap.

Benim bu saydıklarım örnek kabilindendir. Senin sık sık alimlere müracaat edip, bildiğin ve bilmediğin hususları sorman gerekir. Ta ki, bilmediğini öğrenmiş, bildiklerini de pekiştirmiş olasın.

Bu arada inanılıp tasdik edilmesi gereken bazı hususları ihmal ettik. Mesela, Allah (c.c.)'ın varlığına, birliğine, yaratıklara benzemediğine, meleklere, peygamberlere nazir olan kitaplara, peygamberlere, Ahiret gününe, Cennet ve Cehenneme, kadere, hayır ve şerrin Allah (c.c.)'tan olduğuna inanmak gibi… Lakin irşad sahifelerimizden bazılarını bu itikadı konuya (İkinci irşad sahifesi gibi) ayırdığımız için burada onlara temas etmedik. Gerek ikinci irşad sahifesini gerekse tüm irşad sahifelerini bulmaya ve okumaya çalış. Zira onlar zifiri karanlıkta doğru yolu gösteren yıldızlar gibidir. Evet, onlar cevahir gibi hakikatleri ihtiva eden altından bir silsiledir.

Müsterşid kardeşlerin toplanmak, görüşmek, hallerini soruşturmak ve sevgi bağlarını kuvvetlendirmek üzere haftada en az bir gece bir araya gelmeleri (Özellikle cum'a geceleri) gerekir.

---

[46] 1001 Hadis, s. 24.

Ta ki; itikad, ibadet, muamelat ve ahlakla ilgili kitapları mütalaa edip, birbirine okuyarak istifade etsinler. Hayatlarını ilmi ve fenni İslam prensipleri üzerine oturtmaya çalışsınlar. Bilmediklerini isteyen cahillerin durumuna düşmesinler. İslam dininin cehaletten daha büyük bir düşmanı yoktur. Fakat diğer dinler böyle değildir. İslam dinini öğrenip araştırdıkça hakikat nurları sana daha açık şekilde parlamaya başlar. Diğer dinlerde ise araştırma ve tedkik yapmamak daha uygun düşer ki, çevirdikleri kirli işler ve hurafeler kara cehalet perdesi altında gizlenebilsin.

Batı'da ilim ehli ile kilise görevlileri arasında vuku bulan harplerden habersiz değilsin. Öyle ki; ilim yardımcılarından bazı fırkalar, tam bir dinsizliğe itildiler. O hal şimdiye dek sürüp gelmektedir. Onlara karşı bu cinayeti işleyen, hal ve istikballerini tehdit eden kilise sultanları ile adi cehaletlerinden başkası değildir. Halbuki İslam'ın bir elinde madde öbür elinde mana vardır. Bir elinde dünya, öbür elinde ahiret vardır. Bir elinde ilim ve akıl, öbür elinde kalb, iman ve hakka bağlılık vardır.

Bizzat şeriat sahibi Peygamber (s.a.v.) Efendimiz buyuruyorlar ki: *"Hiç ölmeyecekmişsin gibi dünyaya, yarın ölecekmişsin gibi ahirete çalış"*[47] *"İlim, Çin'de dahi olsa arayınız."*[48] *"İlim, erkek ve kadın her müslümana farzdır."*[49] *"Aklı olmayanın dini yoktur."*[50] *"Her şeyin bir dayanağı vardır, mü'minin de dayanağı akıldır. Dolayısıyla aklı ölçüsünde Rabb'ına ibadet eder."*[51] *"Kişi namaz kılıp oruç tutanlardan olabilir. İyiyi emredip kötülükten sakındıranlardan da olabilir. Ancak kıyamet günü aklı mükafat alır."*[52] *"Bazen ahmak, ahmaklığı dolayısıyla fasık ve facirden daha büyük günaha girer. Yarın insanların dereceleri ve Allah'a yakınlıkları ancak akılları kadar olacaktır."*[53] Bu ve bunlar gibi yaraya parmak basan ilacını tarif eden binlerce hikmetli düsturlar, iki fırka arasındaki bariz farkı göstermektedir.

Müsterşide kardeşimiz, müsterşid kardeşimizin görevlerinin tümünden sorumlu olduğu gibi, ek olarak da evinde imanlı bir öğretmen ve eğiticilik görevini yürütecek, hırsız gözleri ve sinsi elleri boşa çıkarmak için de kapıları kilitli muhkem bir kale gibi örtünecektir.

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, Allah (c.c.) seni de bizleri de Hakk'a ve doğruya iletsin. Amin! Bilesin ki; mutlu insan, sünnetlerden birini yaşatıp, bid'atlardan birini ortadan kaldırandır. İçinde bulunduğumuz şu zaman insanların en hayırlısı olan Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamber olarak gönderilişinden binüçyüzseksendokuz (1389) senenin geçtiği bir zamandır.[54] Kıyamet alametlerinin belirdiği yer çekirdeğinin infilak etmek üzere bulunduğu bir zamandır. Peygamberlik devirlerinin uzaklığı sebebiyle, sünnet-i seniyyenin kapalı kaldığı, yalancılığın yaygınlaşmasıyla da bid'atların açığa çıktığı ve dolayısiyle sünnetin ihyasına ve bid'atların yıkılmasına yardımcı olacak büyük bir müceddide ihtiyaç bulunduğu bir zamandır. Bugün himmetlerin tümünü bir sünnetin yaşatılıp, bir bid'atın kaldırılmasına yöneltmek lazımdır. Eğer zamanın sufileri İslam'ın zayıflığını ve yalancılığın

---

[47] Muhtaru'l ehadis s. 25.
[48] Keşfü'l Hafa c. 1, s. 138.
[49] Camius-Sagir c. 2, s. 54.
[50] Keşfü'l Hafa c. 2, s. 362.
[51] Tirmizi "Nevadir" de rivayet etmiştir.
[52] Davut, "Kitab'ül- Akıl" da rivayet etmiştir.
[53] Davut, "Kitab'ül- Akıl" da rivayet etmiştir.
[54] Terceme edildiği zaman bindörtyüz sene geçmiştir.(Metercim)

yaygınlığını göz önünde bulundursalardı, şeyhlerinin sünnet dışı amellerini taklid etmemeleri ve yeni çıkan şeyleri de, şeyhlerinin yaptığını bahane ederek adet edinmemeleri gerekirdi. Sünnete uymak mutlaka faydalı ve semerelidir. Sünnetin dışına çıkmak ise tehlike içinde tehlikedir. Mesela, Resulullah (s.a.v.)'a uymak gayesiyle gün ortasında uyunan uyku. O'na uyma endişesi olmaksızın tüm geceyi uykusuz geçirmekten daha üstündür. Aynı şekilde şeriat emrettiği için bayram günlerinde oruç tutmamak, şeriattan kaynaklanmayan bir yıl oruç tutmaktan daha üstündür. Resulullah (s.a.v.) emrettiği için bayram günlerinde oruç tutmamak şeriattan kaynaklanmayan bir yıl oruç tutmaktan daha üstündür, Resulullah (s.a.v.) emrettiği için bir urgan, (yular) canı istediği için verilen bir dağ altından daha hayırlıdır.

Bir defasında Hz. Ömer (r.a.) sabah namazını kılmış, sahabelerden gelip gelmeyenleri kontrol ediyordu. Bu gözetleme esnasında aralarında birini göremeyince, oradakilerden gelmeyişinin sebebini sordu. Dediler ki: *"O, bütün geceyi ibadetle geçiriyor, ola ki sabah vaktinde uyku galebe çalıp onu cemaatten alıkoymuş olsun."* Hz. Ömer (r.a.) buyurdu ki; *"Keşke bütün geceyi uyku ile geçirip, sabah namazını cemaatle kılsaydı, öylesi daha faziletli olurdu."*

Sünnet-i seniyyeyi takip edenin durumu ile başkasının durumu, mücevheratçı ile, bir çöpçünün durumu gibidir. Mücevheratçının bir saatlik işi yüzbin çöpçünün ücretine bedeldir. Her ne kadar çöpçünün işi daha ağır, mücevheratçının işi daha hafif de olsa…

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim! Sakın evrad ve zikirleri terim olarak bilinen şeylerden ibaret sanma. Aksine, şeraite uygun olarak yapılan her amel zikirden sayılır. Çünkü Allah (c.c.)'ın emir ve nehiylerinden birine uyan kimse Allah (c.c.)'ı bilip hatırladığından başka bir şey için emir ve yasağa uymuyor. Dolayısıyla Allah (c.c.)'ı hatırlayarak yaptığı iş, alışveriş dahi olsa hakiki manada zikir yapmış oluyor. Zira zikir, gafleti sıyırıp atmaktan ibarettir. Eğer yapılan her iş ve amelde Allah (c.c.)'ın emir ve yasağı hatırlanıyorsa, kurtuluş kolaylaşmış demektir.

Müsterşidlere vird vermek hastalara ilaç vermek gibidir. Virdin gayesi; devamlılığıyla Resulullah (s.a.v.)'a uyma şevkini kalbde tecelli etmesi ve yüce ahlakının boyasıyla boyanma arzusunun tabii bir hale gelip yeme ve içme kadar kolay olmasını temin içindir. Eğer bu arzu kalbe tabii bir şekilde severek isteyerek ve zevk olarak yerleşirse, işte hakiki kurtuluş o zaman gerçekleşmiş olur.

KENDİ RUH HASTANESİNDE AKIL VE KALB ELEM VE ISTIRABLERİYLE BAŞBAŞA

Bilesin ki; insanoğlu her ne zaman cazip bir davet ve şümullü bir hakikat duyar da onunla bir an dahi olsun başbaşa kalmazsa, o hakikatler, gerçekten birkaç dakikanın dışında kalbe yerleşemez. İnsan aklı, kalbi ve şuuru ile başbaşa kalıp, onların üzerine ağzının, gözlerinin ve kulaklarının kapısını kapatır, makulatın şekli, rengi, kıymeti ve faydalarını iyice düşünürse; işte o zaman bu hakikatlerin hepsi tecelli eder ve buna uygun olarak neşesi ve rağbeti artar.

İnsan Allah (c.c.)'ın yüceliğini, ni'metlerini ve emirlerini, sakin olduğu bir zamanda iyice düşünürse; ruhlar tarlasına ekin ekmiş ve bundan da nadide mahsüller elde etmiş olur. Onun içindir ki; peygamberlikten önce Resulullah (s.a.v.)'ın kalbine halvet sevgisi yerleştirilmiştir. Bunun büyük bir ehemmiyeti vardır. Bu olmadan Müslümanların, özellikle İslam davetçilerinin hayatında büyük bir boşluk meydana gelir. Bu da gösteriyor ki, Müslüman, fazilet ve taatlerla ne kadar meşgul olursa olsun, bunlara bir müddet de nefsini hesaba çekeceği uzleti ilave etmezse, tam manasıyla kamil olamaz. Tıpkı ticarethanesinin bir köşesinde kar arzusu ve zarar korkusu ile kendisini hesaba çeken bir tüccar gibi...

Aynı şekilde insan Allah (c.c.)'ı murakabeye dalar, Kainatın dış görüntülerini ve bunların Allah (c.c)'ın yüceliğine delaletlerini düşünür ve böylece basiret kazanır. Tıpkı aynasının önüne geçip güzelliklerini görerek bununla hayat yolundaki seyrine devam etme kudreti bulan ve çirkin taraflarına da iyice çeki-düzen veren bir kimse gibi...

Evet, insan nefsinin öyle afetleri vardır ki; bu afetlerin kökünü ancak dünya ziynet ve gürültülerinden uzak bir köşede uzlet ve halvet yaparak nefsi hesaba çekmek ve aklı ile başbaşa kalmak kazıyabilir.

Kibir, ucub, hased, riya ve dünya ziynetlerini sevmek, kalbin derinliklerine inerek nefsi hükmü altına alma özelliğini taşıyan birer afettir. İnsanın görünüşte Salih ve güzel amellerle bezenmesine ve İslam davetini yerine getirmekte meşgul olmasına rağmen, bu gizli ve yavaş yürüyen afetler onun maneviyatında yapacağı tahribatı yapar. Gizli ve sinsi bir şekilde seyreden bu afetleri ancak, ona mübtela olan kimsenin özel ruh hastahanesinin bir köşesinde kendini sık sık hesaba çekmesi önleyebilir. Böylece nefsin hakikat ve rnenşeini hayatın her saniyesinde Allah (c.c.)'ın inayet ve tevfikine olan ihtiyaç derecesini düşünür. Sonra da halkın çeşitli tabakalarını, onların sevk ve idaresini elinde tutan ve her yerde onları gözetleyen aziz ve celil olan yaratıcının huzurundaki güçsüzlüklerini idrak eder. Bu da ne kadar büyük ve üstün Olursa olsun (Allah c.c.'tan başka) hiçbir kuvvete itimat etmeme neticesini verir. Böylece Allah (c.c)'ın azameti, rahmeti ve azabı karşısında hesabın büyüklüğü, dünya metaının azlığı ve geleceğe hazırlanma düşüncesi doğar.

Bu hususlarda defalarca uzun uzadıya düşünüldüğünde; kibir, ucub, hased ve dünya sevgisi gibi afetlerin hepsi teker teker yok olur. Maddenin görünüşteki kuvveti hezimete uğrar ve kalb, irfan nuruyla hayat bulur. Bundan başka genel olarak müslümanların, özellikle davetçilerin hayatında büyük ehemmiyeti olan bir şey daha vardır ki, o da kalbde aziz ve celil olan Allah (c.c;)'ın sevgisini beslemektir. Bu ise cihad ve fedakarlığın kaynağı, her samimi davetin esasıdır, Allah (c.c.) sevgisi,

sırf akla dayanan imanla meydana gelmez. Akla dayanan işlerin, hiçbir zaman kalb ve duygulara tesir ettiği veya matematik ve cebir âlimlerinden birinin bunlarla ilgili bir kaideye inanarak canını feda ettiği görülmüş müdür?

İmandan sonra Allah (c.c.)'ın muhabbetine vesile olacak yegâne şey, onun ni'metlerini bolca tefekkür etmek, yüceliğini düşünmek, kalbi ve diliyle çokça zikretmektir. Bu da ancak dünya meşgalelerinden zaman zaman sıyrılmak suretiyle olur. Müslüman bunu yapınca kalbinin derinliklerinde her büyüğü küçük, her kandırıcıyı hakir, her işkence vericiyi basit görerek istihzaya ve tahkir edicilere karşı üstünlük kazandıran ilahi bir aşk yeşermeye başlar.

Cenab-ı Hakk, Peygamber (s.a.v.) Efendimize İslamiyet'in sorumluluğunu yüklemek istediğinde uyguladığı metod dahi bundan başkası değildir. Zira kalpteki korku, ümid ve muhabbet gibi vicdani itici güçlerin yaptığı işi sadece akla dayanan bir anlayış yapamaz.

Şatıbi (Rah.) bu davalarda umumi manada müslümanlıkları sebebiyle sorumluluk yüklenen avam müslümanlar ile, mücerret akıl ve anlayışın üstünde bir itici güç ile bu sorumluluğu yüklenen havass müslümanlar arasını ayırarak şöyle diyor: *"Birinci gurubun hali İslami ahdin ve imani akidenin hükümlerini ziyadesiz olarak yerine getiren kimsenin hali gibidir. İkinci gurubun hali ise ileri derecedeki korku, ümid ve muhabbetin hükmü ile amel eden kimsenin hali gibidir.*
Korku sevk edici bir kamçıdır.
Ümid teşvik edici bir komutandır.
Muhabbet ise hamle yaptıran bir dalgadır
Korkan kimse meşakkate rağmen amel eder. Şu kadar var ki daha meşakkatli olanından korkmak, zor dahi olsa daha kolayını yapmak için sabır kazandırır. Ümitli olan kimse de sevgisinin yolunda meşakkate rağmen amel eder ve çalışır. Ancak tam bir rahata kavuşmak ümidi bütün yorgunluklara karşı tahammül gücü verir. Seven kimse ise, sevgilisine olan aşkı sebebiyle bütün gücünü kullanarak çalışır. Zorluklar ona kolay gelir. Uzaklar yakın olur. Karşı güçler tükenir. Buna rağmen muhabbetin ahdine vefa gösterdiğine ve ni'metin şükrünü layıkı vechile eda ettiğine inanmış değildir."[55]

Kalpte vicdani olan bu itici güçleri gerçekleştirmek için çeşitli vesileler edinmek, müslümanlarca zarureti üzerinde ittifak edilen bir mevzudur. Bu ise, cumhur-u ulema ve araştırmacıların Tasavvuf diye isimlendirdiği, bazılarının ise İhsan dediği, İbni Teymiye[56] gibi bazılarının da İlm-ü Süluk dediği şeydir.

Resulullah (s.a.v.)'ın peygamberliğinden önce yaptığı halvet alışkanlığı da bu kabildendi ve bizzat bu itici güçleri gerçekleştirmek içindi. Şu kadar varki biz, halveti bazılarının zan ve iddia ettiği "hayattan tamamiyle sıyrılmak" şeklinde anlamayız.

---

[55] Şatıbi (El-Muvafakat), c. 1, s. 141.
[56] İbn Teymiye (Rah.) nin fetvalarının onuncu cildine bak. Tasavvufun gerçek kıymetini bu büyük imamda bulursun. Aynı zamanda batıl iddialarını onun ismine yamayarak revaç bulmasını isteyen nice iftiracıları öğrenirsin.

DOĞRU YOLU BULMAK İSTEYENLERİN HAYATINDA TEVBENİN LÜZUMU VE HAKİKATI

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, Cenab-ı Hakk, seni de bizleri de hakka ve doğruya kavuştursun. Amin!. Bilesin ki; tevbe, ilim, hal ve fiil denilen üç şeyin bir araya gelmesinden oluşan bir manadan ibarettir.

İlim; günahların zararını ve o günahların kul ile Rabb'ı ve tüm düşünme ve hakikati idrak etme sevgisi arasında, insanlık ruhunun basiretini örten bir perde gibi olduğunu bilmektir. Bunu kesin olarak bilir ve inanırsa, sevdiğine erişememe üzüntüsünden kalbde bir elem hasıl olur. Zira kalp, sevdiğine erişemediğini ne kadar hissederse o kadar üzülür. Sevdiğine erişememe eğer kendi kusurundan ise, daha çok teessüf eder ki, bu üzüntü ve eleme NEDAMET deniyor. Eğer bu elem kalbe galib gelirse buradan diğer bir hal husule gelir ki, buna da geçmişi, geleceği ve şu anı ilgilendiren fiillerine yönelmiş İRADE ve KASIT denir.

İçinde bulunduğu anı ilgilendiren husus, işlemekte olduğu fiili terketmekledir. Gelecekte olan ilgisi, ömrünün sonuna kadar sevdiğine erişmeye mani olan günahı terketmeye azmetmektir. Geçmişle olan ilgisine gelince, eğer o hayırlı bir iş ise, yine hayır ve kaza ile geçmişi telafi etmektir.

Birinci kısım olan ilim; gerçek iman ve sadık yakındır. Burada ise günahların ruh saflığını gideren bir zehir, insanlığın manasını yok eden bir tehlike olduğunu kesin olarak bilmektir. Öyle ki, günahları işlemekte ısrar etmek, kişiyi gerek insanı sıfatlardan çıkarıp, hayvani sıfatlara götürür. Aynı şekilde melekiyyet unsuru, adi hayvanlık unsurunun karanlıklarında yok olur. Böylece ilahi hakikatler kendisine kapanır. Öyleyse, bu gerçek iman nuru kalbde parladıkça nedamet ateşini doğurur. Bundan da elem duyulur. Çünkü iman nurunun parlamasıyla sevdiği ve ülfet ettiği sevgilisinden (ne derece) uzaklaştığını görür. Tıpkı karanlıkta olup da helak olmak üzere olan kişinin çekilen bulutlar ve aralanan hicablar vasıtasıyla, güneş nuruna kavuşup sevgilisini görmesi, aşk ateşinin gönlünü kuşatması ve kurtuluş için bu ateşi körüklemesi gibi...

Tevbe ise, günahların zararını kesin olarak bilmek, geçmişe pişman olmak, geleceği ıslaha azmetmek, günahlara bir daha dönmemektir.

Ey doğru yolu arayan kişi, Allah (c.c.) seni de bizleri de hidayete kavuştursun. Amin!.. Bilesin ki insanın tabi olduğu her şehvetten kalbe bir kara leke, ruha bir kir bulaşır. İnsanın nefesinden çıkan buğunun parlak aynaya bulaştığı gibi... Şayet şehvet lekeleri birikirse pas halinde kalbe galebe çalar; Nefeste çıkan buharın aynanın üzerinde biriktiği zaman parlaklığı örtüp, kirlettiği gibi... Nitekim Allah-u Teala Kur'an-ı Kerim'inde: *"Hayır, belki de onların kazanmış oldukları günahlar, kalbleri üzerine galib geldi, günah kiriyle örttü.."*[57] buyurmaktadır. Kir ve pas birike birike tabiat haline gelir. Tıpkı buğunun, ayna üzerinde birike birike uzun müddet kaldığı zaman o şeffaf cismin içine nüfuz edip bozduğu ve cila kabul etmez hale getirdiği gibi..

---

[57] El-Mutaffifin: 14

Geçmişte tabi olduğu şehvetleri gelecekte terketmek, günahları telafi için yeterli değildir. Mutlaka kalbe ve ruha işleyen o kirleri mahvetmelidir. Tıpkı buğu ve buharla manzarası siyahlaşmış aynanın parlaması için gerçekte buğu ve buharı kesmenin yetmediği gibi... Şehvet ve masiyetlerin lekeleri kalbi kapladığı gibi, yasakları terk ve emirlere itaatın nuru da kalbi parlatır. Böylece masiyetin kiri itaatın nuruyla yok olur. Nitekim Peygamber Efendimiz (sa.v.) : *"Kötülüğün hemen ardından bir iyilik yap ki onu mahvetsin."*[58] sözüyle buna işaret etmiştir. Öyleyse kul, günahların kötü tesirlerini, onlara tezat teşkil eden hasenelerle mahvetmekten hiçbir zaman müstağni olamaz. İslam'da tevbe, kişinin sıfatlarını değiştirmesine vesiledir. Büyük bir ahlak silahıdır, Onda pişmanlık ve kötü hallerini iyiye tebdil vardır.

TEVBENİN ŞARTLARI:
1- Tevbe eden kimse ilk anda masiyet ehlinden uzaklaşmalı.
2- Allah-u Tealaya isyan eden nefsine, zaruri ihtiyaçlarından başka birşey vermemeli,
3- Hiçbir masiyete dönmemek üzere azmetmeli,
4- Kendisini günah işlemeye sevkedecek her türlü ameli terketmeli.
İşte bu hususları iyice kavramak gerekir. Tasavvufa yönelmenin, ilk anda eski günahlara tevbe etmekle başlayacağı bilinmeli.

Eğer üzerinde kul hakkı var ise, önce onları ödemeye çalışmalı. Bu hususta hak sahiplerinin müsamahasını istemelidir. Zira onların haklarından kurtulmadıkça hayat boyu uğraşıp didinse dahi Allah (c,c.)'a kavuşamaz. (Allah c.c.'ın rızasına nail olamaz.)

---

[58] Keşfü'l Hafa, c. 1, s. 43, Camiul-ulum, s. 147.

ZÜHDÜN HAKİKATI

Ey irşad talebinde bulunan mutlu kardeşim, bilesin ki kişinin çoluk çocuğunu bırakması, maişetini terk etmesi zühd değildir. Ancak zühd, nefsi isteklerin azaltılması, zihnin sırf onun arzulariyle meşgul edilmemesidir. Öyle ki, gece ve gündüzünü güzel kumaşlar ve lezzetli yemekler ile ilgili konuşma ve tartışmalar ile geçirmemelidir. Nitekim hayvanlar da dilediğini otluyor, daimi yün giyiniyor ve bol bol uyuyor. Ne geçmişten ibret var, ne de istikbal endişesi. Bu halleriyle hayvanların hayatta mutlu olduğunu veya izzetin kemal derecesine çıktığını zanneder misin? Hayır, işte zühde ters düşen ve onunla kaynaşması mümkün olmayan budur. Ancak bu lezzetler hiçbir dikkat ve ihtimam göstermeden ve kalp meyli de hâsıl olmadan ortaya çıkarsa, o zaman Allah (c.c.)'tan gelmiş ni'metler kabul edilir ve şükrü gerektirir.

Dünyasız ahiret olmaz. Ancak ne var ki dünya ahiretin bir köprüsüdür. Resulullah (s.a.v.)'in *"Hayırlı mal, hayırlı kul için ne güzeldir."*[59] sözünü hayatına tatbik ederek yaşayan kişiye ne mutlu!

Ey doğru yolu arayan kişi, Allah (c.c.) seni de bizleri de hidayete kavuştursun. Amin! Bilesin ki, kişinin ruhi rağbetleri azaldıkça tabii olarak maddi rağbetleri çoğalır. Bu da çoğu zaman yemek arzusu şeklinde tezahür eder. Dikkatten uzak tutulmaması gereken şu ki, yemek arzusu da, israf rağbetini artırır. Bu da insanı, dünya hayatını sırf maddi menfaat şeklinde yorumlamaya götürür. Dolayısiyle; ihsan, büyük himmet sahibi olma, sabır, başkalarını kendi nefsine tercih ve tevazu gibi ruhi hasletleri zayıflatır. Yerine enaniyet, katı kalplilik, kibir, zulüm ve refah arzusu yerleşir. Bütün bunlar neticede kişiyi cemiyet için bozuk bir organ olmaya kadar götürür. Bunun içindir ki, Kur'an'ın vasiyetleri insanları açgözlülük rezaletlerinin emrine uymaktan sakındırmaya yönelmiş ve böyle olanları Allah (c.c.) katında sevimsiz olarak vasıflandırmıştır. Nitekim Cenab-ı Hakk: "Yiyiniz, içiniz fakat israf etmeyiniz. Zira Allah israf edenleri sevmez."[60] buyurmuştur.

Nasıl ki ruhi arzular azaldıkça maddi arzular çoğalıyor. Aynı şekilde açgözlülük de zihnin aptallaşmasını, ruh ve aklın ihtiyaç duyduğu şeyleri öğrenmesini önlüyor. Evet, açgözlülüğün gayesi çeşitli yemekleri düşünmek ve basit dünya hayatına dalmaktan başka bir şey olamaz. Bu hal onu nefsini tezkiye etmekten ve noksanlarını telafi etmekten alıkoyar. Böylece insanlığından sıyrılarak hayvan gibi oluverir. Nitekim Cenab-ı Hakk kâfirleri bu aşağılık sıfatlarla vasıflandırarak şöyle buyurur: "Küfreden kimseler sadece zevk u safa ederler ve davarların yediği gibi yerler. Onların yerleri de ateştir."[61] İşte İslam'ın en mühim hedeflerinden biri olan ruhi eğitimi temin için Kur'an'ın yeme ve içme ile ilgili tavsiyeleri bunlardır. Evet, dünyayı terketmek demek, güç durumlara düşecek kadar büsbütün terketmek değildir. Belki malının zekâtını versen, Cum'a'ya ve cemaate katılsan, haramlardan kaçınsan ve benzeri İslami esasları yerine getirsen, yine dünyayı terkeden zahidlerden sayılırsın.

---

[59] Keşfü'l Hafa, c. 2, s. 320.
[60] El-A'raf: 31
[61] Muhammed: 12

TAKVANIN HAKİKATİ

Ey doğru yolu arayan kişi, bilesin ki takva bir fazilettir. Kur'an, insanla Halik'in arasını onunla düzenlemek istemiştir. Bu kelimenin Kur'an'da çeşitli yerlerde bilhassa ahlaki ve içtimai ayetlerde tekrar edilmesi bu sebeptendir.

Takvadan kasıt ise, insanın Rabb'ını gazaba getirecek, nefsine veya başkalarına zarar verecek şeylerden sakınmaktır.

Takva kelimesinin asıl manası nefsi korumaktır. Bu ise korkulan şeyin durumuna göre değişir. Öyleyse takvanın esası Allah (c.c.) korkusudur. Korku, korkulanı bilmeyi gerektirir. Buradan anlaşılıyor ki, Allah (c.c.)'ı bilen basireti nisbetinde Allah (c.c.)'tan korkandır. Allah (cc.)'tan korkan, Allah (c.c.)'tan ittika eden, sakınandır. Müttakiler ise, nefislerini Allah (c.c)'ın dünya ve ahiretteki azab ve gazabından koruyan kimselerdir. Bu korunma ise, Allah (c.c.)'ın tayin ettiği hududları aşmamak, emirlerine riayet etmek, yasaklarından sakınmakla olur. 0 ise, insanlığın hayrına olan şeylerin dışında bir şey emretmez. İnsanla yüksek gayeleri arasına giren, cismin ve ruhun gelişmesine mani olan şeylerin dışında da bir şeyi yasaklamaz. Bunun içindir ki, Kur'an müttakileri faziletlerle donanmış gerçek insan olarak niteler: *"Namazda yüzlerinizi doğu ve batıya çevirmeniz iyilik ve taat değildir. Lakin (birr) iyilik; Allah'a ahiret gününe, meleklere, kitaplara ve peygamberlere iman eden, malını Allah sevgisiyle akrabaya, yetimlere, yoksullara, yolda kalmış misafirlere, dilenenlere, köle ve esirleri kurtarmaya veren; namazını dosdoğru kılan, zekatını veren kimselerin, ahidleştikleri zaman sözlerini yerine getirenlerin, sıkıntıda ve hastalıkta ve muharebenin kızıştığı zamanlarda sabr ü metanet gösterenlerin birridir. Onlar yok mu? İmanlarında ve birr ü taat iddiasında sadık olanlar onlardır. Ve onlar takvaya erenlerin de ta kendileridir."*[62]

Beşeriyet takvayı bilip gereğiyle amil olsaydı, şerrin baskısı sönmüş, İslam'ın hakimiyeti kurulmuş olurdu. Eğer sen, müsterşidin, saydığımız kendisine has şartlarını veya en mühimlerini devam ettirirsen, müttaki olup, selef-i salihinin izini takip edenlerden olursun inşaallah.

---

[62] El-Bakara: 177

ZİKRİN HAKİKATI

Ey doğru yolu arayan kişi, sana bir darb-ı mesel getireyim: Eşraftan kimileri hırsızlık gibi bazı suçlara meylederler. Çünkü nefislerinin çalacakları şeye meyletmesi ve işin sonunu düşünmemesi, onları o suça sürükler. Diğer taifeye gelince, ihtiyaç duysa bile hırsızlığa yanaşmaz. Zira işin sonunu ve kendisine terettüb edecek şeyi düşünürler. ihtiyaç ve açlık meselesi onu ezse bile, sakınır.. İki taife arasındaki farkın sebebi; birinin bir şeyler hatırlayıp, diğerinin bir şey hatırlamamasından başka bir şey değildir. Takip edildikten ve hapse atıldıktan sonra kişiye erişecek utanç ve rüsvaylık gibi.

Zikrin hakikati de hatırlamaktan başka birşey değildir. Ama bir şeyi sırf bilmiş olmak zikir sayılmaz. Çünkü birinci taife için de bilgi mevcuttu. Suçun neticesinde cezanın terettüb edeceğini de biliyordu. Lakin onu her an zihninde hazır bulundurmuyor, ona aldırış da etmiyordu.

ZİKİR NASIL ELDE EDİLİR

Ey irşad talebinde bulunan kişi, bu yolda sana zikrullahın nasıl elde edileceğini izah edeyim. O, Allah-u Teala'nın bütün amellerini bildiğini, kalbinde sakladığın şeylerin bile O'na gizli olmadığını göz önünde bulundurmandır. Böylece zikrullahın tahsili sana kolaylaşmış ve amellerin tamamlanmış olur. Zira bütün amellerimizi kuşatan şey, onu iradesiz tefekkürsüz ve huzursuz yapmaktan başka birşey değildir. Eğer bu murakabe kuvvetlenir ve iyice kökleşirse, sahibinin masiyetlerden sakınması kolaylaşmış olur. Çünkü o, her zaman için nefsinin, en küçük hareket ve kalbinde gizlediği şeylerin bile kendisine gizli kalmıyacağı bir murakıbın kontrol ve müşahedesi altında olduğunu bilir.

Şu da bilinen bir gerçektir ki, Allah'ı (sübhanehu ve teala) zikretmek sadece lisanın zikri olmayıp, bilakis bambaşka bir şeydir. O da, zikredilen misaldeki gibi ilmi murakebe ile elde edilir. Bu murakabe, ister Allah (c.c.)'ın bütün amellerimizi bildiği ve kusurlarımız dolayısiyle bizi muahaze edeceği şeklinde olsun ki, murakabenin başlangıcı budur. İsterse sevgilinin (Allah.c.c.) ibadetlerimizi bildiği ve kusur işlediğimiz takdirde bize gazab edeceği şeklinde olsun ki, bu da sevenlerin halidir.

Bütün bunlardan anlaşıldı ki, ruhi hastalıkları ve kalbi kötülükleri ortadan kaldırmanın çaresi, yalnız lisanla zikir değil, bilakis murakabe, tefekkür ve tezekkür olduğu bütün tasavvuf imamlarınca üzerinde ittifak edilen bir husustur. Şüphe yok ki insan, insan olduğu müddetçe, çirkin bir suç işlerken diğer bir insanın görmesinden utanır. O halde, Allah (c.c.)'ın kendisini her yerde gördüğü inancı kalbinde kökleşir, nuhuna işlerse, işte o zaman hadis lisanıyla "İHSAN" denilen hakiki iman tecelli eder. Bu da rabbani heybetin ve ilahi azametin tecellisiyle Allah (c.c.)'ın ni'metlenini üzerine yağdırdığı sıratı müstakim üzeredir. Ekseriyetle de isyan etmez.

Lisanla zikre gelince; şüphesiz ki faydalıdır. Yapıldığından dolayı sevap da verilir. Kalbin lisana mutabakatı olmasa da o, ilahi huzurun teminine vesiledir. Tatlı ve ekşi şeylerin yalnız isimleri dahi ağzı sulandırıp iştahı kabartır ve o şeyleri arzulamaya sebep olurken, Allah (c.c)'ın lisanla zikri huzura ve sevaba nasıl müessir olmasın?..

ALLAH (C.C.)'I ZİKRETMENİN İNSAN NEFSİNDEKİ TESİRLERİ

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, Allah (c.c.) seni de bizleri de mes'ud kılsın, Amin! Bilesin ki ruhi hayatın hedeflerinden biri de, insan nefsine huzur ve sükunet vermek, üzüntü, sabırsızlık ve ızdırabı atmaktır. Ki bunlar nefsin en azgın düşmanlarıdır. Allah (c.c.)'ı zikretmek ise, bu yüce hedefe ulaşmak için en faal bir vesiledir.

Evet, maddi ve manevi dertleri düşünmek, çeşitli hayat hadiseleri karşısında istikbal endişesinin tesiri altında aklın özelliklerini dağıtmak gibi fikir ve vesveselerin hepsi, insanı merhametsiz bir meşakkate sürükler. Böylece insanı bu hayatın gereklerini yerine getirmekten aciz bir halde bırakır. Üzüntü ve sabırsızlığın kaynağı ise, insanın bu hayat hadiseleri karşısında zayıflığını hissetmesinden başka bir şey değildir. Ama bu kainatın tasarrufunu elinde bulunduran Allah (c.c.)'a kuvvetli bir iman ve sarsılmaz bir itimat, insanın nefsine öyle bir huzur ve kuvvet verir ki, onların yanında hayatın bütün üzüntüleri iltifata değmeyen basit ve sönük birer şey olarak görünür.

Allah (c.c.)'ı zikretmek, Allah (c.c.)'a inanmanın neticesidir. O ruhi bir gıdadır. Öyle bir gıda ki, insan nefsinin dertlerine deva ve kalbine huzur bahşeder.

Cenab-ı Hakk, zikredilen bu hakikati beyan için şöyle buyurur: *"Bunlar, Allah'ın zikriyle kalbleri huzura kavuşarak iman edenlerdir. Evet, bilin ki ancak Allah'ı anmakla kalbler yatışır ve huzur bulur."*[63]

İslam'ın zikrullaha verdiği büyük ehemmiyet sebebiyledir ki, Allah-u Teala insanı Rabb'ına yaklaştıran namazı, çeşitli zikirlere şamil kılmış ve onu günde beş vakit olarak emretmiştir. Bundan fazla olarak sünnetleri de istemiştir. Bunları iyice anla ki, ni'metlerinden faydalanasın, inşallah.

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim. Cenab-ı Hakk seni de, bizleri de hakka ve doğruya kavuştursun. Amin! Bilesin ki lafzi zikre icmali bir mana yeterlidir. Dolayısıyla zikir yapana toplu bir mana tasavvur etmesi kâfidir ve bu zikir bütün Müslümanlarda mevcuttur.

Bil ki kalbi manadan gafil olan kimsenin tesbih, tahmid ve benzeri zikirleri tekrar etmesi, ara sıra da olsa zihni Allah Teâla'ya çevirir. Her zikrin de kalbde müşahede edilebilen tesiri vardır. Kuran okumak, namaz ve diğer ibadetleri tekrar etmek de böyledir. Bütün bunlar Allah-ü Teâla'yı kalbde hazır bulundurmak için birer sebeptir. İstihzarın ise kalbe, hayret verici ve müşahede edilebilen eserleri vardır. Bunun içindir ki tarikat ebli olanların, müridlerine rabıtayı ve kalbi evradı emrettikleri görülür. Bütün bunlar çok tekrarla, kalbleri Allah (c.c.)'ın muhabbetine yönelterek, nefisleri ilim ve ma'rifete hazır vaziyete getirir.[64]

---

[63] Er-Ra'd: 28

[64] Tarihte görüyoruz ki, eski Mısırlılar, batıl mabudlarını hususi bir rengi ve alnında üçgen şeklinde işareti bulunan bir buzağı suretinde yapıyorlardı. Bu mabudu gebe bir ineğin önüne koyuyorlar, neticede doğan buzağı annenin gördüğü şekle uygun olarak dünyaya geliyordu. Bu durum hayvanlarda böyle olunca, şüphesizki muhabbetini isteyerek kalbde Allah (c.c)'ın zikrinin bulundurulması, o zikrin kalblerde gizlenerek gönüllerde rububiyetin mekan tutması, onu ilim ve ma'rifeti kabule hazırlar.

Evet; zikirler, murakabeler ve riyazetler ancak insanın manevi yönünü ıslah etmeye yarayan tedbir ve vesilelerdir.

Bütün müslümanların üstadı Ebu Hamid Gazali (Rah.) İnsanın ruhi basiretinin açılması hususunda şöyle der: "Zannetme ki bu güç -basiret- sadece uyku ve ölümle açılır. Bilakis cihad ve riyazetini ihlasla yapan, şehvet, gazab ve kötü amellerin elinden kurtulabilen kimseler için uyanıklık halinde açılır. Bir kimse tenha bir yerde oturur, duyu yollarını iptal eder, kalbini lafz-ı Celal'e müstağrak kılar. (Yani diliyle değil kalbiyle "Allah Allah" demeye başlar). Kendinden habersiz olup Allah (c.c.)'tan başka hiçbir şeyi görmez olunca bu kuvvet (basiret) açılır. Yakaza halinde enbiya ve evliyanın ruhlarını ve melekleri görür, kendisine yer ve göklerin sırrı açılır.

"Senin perdeni kaldırdık bugün görüşün keskindir," (El-Kaf: 22) ayeti kerimesi mucibince açıklanması ve anlatılması mümkün olmayan şeyleri görür. Nitekim Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Benim için yer dürüldü de doğusunu ve batısını gördüm" (Tefsir-i Kurtubi,
c. 12, s. 298)

Hatta bu kimse, derinden nefes alıp-vermek istediğinde, önce havayı içerisine çeker, sonra da yavaş yavaş dışarı verir. Daha sonra onu mümkün olduğu kadar ciğerlerinde muhafaza eder ve yine yavaş yavaş dışarı verir. Gece gündüz bunu bir-çok defa tekrarlarsa kendisine cesaret, azim ve irade kuvveti kazandırır. Hele de bunu Rabb'ını zikrederek yaparsa.."

Bizim tarikatımızda (Nakşibendi) zikrin usulü şöyledir: zikir yapmak isteyen kimse önce hatırına gelebilecek şeylerin kafasını karıştırmaması ve düşüncesini bir noktaya toplayabilmesi (teksif) için yalnız bir yerde iki rekat namaz kılar. Sonra 25 defa istiğfar eder. (Estağfirullah-el azim ve etubü ileyh) Sonra gözlerini yumarak beş dakika kadar ölüm ve ölüm halleri hakkında tefekkür eder, Sonra kendi mürşidine ve Resulullah (s.a.v.)'ın ruhaniyetine kadar tarikatımızın diğer meşayihine rabıta yapar, onların himmetini umarak istimdad eder. Bu da beş dakika kadar sürer. Birinci tefekkürün adı tasavvuf lisanında "rabıta-yı mevt"dir. (ölüm rabıtası) Mürşidin ruhaniyetini tasavvur etmeye de "rabıta-yı mürşid' (mürşid rabıtası) denir. Bunları yaptıktan sonra yine beş dakika kadar da AIlah-u Teala'nın azameti, yüceliği, bu kainattaki kudreti, tasarrufu ve kendisine ihsan ettiği ni'metleri düşünür, tefekkür eder. Bütün bu düşünceler ona huzur verir, dünya ziynetlerinin çekiciliğinden kurtularak vicdaniyle başbaşa kalır, sonra da dilini damağına yapıştırarak, lisanıyla değil de kalbiyle "Allah" lafza-i Celal'ini tesbihe başlar. Bu şekilde beşbin defa zikreder. Kitaplarda anlatılan miktar bu kadardır. Fakat muhterem babam (kuddise sırruhu) "bu kadarına gücünüz yetmezse, yapabildiğiniz kadar yapınız" derdi.

Her yüz defa söyleyişte, ya kalbiyle ya da diliyle (ilahi ente maksudi ve rıdake matlubi) "Ya rabbi benim maksadım sensin, senin rızanı taleb ediyorum" der. İkinci bir zikir şekli daha vardır ki; Tasavvuf dilinde ona "nef'i ve isbat' denir. Bu da şu şekilde olur: Zikretmek isteyen kimse bağdaş kurarak oturur. Dilini yine üst damağına yapıştırıp, gözlerini yumar. "La" kelimesini göbeğinden kafasına kadar (kafasıyla işaret etmek suretiyle) uzatır. Sonra "ilahe" kelimesini de sağ omuzundan kalbine doğru uzatır ve bu mübarek kelimenin kalbinin derinliklerine doğru aktığını tasavvur eder. Bu kelime-i tayyibeyi bir nefeste gücünün yettiği kadar bu şekilde tekrar eder. Nefeslerini sadece tek sayılarda keser. Böyle bir nefeste bu kelimeleri yirmibir defa söyleyinceye kadar zikre devam eder.

Şunu bilmek gerekir ki, murakabe ve tefekküre devam etmek batıni şeylerle ilgili hususlarda kuvvet kazandırır. Nef'i ve ısbat zikri, beşeri sıfatları yok eder. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e salavat getirmek ise hayatında güzel hadiselere vesile olur. Çokça nafile ibadet yapmak, tevazu meydana getirir. Çok Kur'an okumak ise ruhun temizliğini ve kalbin parlaklığını artırır.

Sen de böyle yaparsan, inşaallah en doğru yolu seçmiş olursun, kardeşim.

ALLAH'A (Sübhanehu ve Teala) VASIL OLMAK AMELSİZ OLAMAZ

İslami tasavvufun özü budur. Öyle ki, bu esas Kur'an-ı Kerim'in getirdiğine uygun olarak bütün amellerde kemalin ünvanıdır. Ancak nasıl ki, Fıkhın mevzuunu zahiri ameller teşkil ederse, Tasavvufun mevzuunu da zahir amellerden ayrılmamak şartıyla batıni ameller teşkil eder. Bir şahıs zahiri amelleri olmaksızın batıni ve kalbi ameller ve onların hallerini ıslah için mücahedede bulunsa, hayatı boyunca da çalışsa Allah (c.c.)'a ulaşamaz. Bu şahıs sufi de sayılamaz. Zira tasavvufta asıl hedef, Allah-u Tealayı razı etmektir, ölçüsü de Şeriat-ı Garra'nın emir çizgisi üzerinden yürüyüp Resulullah (s.a.v.)'ın parlak sünnet-i seniyyesine sımsıkı sarılmaktır. İşte şeriatın bu emirlerinin bir kısmı zahire tabidir. Mesela; namaz, oruç gibi ibadetle ilgili olanlar. Nikâh, talak, hakkı yerine getirme gibi zevc ve zevceye vacib olup, ahval-i şahsiyeden olanlar. Alış-veriş, şahitlik, vasiyet gibi muamelata ait olanıdır. Selam, güzel söz, ziyafet, yemek yedirme gibi adabı muaşerete ait olanlar.. Bütün bunlara mesail-i fıkhiyye (fıkıh meseleleri) adı verilir.

Bir kısmı da batına tabidir. Allah (c.c.) ve Resulüne (s.a.v.) sevgi, dünyanın süs ve ziynetlerini terketmek, Allah (c.c.)'ın takdirine razı olmak, hırsı terketmek, ibadette kalbi Allah (c.c.)'a yöneltmek, dini amelleri ihlasla yerine getirmek, kendini beğenmişlikten vazgeçmek, öfkeyi yenmek, kin ve hasedi terketmek, sabır ve ilimle süslenmek, gazab ve kibri terketmek gibi insan ruhuna ait olan ameller..

Ey müsterşid kardeşim, Cenab-ı Hakk seni de bizleri de hakka ve doğruya kavuştursun. Amin! Bilesin ki, batıni hükümlerin gereğiyle amel etmek, zahiri hükümlerin gereğiyle amel etmek gibi lüzumlu bir vecibedir. Yine bilesin ki, bazen batıni amellerin noksanlığından, zahiri amellerde de noksanlık meydana gelir. Tıpkı batıni amel olan Allah (c.c.)'ın azameti ve ondan haya etmek duygusunun kaybolduğunda; nefsin ibadetlere karşı soğuyup tembelleşmesi ve kalbin Allah (c.c.) korkusundan azade kalması neticesi, namazını acele ve tadil-i erkana riayet etmeden kılması veya kalbindeki cimrilik neticesi, hacc ve zekat farizalarını yerine getirmekten imtina etmesi veya kalbinin kibirle paslanması neticesi birine zulmetmesi kalbinin kin ve hasedle dolup taşması neticesi kendinde üst olanlara zarar vermeye çalışması gibi... Eğer nefsine ait hastalıkları ıslah edip, tabiatını düzeltmeden "bu zahiri amellerini rayına oturtayım" derse, bu ihtiyat birkaç günlük oyalamadan başka bir fayda vermez.

İşte bundan dolayıdır ki, kalp ve kalıp, ruh ve beden, zahir ve batın arasında da mutabakat gerekiyor. Yalnız batıni ameller için nefsi ıslah etmek kâfi gelmez, mutlaka zahiri amelleri de kâmil ve tam bir surette eda etmek lazımdır. Zira zahir ve batın birbirinden ayrılmayan ikizdirler.

KULLUĞUN HAKİKATI VE MAKSADI

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, Cenab-ı Hakk (c.c.) Seni de bizleri de hakka ve doğruya kavuşturtursun, Amin! Bilesin ki, Şeriatın "tarikat" ve "hakikat" diye adlandırılan dallarının ulaşmak istediği tek hedef; kâmil manada ubudiyettir. Başka bir şey değildir. Oda kulun kendi arzularını Hâkim olan Rabb'ının arzuları içerisinde eritmesi, külli ve cüz'i tüm amellerini Allah (c.c.)'ın emirlerine tabi kılmasıdır. Onun içindir ki, bu kurbiyet ve vuslat islam'dan başka bir yolla gerçekleşemez. Çünkü Allah (c.c.)'ın emirleri ve O'nun razı olduğu şeylerin bilinmesi, ancak İslam dininde mevcuttur. Eğer İslam'a uymadan bir yakınlık hasıl olursa onun misali padişahın yanına normal olmayan yollardan girip, kendini padişahın yakınlarından sayan hırsızın durumu gibi olur, Halbuki bu yakınlığa padişahın güler yüzü ve memnuniyeti refakat etmedikçe, beğenilen bir yakınlık sayılmaz. Kendisine Allah (c.c.)'ın rızası refakat etmeyen vuslat da aynen böyledir, insanı alem-i ervahtan alem-i ecsada nakletmenin sırrı; emirlere uymak, amel-i salih işlemek ve çeşitli ibadetlerle Allah (c.c.)'ın emirlerine boyun eğerek rızayı ilahiye ermek için terakki etmekten başka birşey değildir. Bütün bunlar, Allah (c.c.)'ın yüceliğini açığa çıkarmak ve rububiyet sırrın ifşa etmek içindir. Nitekim Resulullah (s.a.v.) Efendimizin Rabb'ından rivayetle naklettiği kudsi hadiste: *"Ben gizli bir hazineydim, bilinmek ve tanınmak için mahlukatı yarattım*"[65] buyurmuştur. İnsan alem-i ervahtan, alem-i eşbaha taleplerden amel doğsun, amellerden de ilerleme ve terakki etme kapısı açılsın diye gönderilmiştir. Aslında Allah (c.c.) cisim değildir ki bir mekânda bulunsun da, dünya mesafelerini aşıp da O'na ulaşalım.

O'na yakınlık ancak rızasını ve rahmetini kazanmakla mümkündür. İşte Allah (c.c.)'a yakınlığın manası budur. Onu da bir tek şeye irca etmek mümkündür ki, o şey salih amellerdir. Nitekim Cenab-ı Hakk, Kuran-ı Kerim'inde: "Muhakkak Allah nezdinde en şerefliniz, takvaca en ileri olanınızdır."[66] buyurmuştur. Kulun salih amelleri çoğaldıkça Allah (c.c.)'ın inayeti ona meyleder. Nitekim ayet-i kerime'de Cenab-ı Hakk şöyle buyurmuştur. *"İman edip de güzel güzel amel ve hareketlerde bulunanlara gelince, hiç şüphe yok ki bunlar da yaratılanların en hayırlısıdır. Onların Rabb'ları nezdinde mükafatı, altından ırmaklar akan Adn cennetleridir. Hepsi de içlerinde ebedi, daimi kalıcıdırlar. Allah bunlardan razı olmuştur, bunlar da O'ndan hoşnud olmuşlardır. İşte bu Rabb'ından korkanlara mahsustur."*[67]

Kurbiyetin Allah (c.c.) rızası olduğunu, onun da salih amellere bağlı bulunduğunu öğrendiğimizde, amellerin iki türlü olduğu ortaya çıkar.
1-) İnsanın kalbiyle ilgili olan ameller.
2-) İnsanın kalıbıyla ilgili ameller. Bir başka yönden ameller yine iki kısımdır
    A-) Vehbi ameller
    B-) Kesbi ameller

Asli muhabbet hakiki haşyet, tabii şevk fıtri güzel ahlak gibi ameller vehbidir.

---

[65] Keştü'l Hafa c. 2, s. 132.
[66] El-Hucurat: 13
[67] El-Beyyine: 7-8

Günahlardan sıyrılmak, haramlardan kaçınmak veya vehbi olan amelleri devam ettirmek ve artırmak gibi ameller de kesbidir. Bunları artırmanın yolu ise; riyazet, mücahede ve manevi tedavidir.

Gerçek şu ki, hakiki ameller; iktisab ve ihtiyarın yani cüz'i ihtiyar ile sonradan kazanmanın rol oynadığı amellerdir. Vehbi amellere gelince, bunlara ancak mecazi manada amel denir.

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, Allah (c.c.) seni de bizleri de doğru yola iletsin, hakka ve doğruya kavuştursun. Amin! Bilesin ki, amelleri; insan yaratılışının gayesi, yükselişinin ve ilerlemesinin merkezi kılan din, bütün salih amelleri, iman ve hidayet ışığında asli ibadet sayar. Hatta salih amelleri, namaz, oruç ve benzeri meşhur ibadetlerden ibaret kabul etmez. Bilakis tüm ameli hayatın bölümleri olan ferdi, içtimai ve ahlaki iş ve muamelata hatta oturma ve kalkma gibi cüz'i ve adi işlere de şamil kılar. Bütün bunlar, kulun hidayet ve irşadına inkiyad halinde yükselmesine vesiledir. Tasavvuf da dinin bu derece kemalinden başka bir şey değildir. Tasavvufun iman-ı kamille beraber amelde kemale ulaşmaktan başka ne manası olabilir?..

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, yine bilesin ki, kulluğun kemali insanın Allah (c.c.) ve Resulünün (s.a.v.) tüm emirlerine kayıtsız şartsız uyması, rızasını onların rızası potasında eritmesi ve bunu, tahkik edip, gözleriyle görmüş gibi inanmasıdır.

Şer'i hükümlere karşı durumumuz, aşığın maşukuna, kölenin efendisine karşı durumu gibi olmalıdır. Hikâye ederler ki, adamın biri bir köle satın almış, kölenin adını sormuş; köle: "siz ne dersiniz o" demiş. Efendi, hangi kumaşlardan elbise istediğini sormuş, köle: "siz ne layık görürseniz" cevabını vermiş. Efendi, hangi yemekleri yemek istediğini sormuş köle: "siz ne verirseniz" demiş işte kulluğun hakikatını da, kendi arzu ve isteklerini, hakiki seyyid olan Yüce Mevla'nın arzu ve isteklerinde yok etmekte bilmelisin..

Böylece anladık ki, bu dünyada insanın yaradılış gayesi, işte bu ubudiyyet halini elde etmektir. Yani insan bu dünyada Allah (c.c.)'ın emir ve nehiylerine uymak için gönderilmiştir. Ve bunu tamamladığı zaman takatiyle mütenasip bir ubudiyyet derecesine nail olur. Gerçek şu ki, mesele kal meselesi değil hal meselesidir. Allah (c.c.)'ın zatı göz önünde bulundurulunca, o gözün sahibi ne kendi varlığını ne de başkasının varlığını hissedemeyen bir yok hükmüne girer. Mesela, bir insan hayal âlemine dalsa, diğer hayal âlemlerine iltifat etmediği gibi farkına da varamaz. Hatta kendisini çağıranların sesini bile duymaz. Bazen hayaline öyle dalar ki, biri başında durup çağırsa veya bir başkası yanıbaşında da dursa onu hissetmez. Hatta farkına da varmaz. Böyle dalgın ve şaşkınlık içerisinde olan bir kimse, bütün hislerini kaybedecek derecede içerisine dalıp gark olduğu birşey için, "falan şeyden başka bir varlık yoktur." diyebilir. Böylece anlaşıldı ki, büyük gaye ve asıl hedef Allah (c.c.) ve Resulünün (s.a.v.) emirlerine kâmil manada itaatten ibaret olan ubudiyyettir. Bu ünvan, tabir ve ıstılahların yüce gayesi; kul ile Rabb'ı arasındaki bu kuvvetli alakayı göstermektir.

"Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."[68] ayet-i celilesinden anlaşılan teslimiyyeti, Allah-u Teâlâ ile alakamız her an efendisinin emrine amade olmak için çırpınan itaatkar bir kölenin durumu gibi olsun ki, böylece

---

[68] Ez-Zariyat: 56

"Her ne kadar sen, O'nu görmüyorsan da, O seni görür."[69] hadis'inden anladığımız mutlak ihsan, Allah (c.c)'ın zat ve sıfatlarını bilerek O'na yakın ve beraber olma derecesi elde edilsin.

Bir şair mealen şöyle der: *"Senin cefan benim nefsime leziz, acın ise tatlıdır. Canım, kalbe eziyet eden sevgiliye feda olsun. Yalnız düşmanın nasibi, senin keskin kılıcınla helak olmak olmasın. Kılıcını onlarda imtihan etmesi için Allah (c.c.) aşıkların boynuna hayat versin. Firak ve visali bırak Sevgilinin rızasından başka birşey isteme. Zira ondan kendisi haricinde bir şey istemen haramdır."*

İşte, sahabe hayatında Allah (c.c.) ve Resulü'ne (s.a.v.) duyulan ameli muhabbetten[70] kaynaklanan bir aşıkın ölçüsü bu idi. (Allah c.c. hepsinden dolayısıyla bizden razı olsun. Amin!)

Onlar Allah (c.c.) ve Resulü (s.a.v.) uğrunda kelleyi koltukta taşırlar, ne kılıçtan ne de oktan korkarlardı. Çoluk çocuk sevgisi, onları itaatten engellemez ve geciktirmezdi. Vatan ve memleket sevgisi onları gurbete çıkmaktan, hicret etmekten alıkoymazdı. Demek oluyor ki, kulluk için aşktan, muhabbetten, vücudiyet ve şuhudiyetten en büyük gaye, ameli hayattır. İhsan ve rızanın kazanılmasında kemalin husulünü istemektir. Bu da, Allah (c.c.)'tan başka bütün varlıkların insan nazarında kaybolup, izmihlale uğraması, itaatine nisbetle Allah (c.c.)'ın dışındaki bütün ümid ve korkuların zail olmasıyla mümkündür.

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, tekrar edelim ki, amelden kastımız amel-i salihtir. Yani, insanın kendisi için yaratıldığı amelin gayesi, bu ızdırap ve başıboşluk değildir. Aksine amel-i salihten murad, şüpheli bilgilerde bulunan gaflet ve ızdıraptan insanları kurtaran ameldir. Bu amel onları nesillerinin rengine, memleket ve milletlerinin farklılığına bakmadan, zengin ve fakir ayırımı yapmadan parlak hakikate ve tek cihete yöneltir. Öyle ki, tek ve Hakk olan; yerleri, gökleri ve onlar arasındaki herşeyi yaratan Allah (c.c.)'a inanmadan, insan için kurtuluş düşünülemez. Tıpkı Hz. İbrahim'in (Ona ve Efendimize salât ve selam olsun) nefsini kafirlerin zulmünden sıyırıp hakka ve doğruya yönelterek: *"Şüphesiz ki ben, muvahhid olarak yüzümü, gökleri ve yeri yaratmış olan Allah'a yönelttim. Ben müşriklerden değilim."* buyurduğu gibi.

---

[69] Sahih-i Buhari. Muh. Tecrid-i Sarih Terc. c. 1, s. 58.

[70] Ameli muhabbet Allah (c.c.) ve Resulüne (s.a.v.) duvulan sevginin gereği olan amelleri bilfiil tatbiki olarak hayatında göstermek, sadece "seviyorum" demekle kalmamaktır.

KEMAL DERECESİ İÇİN LÜZUMLU OLAN ÜÇ HUSUS

Ey irşad talebinde bulunan mes'ud kardeşim, Allah (c.c.) seni de bizleri de hakka ve doğruya kavuştursun. Âmin! Bilesin ki; imanın ve amel-i salihin kemali üç şeye bağlıdır: İLİM, AMEL, HAL.

Din bu üç şeye de şamildir. İlim olmasaydı, ilahi hükümleri öğrenemeyecektin. Amel olmasaydı, ilahi hükümleri öğrenmiş olmanın faydasını göremeyecektin. Şayet amel bulunursa, ilk bakışta yeterli gibi görünüyor. Ama meseleyi görüp idrak ettikten sonra onun da fayda vermediğini görürsün. Zira amelden; ihlâs, istikamet ve halden kastedilen gaye beklenemez. Şöyle ki, bir adam bir başka adama sevdiğinden dolayı baksa, ona yemeğini yedirip suyunu içirirse, gerekli olan hizmetini yapsa, bu onun amelidir. Ama onun için acı duyup ızdırap çekse, bu onun hali olur. Dolayısıyla halden yoksun olan amel sebat bulup devam etmez. Ama hal bulunursa kuvvet bulup sağlamlaşır. Aynen oruç tutup, namaz kılan adam gibi. Eğer hal sahibi değilse, zamanla bu ibadetlerini kendini zorlaya zorlaya ancak yapabilecek, devamlı olarak gevşekliğiyle mücadelede bulunacaktır. Dolayısıyla herhangi bir vakitle ilgili ibadetini kaçırsa, pek önemseyip, teessüf etmez. Ama "*hal*" ve meleke sahibi bir kimse, herhangi bir amel veya ibadeti kaçırsa gam ve kaderinden hayatı zehir olur.

Bir şair mealen şöyle der: *"Salikin kalp bahçesinden değersiz bir zaman çöpü veya basit bir dal eksilse kıyameti kopar.."* Bu hal okuma ve kültürle elde edilemez. Ancak hakim bir mürebbininin sohbeti ve eğitimiyle elde edilebilir. Çünkü hal, bir melekedir. Meleke ise ancak sohbetle meydana gelir. Nitekim bir adamın hatt sanatıyla ilgili herhangi bir kitabı eline alıp kendi kendine talim yapmasıyla, usta bir hattatın dizi dibine oturmakla edineceği meleke hasıl olmaz.

Ey hakkı taleb eden kardeşim, kalp kabarıp katılaşmadan bu tarafa geçmeye çalış. Nitekim Cenab-ı Hakk şöyle buyurur: "İman edenlerin zikir için kalblerinin saygı ile yumuşama zamanı, hala gelmedi mi?"[71]

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'ın ahlakından sorulduğu zaman Hz. Aişe validemizin de işaret etmek istediği buydu. Nitekim, *"O'nun ahlakı ancak Kur'an'dı"*[72] cevabını vermişti. Demek istiyordu ki Kur'an hayatı onun için tabileşmişti, dolayısiyle Allah (c.c)'ın sevdiğinden başkasına gönül kaptırmazdı. Hali bu olanın ise, amelde gevşeme ve gerileme durumu olamazdı. Aksine yürümeye ve ilerlemeye devam edecekti.

Ey akıllı kardeşim, eğer sözü geçen şeyleri iyice öğrenip zihnine yerleştirmişsen, kurbiyetin, imam-ı kâmil ve amel-i salih diye isimlendirilen şeyden ibaret olduğunu bilirsin. Özellikle bu kurbiyet tabii bir hal alırsa, dini hayata itaat, Allah (c.c.)'ın emirlerine itaat ve inkıyad, Resulullah (s.a.v.)'ın ahlakıyla ahlaklanmak külfetsiz bir iş haline gelir. Öyleki hayatı çeşitli işleri arasında Allah (c.c.) ve Resulünün (s.a.v.) sevdiğinden başkasını sevmez, sevk-i tabiisi ve arzusu gayr-ı ihtiyari oraya kayar, işte o zaman dinden yüz çevirme, veya gerileme korkusu olmaz. Hatta bu yoldaki istek ve arzusu

---

[71] El-Hadid: 18
[72] Ramuz ül ehadis s. 543, Hadis No. 358, Tefsiru İbn Kesir c. 4, s. 402.

artar. Dini hayatın ferdi ve ictimai herhangi bir derecesinde kalmaya razı olmadığı gibi hal böyle olduktan sonra Allah (c.c.)'a vusul derecelerinin hududunu tayin edemezsin.

İlim, amel ve halin arasını birleştirmek, en büyük zenginlik kaynağı olan kurbiyet ve rızaya erişmenin yegâne vesilesidir. Zira bu tür servet ve zenginlik nefis huzurunun ta kendisidir. Hangi şey var ki, gerçek sevgilinin rızası ve yakınlığı kadar nefsi rahatlatabilsin? Sevgilinin yakınlık ve rızasında öyle bir istek ve lezzet bulursun ki, onlar meşakkati, ni'met ve rahata çevirir. Mecnun'un hikâyesine ibret nazarıyla bak ki, Onu Kabe-i Muazzama'ya götürdükleri zaman, kendisini Leylanın aşkından kurtarması için yalvaracağı yerde, Leyla'ya olan aşkını artırması için Mevla'sına dua ve niyazda bulundu. Düşün ki eğer bu durum fani bir aşk uğrunda böyle olursa, büyük yaratıcıya karşı nasıl olmalıdır? Öyle bir yaratıcı ki, bütün kâinat onun fiillerinin eseri ve nurlarının gölgeleri, esma ve sıfatlarının tecelliyat nakışlarının renkleri, kaza ve kader kaleminin çizgileridir. Sağa dönersin; o güçlü sanatkârın sanatının kemalini, açık hikmetlerinin güzelliğini, sola dönersin; Celal'inin hükümranlığını, yukarı dönersin; iradelerinin müthiş tecellilerini, aşağı bakarsın; tedbirlerinin sağlamlığını, önüne bakarsın; rahmet ve insanının akıl almaz neticelerini, geriye dönersin; lutfunun ihsanlarını, kereminin hediyelerini görürsün. Zira o, kainatı sünneti ilahiyyesinin kanunları, kaza ve hikmetinin düsturları, esma ve sıfatlarının tecellileriyle tanzim etmiş Hakim-i Ezelidir.

Kanun ve düsturlar; ilim, emir ve irade mecmumasının, neviler, cinsler ve fertler üzerinde tecelli eden isimlerinden başka bir şey değildir. Tıpkı sevdiğini aynadan bir bina içinde gören aşık gibi, onu binanın her zerresinde görür ve gördüğü her yerde parıldar. Öyleki artık onun için o binada sevgiliden başkasını görmek mümkün olamaz. Ve sevgiliyi görüp, hayranlıkla seyretmeye devam eder. Neticede sevgilinin şekil ve sureti aşıkın gönlüne o derece nakşolur ki, kafasında başka bir varlık, başka bir suret kalmayacak şekilde onda fena bulur.

Aynen; *"Evvel O'dur, Ahır O'dur. Zahir O'dur, Batın O'dur, 'Mabud O'dur, her gerçekte Meşhud O'dur."* ifadesinde manasını bulduğu gibi, her an ve her zaman sevdiğiyle beraberdir.

RUHİ HASTALIĞIN SİRAYETİ

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, Allah (c.c.) seni de bizleri de hakka ve doğruya kavuştursun. Amin! Nasıl ki hasta bir insan, ferdi ve ictimai hayatın gereklerini hakkıyla yerine getiremiyor, hatta hastalığın artması ihtimaliyle çoğu zaman yerine getirmek istemiyorsa, bu hastalık aynı zamanda bulaşıcı olup, cemiyetin diğer fertlerini de tehdidi altında bulunduruyorsa; kalp ve ruh hastalarını da aynen böyle görmelisin, işin hakikatı da budur. O dini ve beşeri hayatın gereklerini yerine getirmekten acizdir. Ruhun hastalıkları çoğu zaman bedeni hastalıklardan daha sari ve bulaşıcıdır. Ancak şayan-ı hayrettir ki, insanların çoğu ruhi hastalıklarını ilacından söz edildiği zaman dehşete düşenler. Sanki onlar bir hastalık değilmiş tedavisi de gereksizmiş ve sanki; *"Kalplerinde bir maraz vardır. Allah onların marazlarını artırdı."*[73] Ayet-i kerimesi kalp hastalıklarından haber vermiyormuş gibi.. Veya; *"Ancak Allah'a şirk ve nifaktan uzak bir kalp ile gelenler müstesna."*[74] Ayet'i kalbin sıhhat ve selametini emretmiyormuş gibi... Ve sanki Hadıs-i nebeviler: "Dikkat ediniz, vücutta öyle bir et parçası vardır ki, o iyi olursa, bütün vücut iyi olur, o bozulursa, bütün vücut bozulur. İşte o kalbdir."[75] şeklinde açıklamada bulunmuyormuş gibi...

Evet, eğer insanın cesedinde basit bir çıban zuhur ederse, defalarca doktorlara gidip geldiğini görürsün. Hayreti ruhunda hançerlerin yarası açıldığı kalbinde bin türlü dertler oluştuğu halde, bunca hastalıklara deva bulmak için hiçbir doktorun kapısını çaldığını görmezsin.

Hayret!

Niçin o hastalıklar bedeni hastalıklar kadar araştırılmıyor?

Niçin sebepleri ve çareleri sorulmuyor?

Niçin o hastalıklara mübtela olan bir elem ve ızdırap duymuyor?

Ve niçin bu çok önemli müşkülü halletmekte muhtac olduğu kurtarıcı bir tahlile kulak vermiyor? Bu hal asrımızda (hakikatlere karşı) kalbleri örten bir perdedir.

---

[73] El-Bakara: 10
[74] Eş-Şu'ra: 89
[75] Sahih-i Buhari, Muh., Tecrid-i Sarih Terc.: c. 1, s. 60 Hadis No. 48

NEFSi TEZKİYE VE TASFiYE ETMENİN EHEMMİYETİ HER ŞEYDEN ÖNCE GELİR

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, Cenab-ı Hakk seni de bizleri de muhafaza buyursun. Amin! Bilesin ki, Allah-u Teâlâ vetekkaddes hazretlerinin varlığı, birliği; Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliği ve Allah (c.c.)'tan getirdiği tüm şeyler apaçık ortadadır. Anlayış ve idrakte ezici bir afet ve manevi bir hastalık bulunmadıkça bunları isbat için düşünmeye ve delil serdetmeye hacet yoktur. Düşünme ve delil getirme ihtiyacı ancak idrakte bir afet ve hastalığın bulunduğu zamana mahsustur. Kalp ve basiretle ilgili hastalık gittikten sonra her şey bedihi bir açıklık kazanır.

Mesela sarılık hastalığına yakalananı bilmez misin? Sarılık hastalığına mübtela olduğu müddetçe bal ve şekerin tatlılığı ona göre delil ve isbata muhtaçtır. Ama o hastalıktan kurtulduğu an asla delile ihtiyaç kalmaz. Hadd-i zatında illetten dolayı neşet eden delil ihtiyacı ile hastalığın bulunması arasında bir tezat yoktur.

Evet, şaşı olan kimse, teki çift görür ve yanlış görüşüyle tekliği inkar eder. İnkarında da maruzdur. Ama illetten doğan onun o hükmü, tek olan şeyin vahdetini bedahetten çıkarmadığı gibi, nazariye çerçevesine de sokamaz. Şurası bir gerçektir ki, istidlal sahası cidden dar ve güçtür. Delil, nazariye ve fikir yolundan yakine ermek de gayet güçtür. Nasıl ki, şekerin tatlılığına inanmak için, hastalığı gidermek, şekerin tatlılığına delil getirmekten çok daha gerekli ise, gerçek imanı elde etmek için ruh hastalığını izale etmek de aynı derecede gerekli ve zaruridir. Hem kendisinde bulunan sarılık sebebiyle şekerin acılığını tadıp dururken, tatlılığıyla ilgili delillere nasıl inansın da yakin hasıl etsin. İşte üzerinde durduğumuz tasavvuf mevzuunun hali de aynen böyledir.

Zira nefs-i emmare bizzat şer'i hükümleri inkar eder ve bozuk tabiatının gereği olarak zıddına hükmeder. Bu açık hükümler muvacehesinde üzerine delil getirilecek şeyin peşinen inkarı varken, istidlal yoluyla yakıni elde etmek zarureti vardır. Zira onsuz, gerekli olan yakin elde edilemez.
"Nefsini tertemiz yapan felaha ermiş, onu günahla örten ise elbette ziyana uğramıştır."[76]

Artık anlaşıldı ki bu açık şeriatı ve güzel hükümleri inkar eden, şekerin tatlılığını inkar etme hastalığına yakalanmıştır.

Kuşluk güneşinin ufukta parlaması
Zarar vermez ona kör gözün görmemesi
Tasavvufta; süluk, tezkiye-i nefs, tasfiye-i kalp ve tasfiye-i ruhtan maksad, iman hakikatinin gerçekleştirilmesi ve *"Kalblerinde maraz vardır, Allah onların marazlarını artırdı"*[77] ayet-i kerimesi'nde işaret buyurulan manevi afetlerin, ruhi hastalıkların ve beşeri kirlerin izalesidir. Eğer bu afetlerin varlığına rağmen iman mevcutsa, o iman sırf görünüş itibariyledir. Çünkü nefs-i emmarenin varlığı, imanın aksine hükmeder. Nefs-i emmare ise küfür ve isyanında ısrarlıdır. Şekilden ibaret olan bu iman, sarılık hastalığına mübtela olan kimsenin, aksine şehadet veren ve hükmeden kimselerin bulunması dolayısiyle şekerin tatlılığına inanması gibidir. İmanın hakikati, yani ilahi

[76] Eş-Şems: 8-9
[77] El-Bakara: 10

hükümlerin doğruluğu ve gerçekliği, nefsini tezkiye edip, itmi'nana kavuştur masıyla olur ve iman ancak o zaman vicdani olup, kalbe yerleşmiş olur. Eğer biz tasavvufun; nefsi beşeri kirlerden ruhu tabii kirlerden temizlemeye bağlı olduğunu, Kuran ve hadis lisanıyla daima bunlara işaret ettiğini bilirsek, aynı zamanda tezkiye ve tasfiyeye dayanan sahih kalbi imanı, sadık yakini, Kur'ani ahlakı, kolay, tabii ve tekellüfsüz bir şekilde bellersek, o zaman tasavvufun ehemmiyetini ve konusunun ulviyyeti dolayısıyle yüceliğini gerçek manada anlamış oluruz.

Çünkü tarikatın neticesi, çeşitli zikir, adab ve evrad ile, çeşitli ibadetleri bir nizam altında ve bir kalıp çerçevesi içerisinde yürütmekten ibarettir. Hakikatin neticesi, eşyayı, evveli ve sonu belirgin halde görmektir. İlmiyyenin neticesi ona hiç bir şüphe karışmaz ki, Allah (c.c.)'ı hatırlamak, O'nu herşeyde görmek ve tüm eşyanın onunla kaim olduğuna kesin olarak inanmak gibi... Şayet durum bu olursa her şey O'ndan gelir, O'nunla kaim olur ve O'na dönerse, biz de her şeyin üzerinde kudret mührünü görür, kapısında saltanat tuğrasını okursak, yapacağımız her şeyi yapmamız, sevmemiz gereken her şeyi sevmemiz, korkmamız gereken her şeyden korkmamız, Allah (c.c.) için, Allah (c.c.)'ın emriyle, Allah (c.c.) yolunda alıp vermemiz kaçınılmazdır. Zaten bu, ihsanın özü ve esasıdır.

Evet, tasavvufun ehemmiyeti, konusunun öneminden anlaşılmaktadır ki, o da İHSANdır. İlm-i Kelam'ın konusu iman, Fıkhın konusu İslam olduğu gibi...

Amellerin tümü ihlas dairesine bağlıdır. İhlastan yoksun olan amelin kurtuluşu yoktur. Dinleyen nefse de çoğu zaman tesiri olmaz. Muhlis olan, iddia ettiği şeye inanır ve kendini bütünüyle o şeye verir. Ama ihlastan yoksun olan her ne kadar dili davasını, hareketleri de söylediklerini te'kid edip tekrarlıyorsa da gözlerden uzak ve gizli olan yönü bunu gizliden gizliye inkar eder. o işi kendisine yaptıran ya memuriyeti, ya tehdidi, ya da o yoldan elde edeceği kazançtır, başkası değil.

ŞERİAT-TARİKAT-HAKİKAT-MA'RİFET

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim. Allah (c.c.) seni de bizleri de hakka ve doğruya kavuştursun. Amin! Bilesin ki, kısa ve icmali de olsa bu kelimelerin manasını bilmen güzel olur. Çünkü dillerde çokça dolaşmakta ve çoğu zaman insanlar bunları manalarının dışında kullanmaktadırlar. Öyle ki, insanlar bu kelimeleri kullanmada ayrılığa düşmüşlerdir. Herkes zevkine uygun olarak tefsir etmekte, bazıları da kötü maksatları uğrunda kullanmakta ve adi menfaatlerine alet etmektedir.

ŞERİAT: Ahkam-ı şer'iyyenin bütününe verilen isimdir. Mütekaddimine göre bu kelime zahir ve batın tüm amelleri muhtevidir. Nitekim İmam Ebu Hanife'nin Fıkhı; *"Nefsin lehinde ve aleyhinde olan şeyleri bilmesidir."*[78] şeklinde tarif ettiği rivayet edilir.

Daha sonra müteahhirin geldi ve şeriatın zahiri amelleri alakadar eden kısmına FIKIH dediler. Batını amelleri alakadar eden bölümüne ise TASAVVUF dediler. Batıni amellerin çeşitli yollarına ise TARİKAT dediler; Daha sonra bu batıni amellerdeki güzellik neticesinde kalbde meydana gelen safvet ve parlaklık sebebiyle kainatın ayan ve ağrazı özellikle güzel ve çirkin amelleri zati ve sıfati olmak üzere ilahi hakikatler ve hassaten kul ile Allah (c.c.) arasındaki muameleleri ilgilendiren bazı hakikatlerin kalbe açılanlarına HAKİKAT denir. Bu açılışa da MA'RİFET adı verilir. Bu keşiflerin sahibine de MUHAKKİK ve ARİF adı verilir. Bütün bunlar şeriatın uydularıdır. Şeriat ağacından türüyen dal ve budaklar gibidirler. Şeriatın ışığı altında bulunmayan ve Resulullah (s.a.v.)'ın sünnetine uymayan tarikat ve hakikat muteber değildir. Avam arasında dolaşan *"Şeriat sadece zahiri amellere denir"* sözü ise hiçbir alim tarafından nakledilmemiştir.

Evet Müslümanların üstadı İmam-ı Hakim Ebu Hamid El-Gazali (rah.)'nin mevzu ile alakalı tahliline bak, diyor ki; *"Fıkıh ilk asırlarda ahiret yolunu, nefsin sinsi afetlerini, amelleri ifsad eden şeyleri dünyayı tahkir edecek ihata gücünü, ahiret ni'metlerini elde etmenin zorluğunu ve Allah (c.c.) korkusunun kalbde yerleşmesini gösteren bir ilim dalıydı.. Bu asırda ise fer'i ve garip fetvaları bilmeye, onların ince illetlerine vakıf olmaya, konuyla ilgili çok söz söylemeye ve onunla ilgili söz ve makaleleri ezberlemeye tahsis edilmiştir.*

İlim lafzı da ilk asırlarda Allah (c.c.)'ı ve O'nun ayetlerini bilme, kulları ve mahlukatı ilgilendiren fiillerini öğrenmeye tahsis olunurdu. Zamanın insanları ise onu değiştire değiştire çoğunlukla fıkıh ve benzeri meselelerde hasmıyla münazara yapmayı iş edinen kimselere tahsis ettiler.

İlk müslümanlara göre tevhid, insanın bütün sebep ve vasıtalara iltifattan alakayı keserek, her şeyin Allah (c.c.)'tan geldiğini, hayır ve şerrin de O'ndan kaynaklandığını bilmekti. Bugün ise konuşma ve mücadele yollarını öğrenme sanatı, hasmı nakzedici yolların ihata etme bilgisi, çok sormak, şüphe yaymak, susturucu sözler söylemek suretiyle ukalalık yapmaktan ibaret kılındı. Hatta bu söz sanatkarlarından bazıları kendilerine "tevhid ve adalet sahibi" diye lakap taktılar. Halbuki tezkiyeden murad Allah-u Teala'nın "Sen sadece Kur'an ile vaz'et, çünkü şüphesiz öğüt mü'minlere

---

[78] İbni Abidin c. 1, s. 61

fayda verir."[79] *ayetiyle kastettiği manadır. Fakat zamanın vaizleri bunu, şiir söyleme, kıssa ve hikaye anlatma sanatına çevirdiler."*

Gazali teessüflerini belirterek daha sonra şöyle diyor: *"Bir fakihten bu lafızların manalarından biri sorulsa veya faizden korunma yolları istense, farz-ı ayn olmasına ve ihmali dolayısıyla ahirette helakine sebeb olmasına rağmen susacaktır. Eğer ona, liandan, zihardan, müsabaka ve atıştan sorsan, sana asırlar geçse ihtiyaç duyulmayacak küçük meseleleri ciltlerle anlatır durur. Daha sonra hasret çekerek devam eder. Ama ahiret yolunun ilmi ve selef-i salihinin üzerinde dikkatle durduğu, Cenab-ı Hakk'ın Kur'an-ı Kerim'inde fıkıh, hikmet, ilim, ziya, nur, hidayet, rüşt olarak isimlendirdiği bu ilimler dürüldü ve insanlar arasında unutulup gitti."*

Ey üstad, yemin ederim ki bunda haklısın, Çünkü o, İslam alemini ve alimlerini dolaşıp görmüş ve gözü ile bu sönük kandili müşahede etmiştir.

---

[79] Ez-Zariyat: 55

ŞERİATIN ÜÇ BÖLÜMÜ

Evet, şeriatın üç bölümü vardır. İlim, amel, ihlas... Bu üç bölümün hepsi tahakkuk etmedikçe şeriat da tahakkuk etmez. Şeriat tahakkuk ettiği zaman ise dünya ve ahiret saadetlerinin üstünde olan Allah (c.c.)'ın rızası tahakkuk etmiş olur. Allah (c.c.)'ın rızası ise her şeyden büyüktür. Böylece şeriatın dışında herhangi bir şeye ihtiyaç kalmaz.

Sufilerin, kendisiyle imtiyaz kazandıkları tarikat ve hakikat ise, şeriatın üçüncü bölümü olan ihlası ikmal için şeriatın hizmetçisidirler.

Bu bölümlerin her birini elde etmekten maksat ise şeriatı elde etmekten başka bir şey değildir.

Sufilere tarikat esnasında meydana gelen haller, vecdler, ilimler ve ma'rifetler maksatlardan sayılmazlar. Ancak tarikat çocukları onlarla eğitilir. Sufinin bütün bu makamları aşarak süluk ve cezbe makamlarının sonuncusu olan rıza makamına erişmesi gerekir.

Şüphe yok ki, tarikat ve hakikat menzillerini aşmaktan gaye RIZA makamını gerektiren ihlası kazanmaktan başka bir şey değildir.

Ancak aklı kıt olanlar halleri ve vecdleri maksattan sayarlar. Müşahede ve tecelliyatı da metalibden zannederler. Şüphe yok ki onlar zan ve hayal hapishanesinde kalacak ve davetimiz kendilerine ağır gelen gafiller de bu inançları sebebiyle şeriatın kemalinden mahrum kalacaklardır.

Evet, ihlas ve rıza makamlarının husulü, bu hal ve vecdleri aşmaya, ilim ve marifetleri gerçekleştirmeye bağlıdır. Dolayısiyle istenen bu şeyler arzu edilen şeylerin hazırlıkları ve maksadın öncüleri idi. Asıl maksad ise vicdani (kalbi) imanı elde etmek ve İslami hakikatlerle aydınlanmış bir tabiate (huya) tekellüfsüz girmektir. İşte asıl olan budur, gerisi ise hayaldir.

Evet, eğer sünneti seniyyeye (sahibine salat ve selamın en güzeli olsun) sarılmakla beraber vecdler ve keşifler de hasıl olursa ne ala..

Lazım olan şeylerin ilki ehl-i sünnet ve-l cemaatin itikadına uygun şekilde akideyi tashih etmektir. İkincisi ise farz, vacib, sünnet, mendub, helal, haram, mekruh ve şüpheli şeyleri öğrenmek ve bunlara göre amel etmektir. Bundan sonra da üçüncü olarak tasavvuf ilmine sıra gelir. Lakin ne yazık ki, sonradan uydurulan şeyler ve bid'atlar tarikatta o kadar revaç bulmuş ki, tarikatlara muhalif olanlar *"tarikatlar bid'atları işleyip, sünnetlerden uzaklaşma merkezleridir"* deseler haklı çıkacaklar. Zira bazıları bu temiz tarikatlarda, şeriat-ı garraya muhalif şeyler uydurdular ve sünneti teşvik edip, bid'atları kötülemeden, müridleri etraflarına toplamakla yetindiler.

İSTİKAMET NE GÜZEL KERAMETTİR

Ey irşad talebinde bulunan kardeş, Allah (c.c.) seni de bizleri de hakka ve doğruya kavuştursun. Amin! Bilesin ki, harikulade şeyler iki türlüdür. Birincisi ilimler ve maarif-i ilahiyye ki, Vacibü'l-vücud olan Cenab-ı Hakk'ın vücud (varlık) ve sıfatlarına taalluk eder. Bu, akıl hududunun gerisinde, bilinenin, itiyad haline getirilenin aksinedir ve madde üstüdür. Cenab-ı Hakk has kullarını bununla imtiyaz sahibi kılmıştır. İkincisi ise mahlukatın suretlerini keşfetmek, alemi ilgilendiren bazı gayblardan haber vermektir. Birincisi hak sahibelerine ve ma'rifet erbabına mahsustur. İkincisi ise hem hak hem de batıl insanlara şamildir. Çünkü bu, sapık olan istidrac sahiplerinin elinde de gerçekleşebilir.

Avamın nazarında değerli ve muteber olan da bu ikincisidir. Hatta bu hal istidrac ehlinin elinde de görülse, cehaletleri sebebiyle ibadet edercesine itibar ederler. Hatta bu mahrumlar, birinciyi kerametten saymazlar. Onlarca keramet, mahlukatın suretlerini keşfetmek ve gaiblerden haber vermekten ibarettir.

ikinci gruba dahil olan hak ve batıl sahiplerini birbirinden ayırmanın ölçüsü şudur: Eğer o şahsın şeriat üzere bir istikameti varsa, sünnet-i seniyyeye bağlıysa, huzuruna gelindiği zaman kalbde bir meyil, cezbe ve Allah (c.c.)'a bir yöneliş husule geliyorsa o haktır. Aksi olursa batıldır.

Şeyhü'l-İslam El-Herevi der ki; *"Bende tecrübeyle sabit olan şudur: Ma'rifet ehlinin feraseti, yarayanla yaramıyanı ayırmak ve Allah (c.c.)'la iştigal eden isti'dat sahipleriyle, isti'datsız olanları tanımaktır. Neticede de onları ona göre irşad edip, terbiye ederler. Zamanımızda ise insanlar itikad ve ameli ne olursa olsun kendisinden harikulade bir şey zuhur eden herkese GAVS ve KUTUB diyorlar. Halbuki onlar gavsiyyet ve kutubluğun ne kokusunu almış ve ne de semtine uğramışlardır."* Selefi salihin (Allah c.c.'ın rahmeti üzerlerine olsun)in açıklayıp muhterem pederimin de te'yid ettiği gibi; eğer bir kişinin havada uçtuğunu, suda yürüdüğünü görseniz bile, ekseri hallerinde sünnet-i seniyyeye (en üstün salatu selam o sünnetin sahibine olsun) uymuyorsa onu hiçbir şey sayma. Böyle birinin eteğine yapışmak caiz değildir.

Hatta, sufiyye kerameti gizlemenin vacib olduğunu, ancak irşad talebesinin itikadını sağlamlaştırmak veya kendisine hal galip olmak gibi durumlarda keramet gösterilebileceğini söylemişlerdir.

Evet, şüphe yok ki ruhi hayat, ancak mücahede ve riyazetle elde edilir. Hem de kulun mutlaka uğrunda gayret sarfetmesi gereken bir hayattır. Cenab-ı Hakk fazl-ü kereminden bu batıni ni'meti ve ruhi hayatı dilediği şekilde insana verebilir, Zira O. Her şeyden yüce ve büyüktür. Dilediği ve istediği şeyi yapar.

Bu münasebetle, riyazetin önce geldiğini, Allah (c.c.)'a vüsulün ise onu takip ettiğini ve buna süluk dendiğini anlamamız gerekir. Bazen de aksi olur, önce vüsul hasıl olur, daha sonra ibadetlere ve mücahedeye rağbet ve muhabbet artar. Bu yola da CEZBE denir. Bu hal başlangıçta insan kalbinin bir mürşid-i kamil vasıtasıyla Allah (c.c.)'a ünsiyet kesbetmesiyle, veya zahiri sebebi bulunmayan bir yolla kendisinde meydana gelir. Daha sonra süluka yönelerek kemale doğru merhaleleri kateder.

Muhterem pederimin (kuddise sırruh) yolunda da cezbenin süluktan önce geldiğini görüyoruz. Kendisi meczubi salikinlerdendi. (Yerinde belirtildiği gibi bu yol mertebece öbüründen daha üstündür.) Yaklaşık olarak otuz sene cezbe hayatı yaşadı, ancak ondan sonra ayıldı ve süluka geçti, onun tarikatı da fazla riyazet ve süluku gerektirmez. Sebebine gelince; bu tarikatta vüsul cezbe iledir, sülukla değil. Konumuz olan bu cezbe, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in sünnet-i seniyyesine ittiba etmenin bereketindendir. Zira sünnete ittiba etmek, Allah (c.c.) nezdinde sevilmeye götürür. Resulullah (s.a.v.)'a benzerlik zahiri de olsa, sahibi için bir cezbe meydana getirir ve Allah (c.c.)'ın rahmetinin kapısı da açıktır Cenab-ı Hakk hepimizi sühnet-i seniyyeye uymakta muvaffak kılsın.

Salikin iki ameli yerine getirmesi vaciptir. Bunlardan biri lazım ve vazgeçilmezdir. Oda zahiri ve batini tüm şer'i hükümleri hayatına tatbik etmektir. Diğeri ise müstehaptır ki, çokça zikretmektir. Ahkam-ı şer'iyyeyi hayata tatbik etmek Allah (c.c.) ın rızasını celbeder. Zikri çoğaltmak ise rızanın çoğalmasına vesile olur, işte tasavvufi manadaki sülukun özeti budur.

Burada sufiyye ıstılahındaki nefsin cezbe ve süluktan önceki ve sonraki makam ve tabakalarını zikretmemiz uygun düşer.

Bunlardan ilki: NEFS-i EMMARE'dir. Maddi tabiata ve şehvetlere meyleden nefistir. Şerlerin ve kötü ahlakın barınağı budur. Kibir, hırs, şehvet, hased, kin, gazab ve cimriliğin başlangıç noktasıdır. Sahibi tezkiyeye başlamadığı müddetçe NEFS-i EMMARE'nin hali budur.

Eğer bu nefsin sahibi herhangi nev'iden bir tezkiye ve süluke başlarsa, NEFS-i LEVVAME'ye dönüşür. Bu makamdaki nefis tam kemale ermeden nurlanan nefistir. Bazen isyan eder, bazen de pişman olup sahibini yaptığı kötülüklerden dolayı (levm) tenkid eder. Kısacası bu nefis pişmanlık ve nedamet kaynağıdır. Zira heva ve hırs başlangıcıdır.

Tezkiye çoğaldıkça NEFS-İ MÜTMAİNNE'ye dönüşür. Bu nefis kötü sıfatlardan arınmış, kemalatın itmi'nanına kavuşmuş olan nefisdir.

Tezkiyenin devamı sayesinde NEFS-İ MÜLHİME'ye dönüşür. Bu nefis Allah (c.c.)'ın kendisine ilmi, tevvazuu, kanaatkarlığı ve cömertliği ilham ettiği nefistir. Sabrın, tahammülün ve şükrün kaynağı da budur.

Tezkiyenin artırılmasıyla NEFS-İ RAZİYE'ye dönüşür. Bu nefis Allah (c.c.)'a teslim olmak, emirlerine boyun eğmek, İlahi hükümlere ve sünnet-i seniyyelere ittiba etmekten lezzet almanın başlangıcıdır. Cenab-ı Hakk'ın "Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır."[80] buyurduğu gibi rızanın kaynağıdır. Daha sonra NEFS-İ MERZİYYE'ye dönüşür. Bu Allah (c.c.)'ın kendisinden razı olduğu nefistir. Bu rızanın eseri ki, onda ihlas, ma'rifet, fiillerin tecellisi ve Allah (c.c.)'ı anmaktan bir an bile olsun gaflete düşmemeyi doğurur.

---

[80] El-Maide: 119

Bu da bilahere NEFS-İ KAMİLE'ye dönüşür. Bu nefis kemalatın kendisi için tabiat ve seciyye haline geldiği nefistir. Durmadan kemalata yükselir. Kullara dönüp onları irşad ve kemale erdirmekle emrolunur. Bunun makamı esma ve sıfat-ı ilahiyyenin tecelli makamıdır. Bu nefis Allah (c.c.)'la kalır. Allah (c.c.)'a gider. Allah (c.c.)'tan başka dayanağı yoktur. İlim ve ma'rifetleri Allah (c.c.)'tan kaynaklanır, şeri kemalatla ahlaklanır. Kur'ani hakikatlerle boyanır. Muhammedi (s.a.v.) nurlarla nurlanır, insani manaların kemalatına yükselir. Sahibi de gerçek manada insan-ı kamil olur.

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, Allah (c.c.) seni de bizleri de hakka ve doğruya kavuştursun, Amin! Bilesin ki, iki şey batıni nisbetin alametlerindendir. Birincisi zikrin ve Allah (c.c.)'ı her yerde hazır ve nazır görmenin yerleşmiş bir meleke haline dönüşmesidir. Böyle bir melekeye sahip olan kişide ilahi huzur kesikliğe uğramaz. Dolayısiyle o da bu huzuru elde etmek için zorluk ve meşakkat çekmez. İkincisi, nefsin ibadet, muamelat ve ahlak gibi şer'i hükümlere, tabii zevk ve lezzetlere rağbet duyması, şer'i yasaklardan da tabii yasaklardan kaçındığı gibi kaçınmasıdır.

Ey irşad talebinde bulunan kardeşim, böylece tasavvufun zahiri ve batını tüm şer'i amellere unvan olduğunu özet halinde anlamış bulunuyorsun. Farzlar ve vacipler dairesinde şeriatın zahiri ile batınına ve bunların her ikisine gereken önemi vermeye ve bunları birleştirmeye "VELAYET-İ AMME" denir. Ki, bu derecenin elde edilmesi her mü'mine gereklidir. İkinci dereceye gelince, bol miktarda zikre önem vermekle beraber nafile ibadetlerde de ilerlemek, onları benimsemektir. Bütün hal ve hareketlerinde bir an olsun Allah (c.c.)'ın zikrinden, murakabesinden ve huzurundan gafil olmamaktır. Ta ki, ibadetlerde ve sair amellerinde ihsanın keyfiyeti yerleşmiş olsun. Yaptığımız her şeyi Allah (cc.)'ın müşahedesinde ve O'nu görür gibi yapmış olalım. Eğer biz O'nu göremiyorsak da O'nun bizi görmüş olduğunu bilmiş olalım. İşte bu dereceye "VELAYET-İ HASSA" denir. Salik ve mürid bu yolda yürüdükleri halde dinin kemalini isteyenlerdir.

Sülukun hakikatı; bu iki derecenin zahiri ve batını amellerinde gayret göstermek ve onları ıslah edip takviye etmektir. Hakim ve hazık olan mürşid de ancak bu ıslah yolunu işaret edip gösteren delildir.

Tasavvufun hakikatı zahir ve batını tamir etmekten ibarettir. Zahirin ıslahı, söz ve fiilin şeriat-ı garraya uygun düşmesidir. Batının ıslahı ise kalp ve ruhun faziletlerle donatılması, pislik ve rezaletlerden tahliye edilmesidir.

İrşad talebinde bulunmak mürid, nefsinde bu gayreti göstermek, amel ve ıslahatı yapmak üzere mürşidine söz veren kimsedir. İrşad edici şeyh ise müridini tecrübesi, bilgisi ve basireti nisbetinde yönetmeye ve onu ilmi ve ameli olarak irşad etmeye, amelle ilgili zahiri ve batıni hastalıklarını teşhis edip, mesleğinin erbabı olan bir doktor gibi tedavi etmeye söz veren kimsedir.

Bütün bunlardan gaye, farklı riyazetler, çeşitli vesileler ve değişik ilaçlarla vicdani imanın derecelerini elde etmek, Allah (c.c.)'a dönüşün, tevbenin, sabrın, şükrün, havf ve reca arasında bulunmanın, zühdün, tevekkülün, ihlasın, doğruluğun, affediciliğin, cömertliğin, hayanın, iffetin, başkalarını kendine tercih etmenin, kanaatkarlığın, hikmetin, şeçaatın, sırrı muhafaza etmenin çeşitli mertebelerine ulaşmaktır. Ayrıca, insani manaların kemale ulaşması için çeşitli riyazet, mücahede ve tedavi yolları vasıtasıyla şehvet, gazab, kin, hased, cimrilik, tekebbür, hırs, kendini beğenme, riya, gıybet, kovuculuk, yalan, korkaklık, asık suratlılık, tembellik, günahkarlık, sırrı ifşa etme ve benzeri

muhtelif rezaletleri insan ruhundan atıp uzaklaştırmaktır. Ama bu yolun uzun, hem de çok uzun olduğu gözden ırak tutulmamalı. Özellikle himmet ve gayretlerin çokça azaldığı bu asırda, ama Allah (c.c.)'ın fazl u keremi kesilmez.

Nitekim Cenab-ı Hakk, Kur'an-ı Kerim'inde: *"Bizim uğrumuzda mücahede edenlere biz elbette yollarımızı gösteririz. Şüphesiz ki Allah ihsan erbabıyla beraberdir."*[81] buyurur.

Çalış, cihad et, perdeli bütün manaları müşahede edeceksin.

Müridin vecd, cezbe, istiğrak, hayali bir noktada toplamak, elem duymak ve tabiat haline gelmiş aşk gibi elinde olmayan şeylere üzülmemesi, ihtiyarında olan Resulullah (s.a.v.)'ın ahlakıyla ahlaklanmada, sünnet-i seniyyeye ittibada ilerlemeye önem vermesi gerekir. Zira gayr-ı ihtiyari olan şeyleri elde etmeye çalışması, süluk yoluna engeldir. Hatta bazı zamanlar amel ve taattan uzaklaşır, kendisini gayeye ulaştırmıyor zannıyla onlarla meşgul olmaktan vazgeçer. Bazen arzu ve maksadının vecd ve istiğraklar olduğunu mürşidinin bilmediğini su-i zan edecek kadar yanılarak işi sürükler, Bazen de "bu kadar cehdime rağmen muvaffak olamıyorum, istiğraka dalamıyor ve kendimden geçemiyorum. Nerede o; *"Bizim uğrumuzda mücahede edenlere biz elbette yollarımızı gösterir"*[82] ayetiyle sabit olan vaadler?.. Nerede o; *"Bana bir karış yaklaşana ben bir arşın yaklaşırım"* kudsi hadisteki ahdler?.. diyerek Allah (c.c.)'a küser, darılır.

Çoğu zaman bazı müridleri nefis tezkiyesi hususunda bir şey elde edemediği, mesafe kat edemediği endişesiyle üzüntülü ve tedirgin görüyoruz. Halbuki durum zannettikleri gibi değildir, zira zikre ve sohbete devam eden kişi için elbette nisbet hasıl olur, tedrici bir şekilde halden hale intikal eder. Ancak, intikal tedrici ve yavaş olduğu için çocuğunu hatt öğrensin diye hattata veren baba gibidir. Hattat hergün çocuğun seviyesini tesbit için bir miktar yazdırıp, kendinde muhafaza eder. Çocuk zamanla hatt sanatında az da olsa terakki eder, lakin babası yavaş olan bu terakkinin farkında olmadığı için, bir müddet sonra oğlunun henüz bir şey öğrenemediğini hattata şikayet eder. Bunun üzerine hattat kendinde muhafaza ettiği ilk çalışmalar ile son çalışmaları babasına gösterir.

Baba iki çalışma arasındaki farkı görünce memnun olur ve açılır. İşte salikin durumu da aynen böyledir.

Evet, insanların düştükleri belalar dünya işleri için gereken bütün gayretleri gösterdikleri halde, ahiret için herhangi bir tedarikte bulunmamaları sebebiyledir. Ancak, dini ihtiyaçlarını da himmet ve ihtiyaç derecesine varmayan amelsiz bir dua ile yerine getirmek isterler. Halbuki uhrevi işlerle ilgili bir kusur işlediği zaman geçmişi istiğfarla telafi etsin. İstikbale himmet ve gayretini temizlemekle başlasın. Tazarru, huşu ve himmetlerini kullanarak ondan sonra duaya geçmesi gerekir.

Böylece tasavvuf gerçeğinin iki cümlede toplandığı ortaya çıkmış olur. Fakat onlar ellerinde olmayan tabiatları kökünden söküp atmak istediklerinden -ki o gaye değildir- zararlı çıkıyorlar. Mesela, kötülüğe meyyal tabiatlarını, riyazetlerle mahvetmek, kötü ahlakı söküp atmak istiyorlar. Halbuki

---

[81] Ankebut: 69
[82] Ankebut: 69

riyazetler onları mahvetmez. Belki süsler, manevi ziynetlerle ziynetlendirir. Nitekim bir adam gazabını söndürmek ister, riyazet onu söküp atmaz fakat şu şekilde süsler; şeklini değiştirir. Eskiden iyilere de gazab ederken, riyazet sonrası kötülere gazab eder. Bu yolla zemmedilen kötü ahlak, kul için Allah (c.c.)'tan uzaklık vesilesi iken yakınlık vesilesine dönüşür. Hz. Ömer (r.a.) şöyle buyurur: *"Gazabım kat'iyyetle benden ayrılmamıştır, ancak evvelce küfrün himayesindeydi, şimdi ise İslam'ın himayesinde açığa çıkıyor."*

Burada mühim bir şey var: Dense ki biz uzun zamandır amel-i salih işliyoruz. Fakat Allah (c.c.) sevgisi kalbimize yerleşmedi. Bunun cevabı şudur:
Amel mefhumu tek ve basit bir şeyi ihtiva etmekle yetinmiyor ki, o amel herhangi bir şekilde yapılıp bitsin. Bil ki, amel birçok parçalardan mürekkebdir. Bunlardan biri amelin kendisiyle mütenasib yollarla eda edilmesidir. Mesela, kuru bir oturma ve kalkmadan ibaret olan hareketler gerçek namaz değildir. O amelin eda edilmesi için ta'yin edilen yolun da, göz önünde bulundurulması gerekir. Ve işte o zaman Allah (c.c.) sevgisi neş'et eder. ikincisi ise Allah (c.c.) sevgisinin artması niyetiyle değil de bir itiyat olduğu için amel etmektir. Şüphe yok ki Allah (c.c.)'ın ni'metlerini, tasarrufatını ve azametini düşünerek kalbinin de iştirakiyle zikirde bulun. Öldürücü olan tüm günahlardan sakın Allah (c.c.)'ı sevenlerle bağlılığını kuvvetlendir. Ve o kişilerin sohbetlerini başkalarına tercih et. Halbuki insanların çoğu bundan uzaklaşıyor. Vakitlerinin bir bölümünü Salih ve müttaki bir zatın sohbetinde geçirmiyor. Hem de bir kaç kitap okuduktan sonra kendilerinin kamil ve fazıl kişiler haline geldiklerini zannediyorlar.

Heyhat, sırf kitap okumakla faziletli kişilerden olabilir miyiz?

Bunlardan sonra sıra, Allah (c.c.)'ın ve onun Peygamberinin muhabbetini nasib etmesi için ona dua etmeğe gelir.

Allah (c.c.)'ın selamı ve rahmeti Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'e, aline ve ashabına olsun. Amin!

DOKUZ NÜKTE RİSALESİ

(Bu risale Üstd Bediu'z-Zaman'ın talebelerinden birine yazılan cevabi mahiyetteki bir mektubun mukaddimesidir.)

Çok çok selamlar sunar, Allah-u Teala'yı tesbih eder, sözlerime onun ismiyle başlarım.

Allah (c.c.)'ın selamı, sonsuz rahmet ve bereketi üzerine olsun.

İsmen ve resmen mürşid zannedilen bu aciz fakir: Bizim ve bütün müslümanların üstadı, çok değerli üveysi mürşidlerimizden Bediüzzaman'dan naklettiğiniz: "Bu zaman tarikat zamanı değil, hakikat zamanıdır" sözünüze cevap vermek istiyor. Bu cevap, sizin aleyhinize değil, lehinize bir cevap olup sözlerinizi tamamlayıcı mahiyettedir. Sanki o sizin naklettiğiniz parçayı bütünleştirmektedir. Yani bu fakir, mürşide nispetle vereceği zayıf ve bozuk cevabının, bu söz için tam manasıyle açıklayıcı bir şerh olmasını Allah-ı Teala'dan niyaz eder.

Çünkü ayakların kayabileceği (insanın şaşırabileceği) noktada bulunan bu cümlenin ince ve derin manasının anlaşılmaması, müridler ile nurcular arasında bir düşmanlık zehiri ve her iki imanlı taraf arasında karşılıklı buğz şüpheleri meydana getirmiştir. Böyle olunca da inançlı bir deva olan kuvvetli iplerin kesilmesine büyük bir sebep teşkil etmiştir.

Evet, bu iki grup kendilerinin ayrı olduklarını zannetseler bile aslında netice itibari ile birleşmektedirler. Nasıl ki birbirlerine yakın oldukları halde gözlerini kaybetmiş iki kişi, aralarında yüksek dağlar, kilometrelerce mesafe, geniş ovalar ve sahralar olduğunu zannederler; fakat birbirlerine yakınlıklarını ve bulundukları yerde yalnız olduklarını hissedince birbirlerine alışırlar, yakınlık duyarlar ve sevişirler. Hele bunlar birmemeden süt emmiş iki kardeş olursa… Çünkü onlar tek bir vücut, tek bir ruh ve tek bir kalp gibi olurlar, Ne önlerinden ve ne de arkalarından batıl ve asılsız şeyler onlara ulaşamaz (onları rahatsız edemez).

Muhalefet ne acı, ülfet ise ne tatlı bir şey!
Binliğin esası bir tek eliften (yani "1" rakamından) ibaret olduğu halde sıfırlara dayandığı için tesanüt sırrı ile harfçe altındaki sayılar daha fazla olsa bile onlara hükmeder. Eğer sen bu bin (1000) rakamına bir sıfır daha ilave edersen on bin (10000) olur. o, artık böyle devam eder gider. Sübhanallah, bu ne büyük bir şey!

Evet, maksadımızı şöyle birkaç nükte ile açıklayalım.

BİRİNCİ NÜKTE:
Bir şey hakkında araştırma yaparken onun mahiyetini, faydalarını, gayesini, araştırma yerini, alınacak kaynaklarını ve bu kaynakların kuvvet derecesini iyi bilmek lazımdır ki, hakikat ortaya çıksın, zayıf olan kuvvetlisinden ayrılsın. Bilindiği üzere inanç ve kanaat böylece kuvvet kazanır.

İKİNCİ NÜKTE:

Dillerde tekrar edilen şu: Şeriat, Tarikat, Mah'rifet ve Hakikat kelimelerinin anlamını iyi bilmek gerekir.

Şeriat: İnsanın yapmakla mükellef olduğu hükümlerin hepsinin adıdır. Bu da mütekaddimine göre zahiri ve batıni amellerin hepsini içine alır. Nitekim imam Ebu Hanife (rah.), Fıkhı şöyle tarif etmiştir: *"Kişinin lehinde ve aleyhinde olan şeyleri bilmesidir."*

Sonra gelen alimlerin ıstılahlarında ise Şeriatın zahiri amellere mahsus olan bölümüne Fıkıh, batıni amellere mahsus olan bölümüne de Tasavvuf denildi. Bu tasavvufi amellerin yollarına da Tarikat denir.

Bu batıni amellerin uygun bir şekilde yapılmasından da kalbde bir saflık ve parlaklık meydana gelir ki, bununla kainattaki varlıklar ve vasıfları ile ilgili bazı hakikatler açılır. Böylece iyi ve kötü amelleri, Allah (c.c.)'ın zatı ve sıfatı ile ilgili hakikatleri ve özellikle Halik ile mahluku arasındaki muameleleri keşfeder. İşte bu keşiflere hakikat denir. Bu keşiflerin açılmasına da ma'rifet denir. Keşif sahibi olan kimseye ise muhakkik ve arif denir.

Şeriat, hepsinin kaynağı, çekirdeği, kökü, maddesi ve ruhudur ki, ondan çeşitli kısım ve kollar ayrılır. Şeriat sanki hepsinin aynası gibidir. Bu noktada hepsi de sıkı bir şekilde birbirleri ile kucak kucağadır. Birbirlerine kenetlenmişler, ruh ve cesedin kaynaşması gibi kaynaşmışlardır. Çünkü çekirdek birdir. Her ne kadar ayrılsalar ve kısımlara bölünseler bile bir tek aynaya bakmaktadırlar. Evet, şeriatı garra bir başkent gibidir. Bütün emirler oradan alınır.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE:
Mesela, Asya kıt'asında bir kış mevsiminde, sen: "Kış bütün dünyayı kapladı" desen, bu sözden kışın bütün dünyayı kaplamış olması lazım gelmez. Çünkü bazı kıt'alarda halk hiç kış yüzü görmez. O halde bu doğru sözü gerçek bir şekilde tefsir etmek gerekir. Yani onu bulunduğumuz yerdeki zamanla kışın kapladığı yer ve zamanla tefsir ederiz, öyle ise yemin ederim ki, Üstad Bediuz'z-zaman'ın bulunduğu yer, tarikat adabının tatbik edilemiyeceği bir yerdi. Böyle zamanlarda ise sırf mücerret imanla iktifa etmek bile yeterlidir.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE:
Bir kimsenin gitmek istediği şehre giden, yırtıcı hayvanlar, yılan, akrep ve eşek arıları ile dolu bir yol tasavvur edelim, kesinlikle de bu yoldan gitmek lazım geliyor. Bu yolcuya hedefine sağ salim gidebilmesi için nasıl bir hazırlık yapması gerekir?

Evet, onun file, aslana, yılana ve eşekarısına karşı kendini savunacak silah edinmesi lazımdır. Tüfekle, fil ve diğer yırtıcı hayvanlara karşı müdafaa yapılır ama yılan, akrep, eşek arısı ve sineklere karşı daha zayıf ve güçsüz olmalarına rağmen yapılamaz. O halde yılan ve akrep için değnek lazım. O da eşekarısı ve sinek için kullanılmaz, onlar için de ince ve zayıf olduklarından dolayı yelpaze, mendil, yüz ve cesedi örtecek şeyler lazımdır. Yol uzayıp tehlike çeşitli çoğaldıkça hazırlanmak ve iğneye varıncaya kadar çeşitli silahlarla silahlanmak, bulunduğumuz durumun şekil ve icaplarına göre hazırlık yapmak şarttır.

Bu yol, bizim hayatımız ve zamanımızdır; sefere çıkan adam ise insandır. Yola çıkılan belde dünya, ulaşılmak istenen merkezi hedef ahirettir. Tehlikelerimiz ise nefeslerimiz kadardır. Bizi hedefimize ulaştıran vasıtalar da o miktarda çoktur. Öyle ise her tehlikenin kuvvetine göre, onun zıddına bir silah edinmek gerekir. Bazı mıntıkalarda sadece iman telkini ile yetinilir. Bazı mıntıkalarda buna ilave yapılır. Bazı mıntıkalarda da tarikat silahı ile silahlanılır. Silahları tanklara tahsis etmenin manası yoktur. Çünkü çok kuvvetli olmakla beraber, onunla sineklere karşı müdafaa yapılamaz. Zira onlar çok küçüktür. Onlara karşı tankları kullanmak aptallıktan başka birşey değildir. Aklın hafifliğinden başka birşey de ifade etmez.

Öyle adamlar vardır ki, ona marifet ve hakikatleri sıralamak fayda vermez. Ona dille söylenecek zikirleri ve görülebilen adapları telkin etmek gerekir. Öyle adamlar da vardır ki, zeki, akıllı ve feylesoftur. Onun kesin delillerle ikna etmek, ma'rifet ve hakikatleri sıralamak icab eder. İşte herbirine böyle kendi karakterine göre davranılır. Bir yerde kullanılmaya müsait olmayan büyük bir şeyin başka bir yerde kullanıldığı görülür. Binaenaleyh Üstadın zamanı tarikat zamanı, mekanı da tarikat mekanı değildi. Onun muhatapları da öyle idi.

BEŞiNCİ NÜKTE:
Bir kimsenin başkasına; "Ben şeriat ehliyim, sen hakikat veya tarikat ehlisin" demesi mümkün değildir. Çünkü bunların hepsi birdir. Nasıl ki birisi, bir adama: Sen Konstantiniyyelisin, diğer birisine de: Sen İslambollusun, ben ise istanbulluyum, dese, bu adam böyle bir ayırım yapmakta hatalımıdır, değil midir? Bu isimlerin her üçü de bir tek şehrin aynı anlamdaki isimleridir. Herbiri yerinde, uygun düştüğü şekilde icabına göre kullanılır.

ALTINCI NÜKTE:
Tarikat dört şeye bağlıdır:
a) Mürşidin kabiliyeti,
b) Müsterşidin teslimiyeti,
c) Sünnet-i seniyye dairesinde hareket etmek (en üstün salat ve selam o sünnetin sahibine olsun),
d) Bu hareketlerde ihlaslı olmak.
İşte tarikat budur. Yoksa nefsin hayal edil, guruplandırdığı şeyler değildir. Tarikatın en büyük ve en kuvvetli silahı da zikir ve tefekkürdür. Bunların delil ve kaynakları ise kitap ve sünnette pek çoktur.

YEDİNCİ NÜKTE:
Şurası da bilinmelidir ki, Şeriat, tarikat, hakikat ve diğer benzerleri hep kulluk yapmaktır. Evet, kulun kendi nefsinin hoşlandığı şeyleri, hüküm ve hikmet sahibi olan Rabb'ının hoşnut olacağı şeyler içerisinde eritmesi ve bütün amellerini arif bir şairin şu sözleri uyarınca, tamamen yüce yaratıcısının emirlerine bağlaması gerekir: *"Senin azabın lezzetli acıların tatlıdır. Benim ruhum, kalbimi inciten sevgiliye feda olsun."* işte biz de Resulullah (s.a.v.)'ın ashabının boyandığı böyle bir aşka boyanmalıyız.

Çünkü bu ünvan ve ıstılahların yüce hedefi, (Tasavvufi irşad sahifelerini de bu mevzuu ile bağladığımız gibi) kul ile Rabb'ı arasındaki teslimiyet ve fena sebebi ile meydana gelen bu kudsi alakayı açıklamaktır.

“Sen Allah (c.c.)’ı görmüyorsan da; o seni görür.” Hadis-i Şerifi mucibince: Allah(c.c.)’ın sıfatlarını, bizi daima kuşattığını (ihatiyyet), bizimle beraber olduğunu (maiyyet), bize her şeyden daha yakın bulunduğunu (akrabiyyet) bilerek, tıpkı bir kölenin, efendisinin emirlerine itaat için daima hazır bulunduğu ve ona boyun eğdiği gibi İHSAN’ın boyası ile boyanabilmemizdir.

Mecnun’un cevabındaki samimiyete bakınız: Kendisine, sana merhamet etmesi ve Leylanın aşkından kurtarması için Allah (c.c.)’a dua et, dedikleri zaman o, Leyla’ya olan sevgisinin artması için dua etti. Böylece bu iki öz kardeş ittifak etmiş ve birleşmiş oldular. Cins ve çeşit bakımından birleşince fertlerin fazlalığı ve bazı küçük hususlardaki ayrılıklar zarar vermez. Kölelerin birliği efendinin birliğine, amellerin ve talep yerlerinin birliği de Matlubun birliğine delalet eder.

SEKİZİNCİ NÜKTE:
Bir şahıs, tasavvuf ve tarikat Peygamber (s.a.v.)’den sonra ortaya çıkmış bir şeydir dese ona deriz ki, evet, (TARiKAT) harflerinin Peygamber (s.a.v.)’den sonra ortaya çıktığını kabul ederiz. Yani onun zamanında bu harfler tarikate at usul, adab ve ıstılahlar için kullanılmıyordu. Fakat Nebi (s.a.v.) zamanında riyayı yasaklayıp, ihlası emretmek, hasedi yasaklayıp, rızayı emretmek, tamahı yasaklayıp kanaatı emretmek, gafleti yasaklayıp zikir ve fikri emretmek, ucup ve kibri yasaklayıp tevazuyu emretmek yok muydu?

Kabul ediyoruz ki; isimler, Peygamber (s.a.v.)’den sonra ortaya çıkmıştır. Fakat bu ismi alan şeyler bizzat O’nun zamanında kitabi ve ilmi olarak değil, ameli tatbiki ve fiili olarak mevcuttur.

Diğer dini ilimlerin ıstılahları, fıkıh ve usulü, hadis ve usulü, tefsir ve tecvit de böyledir. Mesela, Kur’an şimdiki kitaplarda zikredilen kaidelere göre tertil üzere ameli olarak okunuyordu. Fakat bu kaideler sahifelerde ve kitablarda yazılı değildir. Dini ilimler ve emirler Kur’an ve hadis kelimelerinin içinde toplanmıştı. Farz ve müstehap olan bütün ilimler hakkında onu hususi ve umumi olarak emreden ayet ve hadisler vardır. Bu husus akıl sahiplerine göre gizli değildir. İlimler ve emirler birbirlerine karışmış bir deniz gibiydi. Sonra müteahhirin alimler geldiler, bu büyük denizden nehirler, pınarlar ve kanallar aldılar. Bu ilmi bir mecburiyettir. Çünkü böylece uzaktan ve yakından İslam’ı kabul eden kimselerin, yapmakla mükellef oldukları şeyleri sağlam bir çalışma ve ilmi bir planla almaları (ve öğrenmeleri) daha kolay olur.

Evet, denizden uzanan bir nehir o denizden ayrılmaz. Yukarıda zikredilen sanatların tabir, ıstılah ve lafızlarının çoğu ile tasavvuf sanatı da böyle güzel bir içtihadi plan, iktisadi, içtimai, siyasi, milli, ilmi ve ameli sebeplerle ortaya çıkmıştır. Müslümanların çevresi genişleyince İslami ilimler de gelişmiştir. Böylece bu ilimlerin ıstılah ve tabirleri de kolayca anlaşılsın ve hıfzedilsin diye geliştirildi. Bu ilimlerin delalet ettiği şeyler ve manalar ise Resulullah (s.a.v.) zamanında mevcuttu. İsimler, kelimeler, ıstılahlar usul ve kaidelerle teferruat daha sonra duruma göre genişletilmiştir.

DOKUZUNCU NÜKTE:
İnsanlar arasında öyle kimseler vardır ki, filanca tarikatçı, filanca da mürid, filan şeyh şeriatın yasakladığı şeyleri irtikab ediyor, onun için ben tarikatı sevmiyorum, derler.

Önce şunu söyleyelim ki bu hür düşünce sahibi kimselerin şanından değildir. Çünkü dava insanlarla bilinmez. Ancak onlar dava ile tanınırlar.

Evet, bu davet güzeldir, çünkü filan adamın davetidir, bu davet ise çirkindir, çünkü filanca kötü adamın davetidir, denilemez. Ancak bu adam iyidir çünkü iyiye davet ediyor, bu adam da kötüdür, çünkü kötüye davet ediyor, denir. İslam davetinde ve mevcut bütün davetlerde kendi davaları hususunda temiz ve samimi olmayan ve bunun için gayret göstermeyen insanlar bulunabilir.

İslam bir bütündür. Tarikat ise bu bütünün bir parçasıdır. Bedenden kesilen bütün organlar ölü sayılır ve elbette ölür.

Tasavvuf der ki, tarikatım şeriatım, şeriatım da tarikatımdır. Yani, ölçüm, tartım ve büyütecim Kur'an ve Hadis'dir.

Allah (c.c.)'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Kardeşiniz
MUHAMMED NURULLAH
SEYDA EL-CEZERİ